

The Project Gutenberg eBook of Säkeniä, Kokous runoelmia, by August Ahlqvist

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Säkeniä, Kokous runoelmia

Author: August Ahlqvist

Release date: June 16, 2012 [EBook #40007]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SÄKENIÄ, KOKOUS RUNOELMIA ***

Produced by Tapio Riikonen

SÄKENIÄ

Kokous runoelmia

Kirj.

A. Oksanen (Ahlqvist)

G. W. Edlund, Helsinki, 1898.

SISÄLLYS:

August Ahlqvist-Oksasen elämäkerta
Säkenet

I.

Savolaisen laulu

Suomen valta

Sotamarssi

Unelmia

Miksikä aina suret?

Suomalainen sonetti

Silloin saisi Tuoni tulla

Tuopa tuopi tuiman tunnon

Unna vuonna 1853

Kuin 1734 vuoden laki tuli uudestaan suomennettuna ulos
Iitillä on nälkä
Eräs nälkätalven kuvia
Valtiollista
Meidän vieraisa-käynnit
Päivä koittaa
Ilmarista tarvis
Kreikkalaisen vala
Virolaisen valitus

II.

Elämä
Epäilijä
Kohtalon ivaus
Koston päivä
Murheen hedelmä
Rangaistuksen kovuus
Nosta silmäsi
Marian murhe
Kaste
Kuolettaminen ja eläväksiteko
Jodokon leipä
Hevosen kenkä
Huokaus työtä aljettaessa
Tunnon rauha
Syksytoiveita
Betlehemin tähti
Jouluaamuna
Hautausvirsi
Joulun merkitys

III.

Pyydetty pyytäjä
Etelälle
Tarkk'ampujan hyräily yövahdissa
Ruotulaisen morsian
Rannalla-istuja neito
Turha odotus
Runonkerääjä
Servialaisia kansanlauluja:
1. Kehon neito kasvanut
2. Kukalle
3. Tuomio
4. Toivomat
5. Kirous
6. Rakkaiden hauta
7. Julkasematoin rakkaus
Kuinka rakkaus tulee ilmi
Angelika
Eräs kihlaus

IV.

Laulajan sija
Palannut runotar
Puuseppä ja runoseppä
Laulu on monta laatua
Lapsuuteni paikoilta
Kynälampi
Eräs nuorukaismuisto
Eräsnä syntymäpäivänäni
Syksyllä
Joulupuu
Pienelle tyttärelleni
Pikku Annan kuoltua
Leivolle

Eräsnä katkerana hetkenä
Mun kesäni
Sydämeni asukkaat
Unetoinna
Kerran viinikellarissa

V.

Koskenlaskijan morsiamet
Lähteelle kadussa
Punkaharjun Laulutytön laulu

VI.

Schillerin laulu kellosta.

VII.

Porthanin kuvapatsaan paljastettua
Tervehdyssanoja 31 p. Toukok. v. 1869 seppelöidyille
Filosofian-Majisterille
Nordenskiöldille Suomesta
Ruotsalaisille
Malja paroni Munckille
Vänrikki Stålin laulaja
Runebergin muistoksi
Franzénin muistoksi
Sjöstrandin Kullervo
M. A. Castrénin haudalla
Päällekirjoitus Pyhän Henrikin muistopatsaalle
Porthanin kuvapatsaan kantakiveen
Lönnrotin kuvapatsaalle vastedes
J. V. Snellmanin hautakiveä paljastettaessa 12 p. Toukok. v. 1885

VIII.

Susi ja Lammas
Kettu ja Korppi
Matkaaminen
Kompia
Loppulaulu ja Laulun loppu

IX.

Satu

AUGUST AHLQVIST (OKSANEN).

7/8 1826 — 20/11 1889.

August Engelbrekt Ahlqvist syntyi Kuopiossa 7 p. elok. 1826 ja suoritti samassa kaupungissa koulunkäyntinsäkin, jonka jälkeen hän v. 1844 tuli ylioppilaaksi.

Pohjois-Savo, tuo jylhän-ihana seutu, jossa Suomen kieli kaikuu puhtaimpana ja luonnonraittimpana, täynnä kuvia ja käänteitä, oli siis August Ahlqvistin synnyinseutu, se painoi leimansa hänen olentoonsa, hänen runoilijasieluunsa. Köyhä ja halpa oli hänen kotinsa, mutta puutetta, vastuksia ja ponnistuksia pelkäämättä työskenteli nuorukainen opin ja sivistyksen valosta osalliseksi päästäkseen.

Se aika, jolloin Ahlqvist lapsesta varttui nuorukaiseksi, se oli itsetietoisen Suomen kansankin nuoruuden aika, kansallisen keväimen ensi koitteen aika. Ensimmäiset herätyshuudot olivat kuuluneet unesta valventaaksensa, ensimmäiset keväiset säteet alkoivat luminietoksia sulatella. Ahlqvistkin tunsi povensa lämpiävän ja paisuvan, hänkin tahtoi jotakin tehdä kansansa valistuksen hyväksi. Vielä koulun penkeillä istuen hän alotti kirjailijatoimensa kääntäen suomeksi Platoun yleisen maantieteen nimellä "Geografia eli maanopas", joka ensimmäinen suomenkielinen maantiedon oppikirja painettiin Kuopiossa v. 1844. Tätä kirjaa täydensi seuraavana vuonna ilmestynyt hänen toimittamansa Wingen historian suomennos "Yleinen historia lyhykäisesti Suomen kansalle". Mutta eipä hän tyytynyt yksin tähän. Hän

tahtoi osottaa suomen kielen kykenevän myöskin korkealle kaikumaan jaloimmassa kielellisessä muodossa, runoudessa. Snellmanin Saimassa hän v. 1845 alkoi julkaista käännöksiä Runebergin, Franzénin, Tegnérin ja Stagneliuksen runoista ja samaan aikaan hän myös antoi ulos eri kirjana käännöksen Runebergin runokihermästä "Idyll och epigram" nimellä "Runoelmia" sekä "Pilven veikon" Savo-karjalaisten "Lukemisissa Suomen kansan hyödyksi". Niin ikään hän käänsi kaksi Almqvistin novellia: "Grimstahamns nybygge", joka nimellä "Putkinotkon uudispaikka" ilmestyi samoissa "Lukemisissa", sekä "Kapellet", joka painettiin "Annikka"-nimiseen kaunokirjalliseen sarjaan.

Suomen kieltä oli näihin asti perin vähän käytetty yhteiskunnallisissa ja valtiollisissa asioissa. Tällä alalla tietä raivaamaan astui v. 1847 uusi sanomalehti "Suometar", jonka kirjoittajiksi mainittiin "oppivaiset A.E. Ahlqvist, D.E.D. Europaeus ja P. Tikkanen ja Kandidati A. Wareljus".

Sanomalehtien sisällys siihen aikaan oli toisenlaista kuin nykyään, ne kun enemmän käsittelivät kirjallisia asioita kuin varsinaisia päivänkysymyksiä, mutta Suometar uskalsi tätäkin alaa kosketella. Mitä laatua se isänmaallinen ja kansallinen innostus oli, joka eli Suomettaren nuorissa toimittajissa ja heidän lähimmässä piirissään, osottaa muun muassa eräs asiakirja, jonka löysin Ahlqvistin jälkeenjääneestä perusta, ja jonka sen valaisevaisuuden vuoksi pyydän saada tähän painattaa. Se on kirjoitettu suomeksi ja ruotsiksi rinnakkain Kaarle Collanin kädellä, ja nähtävästi on ollut tarkoitus perustettuun liittoon hankkia useampia jäseniä.

Me olemme surkialla mielellä ja katkeralla tunnolla havaineet, miten hitaasti, kituen ja raskailla askelilla Suomen kieli ja Suomalaisuus edistyvät, niin koko sivistyneessä säädyssä yleisesti, kuin meidän Suomen sivistyvän nuorison joukossa olletikin. Me tiedämme, Isänmaan ja Äitinkielen pyhän asian tuskin koskaan tästä jokaista niiden totista ystävää itkettävästä tilasta jaloksi ja varmaksi tiedoksi kiihtyvän, ell'ei se ensimmäiseksi syty nuorten ehkä vielä saastuttamattomissa sydämissä. —

Lujalla toivolla, ja vahvalla rakkaudella päätämme siis me, Suomen Korkia-Opiston nuorukaiset, vieraan kansallisuuden vallasta pelastaa itsemme ensimmäiseksi ja sitten toisillinkin avittavan käden osottaa. Tätä tarkoittaessamme näemme siis ensimmäiseksi tarpeeksemme:

Suomen kielen Opinnan niille, jotka kova onnensa teki oikiassa Äitinkielessensä vieraiksi, niiltä jotka jo sen ovat tiedoksensa voittaneet.

Tämä olkoon ensimmäinen velvollisuutemme, johon on paikalla tartuttava. Siitä seuraa:

Suomen kielen käytäntä ja Ruotsin kartanta, niin keskenämme kuin kaikkein muidenkin kanssa, joiden vaan luulemme puhettamme ja kirjoitustamme tajuavan. —

Me Äitinkieltä osaavat tahdomme kaikki lupaukset *heti täyttää*, me toiset vielä äkkinäiset *niin pian*, kuin vaan ensimmäisen lupamme olemme saaneet johonkin määrään täyttäneeksi. —

Me tahdomme valon maassamme voittavan.

Sentähden on ja pitää olla meidän velvollisuus, kaikilla neuvoilla, ja aina kussa vaan kätemme käypi, valkeuden levittäminen rahvaalle, ja isänmaanlemmen sekä kansallisen sivistyksen nostaminen.

Tämä on meidän luja liittomme, tämän lupaamme sen meille kalliin tarkoituksen pyhässä nimessä, ja tästä ei ole meitä mikään matkalla kohtava este vierauttava. —

Helsingissä. 28:na päiv. Maaliskuussa v. 1847.

Aug. Ahlqvist. Karl Collan. Andreas Wareljus.
Aksel Aspelund. Fredr. Polén. D.E.D. Europaeus.
P. Tikkanen. Oscar Toppelius. Aug. Schauman.
C. F. Forsius. Nestor Tallgren.

On todella liikuttava nähdä sitä reippautta ja tulevaisuuteen luottamista, jolla nämät nuorukaiset esiintyvät. He kuvittelivat vastuksia paljoa pienemmiksi kuin ne tosiasiasa olivat. He eivät osanneet aavistaa, kuinka suuri tavan voima oli puhekielen määrääjänä. Ja lisäksi tuli se seikka, että suomea siihen asti perin vähän oli viljelty sivistyksen kielenä sekä puheessa että kirjoituksessa. Suomalaista kirjakieltä, sanan ankarimmassa merkityksessä, ei vielä ollut olemassa. Työskenteleminen kansanomaisemman, eri murteita yhdistävän, sivistyksen tarpeihin käyvän kirjakielen muodostamiseksi oli silloisen polven tärkeimpiä tehtäviä.

Mutta tällöinen kirjakielen muodostaminen vaati siltä, joka suomeksi tahtoi kirjoittaa, varsinaista

kielentutkimusta, ja tälle alalle siihen aikaan yleensä kääntyikin positiivinen työ kansallisen asian eteen. Ahlqvist alkoi niin ikään suomen kieltä tieteellisesti tutkia, ja pian oli runoilijanalku päättännyt antautua kokonaan tieteen raskaaseen palvelukseen. Runotar, hänen ensi lempensä esine, sai tyytyä vain muutamiin harvoihin lomahetkiin.

Meidän maassamme kielen ja kansantiedon tutkimus heti aivan alusta ja aikaisemmin kuin muissa maissa kääntyi itse elävään lähteeseen. Kun meillä ei ollut mitään vanhoihin aikoihin ulottuvaa suomalaista kirjallisuutta, niin ei ollut mitään kiusausta kamariopintoihin. Ainekset Suomen kansan muinaiseen tietämykseen ja kielihistoriaan olivat kansan suusta koottavat. Lönnrotin esimerkkiä seuraten, jonka kanssa Ahlqvist jo ainakin v. 1845 oli kirjevaihdossa, hän jo nuorena ylioppilaana keräili runoja ja tutki murteita Karjalassa, Pohjanmaalla ja Vienan läänissä, tuoden matkaltaan saaliiksi muun muassa joukon vanhoja runoja, joita Lönnrot on käyttänyt Kalevalan uuteen laitokseen. Mutta vasta päästyään yliopistollisista tutkinnoista vapaaksi hän alotti suuren matkansa, joka yhdellä lyhyellä väliajalla kesti vuodesta 1854 alkuun vuotta 1859. Aluksi hän kävi lähimpien heimolaistemme vatjalaisten luona Inkerinmaalla, virolaisten luona Viron- ja Liivinmaalla, ja vepsäläisten luona Aunuksen läänissä. Vasta tämän valmistuksen jälkeen hän läksi tutkimaan Volgan suomensukuisia kieliä, sekä opiskeli samalla myöskin sikäläisiä turkkilaisia kieliä. Matka ulotettiin aina Siperian raukoille rajoille saakka vogulin ja ostjakin kielen tutkimusta varten.

Mutta ei Ahlqvist unohtanut myöskään, kuinka tärkeä tiedemiehen valmistukselle euromalaisen tieteen oppiminen itse sen pesäpaikoissa on, ja sen vuoksi hän pari vuotta kotona oltuaan teki opintomatkan Tanskaan, Saksaan, Böhmiin ja Unkariin. Tähän matkat jäivätkin, ja Ahlqvist oli täysivalmiina jakelemaan oppia yliopiston nuorisolle, julkaisemaan tieteelliselle maailmalle matkansa saaliita. Kaksi kertaa kuitenkin vielä pitkän väliajan kuluttua, vv. 1877 ja 1880, hänen matkaintonsa tempasi hänet mukaansa ja saattoi hänet vielä lähtemään Siperiaan uudistamaan ja täydentämään vogulilaisia ja ostjakkilaisia tutkimuksiansa.

Erittäin viehättävää olisi seurata tutkijaa näillä matkoilla, jotka niihin aikoihin olivat paljoa vaivalloisemmat kuin nykyään, nähdä kuinka hänen silmänsä on terävä havaitsemaan kaikkea mikä tiellä eteen sattuu, ei yksistään kieltä, ja kuulla hänen kertoilevan havainnoiltaan. Meillä ei kuitenkaan tässä ole tilaa eikä tilaisuutta sitä tehdä, eikä kukaan voisikaan lyhyellä esityksellä korvata tutkijan omaa opastusta. Hänen teoksensa "Muistelmia matkoilta Venäjällä vuosina 1854-1858", ensimmäinen suomenkielinen matkakertomus, on kirja, jota vielä meidän päivinämme mielenkiinnolla lukee. Hänen siperialaisia matkojansa voimme seurata "Unter den Wogulen und Ostjaken" (1883) nimisestä teoksesta, joka sisältää paljon erittäin hupaisia kansatieteellisiä tietoja ja kuvia, mutta joka valitettavasti ei ole suomeksi ilmestynyt.

Ahlqvistin tieteelliset teokset, jotka osittain sisältävät tuloksia hänen matkoiltaan, osittain ovat yhteydessä hänen yliopistollisen opettajatoimensa kanssa, eivät saata tulla tässä tarkemman esittelyn alaisiksi. Yleiskatsauksen vuoksi tahdomme kuitenkin tärkeimpiä niistä huomauttaa.

Suurelta matkaltaan välillä kotona ollessansa hän jo julkaisi Tiedeseuran toimituksissa vatjan kieliopin, kielennäytteitä ja sanaston (1856) sekä Suomi-kirjassa esityksen "Viron nykyisemmästä kirjallisuudesta". Vasta varsinaisesti kotiin palattuaan hän saattoi julkisuuteen vepsäläiset muistiinpanonsa (1861), Lönnrotin julkaisemien täydennykseksi. Jo sitä ennen hän oli dosenttiväitöksessään (1859) esittänyt alun mordvalaisia tutkimuksiaan. Itse pääteos, moksha-mordvan kielioppi, kielennäytteitä ja sanakirja, ilmestyi kahta vuotta myöhemmin saksaksi; se julkaistiin Pietarin tiedeakatemian toimesta ja se tuotti tekijälleen puolet Demidovin palkintoa. Hänen Unkarin-matkansa yhteydessä on tutkimus suomen ja unkarin kielen sukulaisuudesta (1863). Samana vuonna Ahlqvist nimitettiin suomen kielen ja kirjallisuuden professoriksi, ja samalla keskeytyi matkan tulosten toimittaminen ja julkaiseminen vuosikausiksi. Vasta v. 1880, hänen kolmannen Siperian-matkansa jälkeen, ilmestyivät pohjois-ostjakkilaiset kielennäytteet ja sanasto.

Kun Ahlqvist v. 1888 oli päässyt aikaa surmaavista virkatoimistaan, joita hänellä oli ollut professorina, tiedekunnan dekaanuksena ja yliopiston rehtorina, niin hänellä oli aikomus ryhtyä suorittamaan niitä monia kokoelmia, joita matkoilla oli karttunut. Mutta pitkälle hän ei suorittamistyössä ehtinyt, ennenkuin kuolema, arvaamattomaksi vahingoksi tieteelle, hänen työnsä ainaseksi katkaisi. Suorittamatta ja julkaisematta jäivät laajat tieteelliset keräelmät. Pieni osa näistä on hänen kuolemansa jälkeen painettu, ja toivottavasti voidaan vastaisuudessa saattaa hänen tärkeimmät suomalais-ugrilaiset ja turkkilais-tatarilaiset aineksensa julkisuuteen. Mutta jokainen asianymmärtäjä tietää, ettei toinen milloinkaan voi toisen aineksia suorittaa samalla tavoin kuin tutkija itse on tarkoittanut.

Syynä siihen, että nämät runsaat ainekset jäivät suorittamatta, olivat, niinkuin viitattu, ne velvollisuudet, jotka seurasivat suomen kielen ja kirjallisuuden professorinvirkaa. Puhumatta virkatointen tuottamasta häiriöstä tuli Ahlqvistin varsinaiseksi velvollisuudeksi tästä lähtien etupäässä

käyttää aikansa työhön suomen kielen tutkimista ja sen sivistyskieleksi kohottamista varten.

Niistä töistä, jotka ovat välittömässä yhteydessä Ahlqvistin yliopistollisen opetustoimen kanssa, ovat ensi sijassa mainittavat hänen suomen kielioppia koskevat tutkimuksensa. Näistä ensimmäinen oli "Suomalainen runous-oppi kielelliseltä kannalta", jolla hän saavutti professorinviran ja joka oli ensimmäinen täydellinen esitys vanhan suomalaisen runon mitasta ja kaunistuskeinoista sekä käsitteli myös uuden elikkä taidetunouden sääntöjä. Luennoillansa hän heti ryhtyi esittämään järjestelmällistä suomen kielioppia, josta hän vihdoinkin antoi ulos ensi osan v. 1877 nimellä "Suomen kielen rakennus, vertaavia kieliopillisia tutkimuksia". Teoksen nimi osoittaa, että tässä teoksessa ei enää, niinkuin meillä ennen oli ollut tavallista, esitystä supistettu vain yhden kielen piiriin, vaan oli etsitty selvikettä vertauksista sukukielten kanssa. Ahlqvist olikin jo heti alusta suomen kielen yliopistollisen opetuksen alaa laventanut, ottamalla sen piiriin lähimmät sukumurteet, joiden oppimisen hän oli tehnyt mahdolliseksi julkaisemalla "Suomalaisen murteiskirjan" (1869). Mainittua "Suomen kielen rakennusta" ilmestyi vain ensi osa, joka sisälsi nimisanojen synnyn ja taivutuksen sekä runo-opin. Suomen kielen rakennuksen jatkoa, äänneoppia, oli vainaja vähää ennen kuolemaansa ryhtynyt valmistelemaan, mutta ei ollut saanut aivan valmiiksi enempää kuin muutamia sivuja. Muut tämän teoksen osat eivät ole painokunnossa: ne ovat osittain luentojen muodossa, osittain vain ainekokoelmina. — Suomen kielen tutkimusta ja käytäntöä koskevia kysymyksiä varten perusti Ahlqvist v. 1871 erityisen äänenkannattajan "Kielettären", joka seitsemässä ilmestyneessä vihossaan sisälsi tutkimuksia, arvosteluja sekä tieteellisistä teoksista että myös suomenkielisestä kaunokirjallisuudesta, tietoja, muistutuksia ja ohjeita, ja joka on paljon vaikuttanut suomen kielen viljelykseen. Melkein kaikki kirjoitukset siinä ovat toimittajan kirjoittamia.

Yksi tutkimusala, joka Ahlqvistia aina suuresti miellytti ja josta hän jo heti alussa alkoi yliopistollisia luentoja pitää, oli sivistyssanojen tutkimus, ja sen hän teki jo ennen kuin tunsikin sivistyssana-tutkimuksia indoeurooppalaisella alalla. Tavallaan Porthanin alulle panemaa työtä jatkaen alkoi Ahlqvist suomalaisella alalla käyttää sivistyssanoja, s.o. niiden esineiden nimiä, joita ihminen on keksinyt pyrkiessään luontokappaleen kannalta ylemmäksi, suomalaisten muinaisen sivistyshistorian selvittämiseksi. Tutkimustensa tulokset hän esitti teoksessaan "Länsisuomalaisten kielten sivistyssanoista", joka ilmestyi sekä ruotsiksi (1871) että saksaksi (1875) ja on herättänyt ehkä suurempaa huomiota kuin mikään muu hänen tieteellisistä teoksistaan.

Vihdoinkin on vielä aine, jota suomen kielen ja kirjallisuuden professori ei voi jättää silmällä pitämättä, ja se on *Kalevala*, ja tämä olikin alusta alkaen Ahlqvistilla yhä palaavien luentoaineiden joukossa. Käsitystään ja mielipiteitään hän kuitenkin alkoi julkaista vasta sen jälkeen kuin Kalevalakysymys, etenkin Julius Krohnin tutkimusten kautta, oli tullut tavallaan tieteelliseksi päivänkysymykseksi. Ensimmäinen tälle alalle kuuluva kirjoitus, "Tutkimuksia Kalevalan tekstissä ja tämän tarkastusta", ilmestyi kutsumuskirjana 1886 v:n maisterin- ja tohtorinvihkiäisiin ja sen tarkoituksena on esitellä niitä Lönnrotin Kalevalassa tavattavia "pihtien pitämiä", joista hän jo monesti oli luennoilla huomauttanut, mutta joita hän arkatuntoisuudesta ei tahtonut tuoda julkisuuteen ennen kuin Lönnrotin poismentyä. Seuraavana vuonna ilmestyi "Kalevalan karjalaisuus", jossa tekijän kannalta on vastattu kysymyksiin: "kutka ovat Kalevalan laulaneet ja missä on tämä tapahtunut?" Niinkuin tunnettu on tämä teos etupäässä tähdätty Julius Krohnin esittämää käsityskantaa vastaan.

Me olemme täten lukijan mieleen palauttaneet Ahlqvistin tieteellisen toimen tärkeimmät hedelmät. Lukija on huomannut, että tahallamme olemme pidättyneet kaikesta erityisten teosten arvostelusta. Erityiskohtainen arvostelu ei tässä tilaisuudessa olekaan paikoillaan; muutamilla yleisillä sanoilla huomautettakoon hänen tutkimuksensa ansioita ja puutteita.

Suomalais-ugrilaisella alalla on August Ahlqvistin pääansio että hän ensimmäisten joukossa on hankkinut tutkimukselle aineksia itse elävästä lähteestä, suomalais-ugrilaisten kansojen omasta keskuudesta. Ja mitä tulee varsinaiseen ahtaampaan suomen kielen tutkimukseen, niin täytyy tunnustaa, että se Ahlqvistin sille alalle kääntyessä oli jotenkin alkuperäisellä kannalla. Ja ajatelkaamme vain, mihin surkeaan tilaan asiat olisivat joutuneet, jos Ahlqvistia ei olisi ollut. Ainoa, joka Ahlqvistin kanssa pyrki suomen kielen professorinvirkaan, oli Gottlund. Joka vähänkin tuntee Gottlundin tieteen laatua, tietää että Gottlundin pääsy tähän virkaan olisi ollut surmanisku kaikelle tieteellisyydelle tällä alalla, se olisi samalla tuottanut häiriötä ja vahinkoa kehittymässä olevalle kirjakielille, jos kielessä korkeinta opetusta antamaan olisi tullut mies, joka tahtoi hävittää edellisten aikojen työn murteita yhdistävän kirjakielen aikaansaamiseksi, edellyttäen nimittäin että Gottlund tässä virassa olisi voinut jotakin mielipiteidensä hyväksi vaikuttaa. — Ahlqvistin suomen kielen tutkimuksilla oli aina tavallaan käytännöllinen päämäärä. Hänellä ei ollut pääasiana kielihistoriallinen tutkimus, miten kielenmuodot ovat syntyneet ja kehkeyneet, vaan hän tahtoi selvittää, mitkä muodot verrattuina kielessä vallitseviin "lakeihin" ja sananjohtoon olisivat katsottavat oikeiksi ja kirjakielissä käytettäviksi. Ja hänen vaikutuksensa suomen kirjakielen muodostukseen, joka on sangen suureksi arvattava, se on yleensä katsoen vienyt kehitystä oikeaan suuntaan, jos kohta emme tätä nykyä voikkaan hänen teoreettista oikeakielisyyksikantaansa hyväksyä.

Yhtä rehellisesti kuin tunnustamme Ahlqvistin tieteellisen työn ansiot, yhtä vilpittömästi meidän tulee myöntää sen puutteetkin. Päävaillinaisuus hänessä oli se, että hän katsoi saattavansa olla muutamista seikoista kokonaan lukua pitämättä. Esimerkiksi sivistyssana-teoksessaan hän aivan täydellisesti jättää huomioon ottamatta tanskalaisen kielentutkijan V. Thomsenin tätä alaa koskevat ja suorastaan epookintekevät tutkimukset. Ei hän mainitse hänen nimeään ja muutamista kohdista tuntuu siltä kuin hän tahallaan olisi jättänyt teoksen lukematta. Samantapainen on laita Kalevalan-tutkimuksissakin. Hän ei tahtonut panna mitään arvoa Kalevalan toisintoihin. Ensimmäisessä tälle alalle kuuluvassa teoksessaan hän sanoo, että "Kalevalan käsikirjoitusten ulos-antaminen edellyttää sen olettamuksen, että Lönnrot niitä käyttäessään ehkä ei ole niitä kaikin puolin taitavasti käyttänyt" ja toisessa hän mainitsee matkallansa v. 1864 kuulleensa Kalevalan runoja ja saaneensa kirjaan pannuksi muutamia "oikeitakin s.o. semmoisia, jotka Lönnrotille kelpasivat Kalevalan 2:seen laitokseen pantaviksi." Hän siis pitää painettua Kalevalaa tutkimuksen varsinaisena kanonina, ensinkään ottamatta huomioon sitä, että n.s. toisinnot ovat ainoat, jotka semmoisenaan ovat todellista kansanrunoa. Saman ominaisuuden seurauksena oli, että hän oli valmis sanomaan jostakin kieliseikasta "niin ei missään sanota", ottamatta lukuun niitä oikeitakin ilmoituksia, joita muut tekivät.

Se on sanalla sanoen jonkinmoinen tyyneyden puute arvostelussa, joka hänellä oli suurimpana haittanaan. Arvostellessaan suomalaista kirjallisuutta hän epäilemättä useissa tapauksissa oli oikeassa, mutta hän menetteli tässä toimessa varsin kovakätisesti. Hän sanoo Suomen kirjallisuuden "puutarhurina" paljonkin käyttävänsä kirvestä "milloin ne pahat kannot ja se kelvoton vesakko, joka sen alalla vielä tavataan, eivät tottele hienompaa asetta. Pitääpä sitä toisinaan käyttää kirvesvarttakin, kuin ei muuta astalota satu olemaan käsillä, ja sillä mutkia pillomus-eläimiä, jotka tunkeutuvat tonkimaan tarhan viljamaata". Viimeisinä vuosinaan Ahlqvist kuitenkin oli tullut arvosteluissaan paljoa tyyneemmäksi ja leppeämmäksi kuin ennen.

Joka tapauksessa August Ahlqvistin elämäntyö on niin runsas panos tieteen aarreaitaan, on vaikuttanut niin suurta edistystä suomalaisen tieteen alalla, että tämä tiede aina on hänen nimeänsä säilyttävä loistavimpien nimiensä joukossa. Hänen oppilaansa aina pitävät kiitollisessa mielessä sen opin, jota hän opettajana ja johtajana yliopiston opetusistuimella ja perustamassaan Kotikielen seurassa on heille antanut. Kolmattakymmentä vuotta takaperin, jolloin hän tuli suomen kielen opintojen ohjaajaksi, ei ollut, niinkuin hän itse sanoi, "oppikirjoja eikä perinnäistä metodia". Hän nämät puutteet korjasi ja opinnot kohotti. Silloin vielä v. 1871 tapahtui, että suomen kieli kandidaattitutkinnossa lykättiin syrjään, niin että tutkittavat saivat sen vain ylimääräisenä lisäaineena ottaa tutkintoonsa. "Isku näytti ankaralta, mutta sanottavasti se ei kuitenkaan ole haitannut suomalaisia opinnoita, sillä nuorison rakkaus piti nämät yllä", niinkuin Ahlqvist itse lausui siinä juhlassa, jonka hänen oppilaansa hänelle pitivät hänen täyttäessään 60 vuotta.

* * * * *

Näiden rivien kirjoittaja näki ensimmäisen kerran Ahlqvistin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran 50-vuotisessa juhlassa pidetyissä päivällisissä. Niissä pidettiin puhe Suomen suurimmille elossa oleville runoilijoille Topeliukselle ja Oksaselle. Kun edellinen oli jättänyt puheenvuoron jälkimäiselle, niin tämä vastasi, että se on hänelle ylen suuri kunnia, että hänen maljansa juodaan yhdessä todellisen runoilijan kanssa. Hän ei milloinkaan ole pitänyt itseään runoilijana ("väärin! väärin!" huutoja). Hänen runoilunsa on ollut puhdas kielellinen yritys. Hän tahtoi koettaa käyttää Suomen kieltä eri runomitoissa, ja silloin tapahtui toisinaan, jatkoi puhuja leikkillisesti, "että runotar on iskenyt niskaan näin" (puhujaa jymähytti kädellään niskaansa); "ja siten on syntynyt joskus joku hyväkin kappale, niinkuin 'Koskenlaskijan morsiamet'". Monessa muussakin tilassa hän on lausunut, ettei hänen runoiluansa saanut suureksi arvata, panna aina pääpainoa tieteelliseen työhönsä.

Tunnettu on kuitenkin, että useimmat olivat toivoneet Ahlqvistista runoilijaa eikä tiedemiestä. Eräässä kirjeessä, jonka H. Kellgren v. 1847 kirjoitti Ahlqvistille Pariisista, hän nuhtelee Ahlqvistia siitä, että hän oli pitänyt erään varomattoman puheen, jonka vuoksi hän oli yliopistosta karkoitettu, sanoo ettei Ahlqvistilla ole oikeutta ajattelemattomuudella salvata edestänsä tietä, jolla hän epäilemättä on hyötyä tekevä, sekä jatkaa sen jälkeen:

Sinä olet syntynyt suomalainen, sinulla on syvä ja todellinen synnynnäinen tunne suomen kielen kauneudelle ja sisimmälle luonnolle, ja kyllin runollista aistia sen käsittelemiseksi. Seuraa tätä synnynnäisten taipumustesi viittausta, aseta määräksesi rikastuttaa suomalaista kirjallisuutta, ei kieliopillisilla kirjoituksilla, vaan elävällä käsittelyllä, aseta määräksesi rikastuttaa sen niukkaa kirjallisuutta, muodostaa sitä aikamme aatteita esiintuomaan, niin sinulla on päämäärä kyllin korkea sen vuoksi uhrataksesi hetken pienet päähänpistot ja lämpöiselle sydämelle tavallisen uhmaamisen ja myrskyämisen halun. Sinä itse tiedät, ettet voi saavuttaa tätä päämäärää ilman todentekoa ja opinnoita, mutta se on kylläksi korkea ansaitsemaan tätä ponnistusta ja uhrautumista. Opi ennen kaikkea äläkä anna hetken menestyksen viekoitella itseäsi hedelmiä tuottavasta vakavasta toiminnasta.

Tunnettu on, että Snellmankin katsoi vahingoksi Ahlqvistin lopullista kääntymistä tiedemiehen tielle valittaen että "myös Ahlqvist nyt lopullisesti on tullut kieliopintekijäksi". Miten lieneekin, varma on ainakin, että Oksanen oli runon sukua, oli todellinen lyyrillinen runoilijaluonne. Hänen runoelmansa ovat ensimmäiset, joita sekä muodon että sisällyksen puolesta voipi katsoa varsinaiseksi taidurunoksi suomen kielellä, eikä kukaan myöhemmistä runoilijoista ole voittanut Oksasen runojen voimakasta ja koristelematonta kauneutta.

Useat Oksasen runoista ilmestyivät ensinnä sanomalehdissä. Ainoat runokokoelmat, mitä hän on julkaissut, ovat "Säkenien" molemmat "parvet", jotka myöhemmissä painoksissa ovat yhdistetyt yhteen. Ensimmäinen parvi "Säkeniä" ilmestyi v. 1860 ja jo v. 1863 siitä tuli toinen lisätty painos. V. 1868 julkaisi runoilija "Säkenien" toisen parven ja v. 1877 molemmista parvista "vähennetyn ja enännetyn laitoksen", josta tarkalla itsearvostelulla oli vähempiarvoiset tuotteet pois karsittu. Tämä laitos on Säkenien varsinainen "normaalipainos", jonka mukaan Säkenien runoilija on arvosteltava. V. 1881 ilmestynyt uusi painos sisälsi vain muutamia lisiä, samoin kuin tähän painokseen, joka nyt lukijalle tarjotaan, on lisätty ne muutamit runot, jotka runoilija viimeisinä elinvuosinaan 1881:n jälkeen on sepittänyt. Rungas ei siis ole Oksasen runollinen tuotteliaisuus, mutta runoilija ei ole arvosteltava teostensa runsauden, vaan laadun mukaan.

Se maailmankatsomus, joka Oksasen runoissa esiintyy, on jossakin määrässä synkkä ja raskas, mutta se on samalla tosirunollinen. Syvä ja voimakas on aina hänen runonsa tunnelma, olipa sitten aihe otettu isänmaan yleisistä asioista, perhe-elämän ahtaasta piiristä tai runoilijan oman sydämen sisäisistä taisteluista.

Ensisijassa hänen laulujensa esineenä olivat isänmaa ja äidinkieli. Kukapa ei tuntisi "Savolaisen laulua" ja "Suomen valtaa"! Kansanlauluina ne ovat tunkeuneet jokaiseen Suomen mökkiin, edellinen Kaarle Collanin sävelillä siivittämänä, jälkimäinen itävaltalaisen kansanlaulun sävelen kantamana. "Suomen vallassa" runoilija kohottaa äänensä rohkeasti, toivoen suomen kielelle korkeata kaikua, mutta toisissa lauluissa on hänen mielensä äidinkielen alhaisen aseman vuoksi murheella täytettynä. Katsoessaan Suomen kansan kehityksen hitautta hän tunsu toivottomuuden rintaansa turmelevan:

Tuopa tuopi tuiman tunnon.
Tuo ainakin mustan mielen:
Milloinhan sulavi Suomi.
Milloin Suomessa sydämet,
Konsahan kevät tulevi,
Konsa hanget lähtenevi
Suomen poikien povista,
Verestä viluisen kansan!

Sama suruisa tunnelma esiintyy runoissa "Miksikä aina suret?" ja "Silloin saisi Tuoni tulla", joissa hän lausuu silloin haluavansa Tuonen lepoon, kuin koittaa aamu.

— — — jona saisi tuhatvuotisen huolien itkun
Suomeni sammuttaa, uutt' elämistä' alottaa,

taikka silloin,

Kuin näkisin näännöksistä
Suomenmaani suoriavan.
Kuin kuulisin Suomen kielen
Suomen kaiken kansan suusta.

Kun nälänkauhut Suomea kohtasivat, niin hän kevättalvella 1868 tuskaisiin sydämin laulaa isänmaalle, äidilleen:

Ees laulan torjuks' tuonen
Omalla kielelläs;
Jos auttais: sydänsuonen'
Puhkaisin mielellän';

Johtaisin suuhus johdon
Sulinta vertani,
Kuin tietäisin tään rohdon
Sun saavan terveeksi!

Mutta eipä hän kuitenkaan vain toivottomuuden säveliä virittänyt, hän uskalsi myös maansa tulevaisuutta toivoa:

Niinkuin säen pilvistä pudonnut,
Sadettenkin alla sammumatta
Kyttemistään korvossa kytevi,
Salaisesti sammalikon alla
Kulkee mättähästä mättähäsen
Puiden juuret poltellen ja viimein
Ilmivalkeahan leimahtavi.
Siitä siirtyy, kiihtyy, laajenevi,
Yli maan ja taivaan liekki läikkyi,
Salon hongat maahan horjahtavat,
Kumohonpa kaatuu korpikuuset; —
Tällä lailla Suomen Suomalaisuus
Sydäimestä syttyy sydämehen,
Mielestä menevi toiseen mieleen,
Kunne yksi toivo, yksi tunne
Sydämessä kaiken kansan sykkää.

Siihen kunnioitukseen, jota 1869 v:n maisterit osottivat hänelle valitsemalla hänet promotsionirunoilijaksi, hän vastasi ihanalla runoelmalla, ensimmäisellä suomalaisella promotsionirunolla, jolla hän toi Suomen runottaren "Suomen suureen oppisaliin" vaatien sille siellä emännän sijaa. Tässä runossaan hän ennusti:

— — — nuo Dafnen seppeleetkin — — — — — Suloisin Suomen sanoin
painetahan Jo Suomen nuorukaisten kulmille.

Tämän ennustuksen hän itse seppelöitsijänä toteutti, hän samainen, joka yliopiston rehtorina on ensi kerran suomalaisella sanalla tervehtänyt yliopiston nuorisoa.

Lempirunoja ei Oksanen ole suurempaa määrää julkaissut eivätkä nekään, mitkä hän on kirjoittanut, ole hänen paraita tuotteitaan. Myöskään kertomarusunoutta ei hän ole viljellyt; kertomarusunouden ja lyriikan rajalla on kuitenkin hänen balladinsa "Koskenlaskijan morsiamet", joka on Oksasen runottaren ihanimpia luomia.

Niissä runoissa, jotka liikkuvat kodin piirissä tai jotka kuvaavat runoilijan oman sydämen mielialoja esiintyy usein surumielisyyttä, tyytymättömyyttä siihen, mitä oli aikaan saanut, niinkuin runoissa "Eräänä syntymäpäivänä", "Mun kesäni" ja "Kynälampi", monestipa syvää katkeruuttakin, niinkuin esim. runoissa: "Eräsnä katkerana hetkenä" tai "Lapsuuteni paikoilla". Ken on lukenut semmoiset runot kuin "Pikku Annan kuoltua" tai "Epäilijä" taikkapa "Sydämeni asukkaat" tietää, kuinka Oksasen koristelematon laulu oli omansa kuvaamaan miehekkään sydämen syvää tunnetta ja sen taisteluita. Hänen sydämensä ikäänkuin pakeni maailman hyörinästä etsimään rauhaa runon ihanteellisissa maailmoissa. Ja tämmöinen runneltu, puutteellisuuttaan tunteva ja tunnustava sydän se ohjasi Oksasen työtä, kun hän oli osallisena virsikirjan valmistamisessa Suomen kansalle.

Oksanen oli erinomainen taitaja runon muodon puhtaudessa ja klassillisessa kauneudessa. Hänen muodollinen etevyytensä tulee loistavasti esiin useissa käänöksissä, etenkin Schillerin "Laulussa kellosta", joka erittäin etevällä tavalla esittää suomeksi alkuteoksen moninaiset vaikeat runomitat. Hänen alkuperäisistä runoistaan tahdon muodollisena mestariteoksena erittäin huomauttaa runoa "Kerran viinikellarissa", joka muuten synkän humorinsa puolesta edustaa eri puolta Oksasen runoudessa. Muuten hänen humorinsa toisinaan, niinkuin "Kommissa", esiintyy pistävänä ivana ja satiirina.

Suorasanaista runoutta ei Ahlqvist ole sanottavasti viljellyt, vaikkapa kyllä hänen proosansa taiteellinen muoto, osuvat kuvat ja naulan kantaa tapaavat kansanomaiset käänteet aina todistavat runoilijan käsialaa. Mainitsemista ansaitsee hänen "Satunsa", tuo nuoren ylioppilaan liikuttava "kansatieteellinen unelma", jonka julkaisemista aikoinaan (Suomettaressa 1847) esim. Kellgren kirjeesssänsä pitää äärettömänä varomattomuutena ja joka luultavasti ainoastaan sen vuoksi, ettei sensori sitä käsittänyt, pääsi julkisuuteen. Hänen jälkeensä jääneistä papereistaan selviää, että hän nuoruudenpäivinänsä on kirjoittanut novellinkin, ensimmäisen ja ainoan novellinsa "Kolme joulua", josta Z. Topelius v. 1847 on antanut lausunnon sen johdosta, että se oli annettu Savokarjalaiselle osakunnalle kilpakirjoituksena. Hän kiittää sitä, esittää sitä palkittavaksi, valittaen samalla ettei sitä milloinkaan voi painattaa. Arvattavasti syynä oli se, että novelli, niinkuin Topeliuksen lausunto osottaa, sisältää "knoppar af inhemska satir — mot officerare och länsmän" (ivallisia letkauksia upseereja ja nimismiehiä vastaan)!

Oksasen runollisina opettajina ovat ensi sijassa olleet suomalaisen kansanrunouden ja Runebergin keskenään läheistä sukua olevat runottaret. Näiltä opittua nähtävästi on hänen selvä, puhdasluontoinen esitystapansa. Mutta itsenäinen runoilijahenki Oksanen sittenkin oli. Ei kuvausvoiman lento, ei

näköalojen laajuus, ei kuvien loistavuus, ei ajatusten leimahtelevaisuus ole se, mikä on Oksasen runouden voimana, vaan sen voima on siinä, että hän on ihmissydämen, henkisesti rikkaan ihmissydämen runoilija. Todellisena, puhtaasti lyyrillisenä runoilijana hän on runouudessaan antanut lukijalle oman itsensä, oman ristiriitaisen sydämensä toiveet ja toivottomuuden, sen tunteet ja taistelut. Oksasen "Säkenet" eivät ole vain syttyneet ja sammuneet, vaan ne ovat myöskin sydämiä sytyttelleet, saaneet

— — — laulun innon
Uutta, tulta leimuamaan
Sydämissä Suomalaisten
Yli kaiken Suomenmaan.

Hänen ikuinen ansionsa suomalaisena runoilijana on, että hän ensi iskulla kohotti suomalaisen laulun tositaiteelliselle asteelle, voimme sanoa: vanhemman ruotsalaisen laulun tasalle.

Oksasen runous sallii meidän luoda katsauksen ihmissieluun, jonka olennessa esiintyy äärettömän paljo viehättävää. Hän on itse laulanut:

Yks' perkele.
Yks' enkeli
Asuvat sydämessäni:
Ne taistelee
Ja kamppailee,
Yks' toistaan voittaa koittelee.

Ja tämä epäilemättä sisältää täyttä totta. Ahlqvist oli vastakohtien mies. Hänessä oli ikäänkuin kaksi olentoa, toinen karkea, kättyisä, jokapäiväinen, toinen hienotunteinen ja hellä. Pinta, ulko-olento oli kova ja karkea, luotaan työntävä, mutta ken kerrankin sai luoda silmäyksen siihen lämpimään, suomalaiseen, vilpittömään sydämeen, joka piili kuoren alla, ei voinut olla tätä miestä kohtaan tunteetta kunnioituksen, jopa rakkauden tunteita. Hänellä oli voimakkaita intohimoja, joita hän ei aina kyennyt hillitsemään. Jokainen saattoi jo ensi kerran häntä nähdessään havaita, ettei hän ollut mikään jokapäiväinen henkilö. Harvoille oli suotu päästä häntä lähelle, mutta vieraampikin saattoi huomata hänen lujaa oikeudentuntoaan, hänen tarmokasta ja itsenäistä luonnettansa, jokaisen täytyi sanalla sanoen tunnustaa, että hän oli "kokonansa mies, mies kerrallansa".

Tunnettu on, että Ahlqvist ensi ylioppilasvuosistaan alkaen oli suomalaisuuden innokkaimpia taistelijoita, niin myöskin että hän joksikin aikaa, kokonaan erkani muista, jotka suomalaisuuden hyväksi työskentelivät. Epäilemättä tähän eroon oli monta syytä, joita emme nykyään edes voi täydelleen arvostella. August Ahlqvist ei ollut varsinaisesti valtiollinen henkilö, ja hänen luonteensa oli siksi itsenäinen ja kulmikas, ettei hän suinkaan sopinut puoluemieheksi, puoluekuria noudattamaan, muiden mukaan taipumaan, vaan hän mielemmin jätti muut ja kulki omaa tietänsä. Hän itse sanoo:

"Hänen suurin vikansa on se, ett'ei hän ole antautunut tuon mainitun lipun [s.o. puoluelipun] alaiseksi. Vaan tätä hän ei ole parhaallakaan tahdollansa voinut. Hänen luonteessansa on ne, luultavasti moitteiden-alaiset, omaisuudet, että hän pitää vähäisen kirjallisen toimintonsa täytenä todentekona eikä voi sitä antaa kenenkään aikeiden välikappaleeksi, ja että hän lausuu ajatuksensa suoraan ulos. Ilman sitä on hän aina pitänyt Suomen kielen asiata niin korkeana, että kaikki muu keinoileminen sen eteen kuin uskollinen ja hiljainen työnteko, joka paraiten sujuu, kuin sitä tekee yksinänsä ja oman vakuutuksensa mukaan, tuntuu hänestä sekä lapsekkaalta että irstaiselta. Huono lippukuntalainen, mokoma mies!"

Sitä paitsi hän epäilemättä toivoi, että suomalaisuuden asian ajaminen olisi voinut käydä ilman niin katkerata taistelua, kuin mikä oli alkanut. Hänestä jotkut suomalaiset taisteluinnossaan eivät kylliksi tunnustaneet sitä etua, joka suomalaisilla oli ollut heidän yhteydestään ruotsalaisten kanssa. "Kyykäärmeet" kuiskivat eripuraisuuden sanoja Suomen kansalle, sen sijaan että ystävyys pitäisi vallita suomalaisen ja ruotsalaisen välillä (runo "Valtiollista"). Runossaan "Päivä koittaa" hän huomauttaa:

"Katsokaa, kuin kaakkosesta uhkajaa
Paksu pilvi päivän rannan sammuttaa.
Päivän voittaa.

Meill' on vielä kesken paljo puhdetöitä,
Siksi älkää sammuttako kynttilöitä."

Tämä käsitys, että ruotsalainen sivistys, jota hän näillä "kynttilöillä" tarkoittaa, oli meille äärettömän

tärkeä, tämä käsitys oli häneen juurtunut etenkin hänen laajoilla matkoillaan, joilla hän oli nähnyt heimokansojemme kansallista kurjuutta — sen hän on monesti lausunut ilmi, muun muassa promotsionirunossaan (vrt. myös runoa "Meidän vieraisa-käynnit"). Ja tämän sivistyksen hän katsoi velvoittavan suomalaisia kiitollisuudenvelkaan ruotsalaisia kohtaan, jota hän erittäin terotti mieleen Savonlinnan riemujuhlissa 1875 pitämässään puheessa. "Kiitollisuudenvelka" oli siihen aikaan valtiollinen mahtisana, jota käytettiin aivan toisessa mielessä, kuin mitä Ahlqvist tarkoitti, ja sen käyttäminen saattoi helposti sekä suomen- että ruotsinmieliset väärin ymmärtämään hänen kantaansa. Ahlqvist on kuitenkin samalla nimenomaan lausunut, että tämä "kiitollisuuden-velka on suoritettava vain siten, että ruotsalaisille osotetaan rahtunen ystävyyttä ja kunnioitusta", lisäten että "nämät tunteet eivät estä meitä tekemästä työtä oman kielen ja kansamme kehkeyttämiseksi" (Uusi Suometar 1876, N:o 23). Tulee myöskin muistaa, että Ahlqvist oli kielimies ja että hänen nurjamielisyyteensä epäilemättä on vaikuttanut sekin, että suomalaisuuden johtajien käyttämä suomenkieli ei häntä tyydyttänyt, ja sen tähden hän katsoi heidän toimintansa kielen kehkeymiselle vaaralliseksi ja tahtoi "pelastaa kielen ja kirjallisuuden kelvottomien viljelijäin käsiin joutumasta". Tuskin on epäiltävää, että hänen erkanemiseensa myöskin vaikutti jonkinlainen syrjäyttämisen tunne, joka saattoi hänen valtavat intohimonsa kuohuksiin.

Oli miten olikin, meillä ei ole mitään syytä epäillä Ahlqvistin vilpittömyyttä, horjumattomuutta rakkautta isänmaata ja äidinkieltä kohtaan. Hänen toivojensa määränä pysyi aina viimeiseen hengenvetoon saakka se aika, jolloin

Yksi mieli ... yhdistävi
Henget keskenään nyt kiistäväiset
Yhdeksi lujaksi, sitkeäksi,
Sopusointuisaksi Suomenmaaksi.

* * * * *

Eräänä syksyisenä päivänä istui runoilija työpöytänsä ääressä tehdäkseen viimeisiä korjauksia runoelmaan, jonka hän tahtoi lähettää sävelillä siivettäväksi. Se runoelma oli "Punkaharjun laulutytön laulu", yksi niitä uusia runoja, joita tämä Säkenien painos sisältää, runo, joka osottaa että runotar pysyi Oksasen ystävänä aina viime hetkeen saakka.

Juuri kuin runoilijan henki väikkyi ihanteiden maailmassa, juuri kuin Suomen ihanan luonnon sävelet kaikuivat hänen sielussaan, juuri silloin painoi Tuonen impi kylmän suutelonsa hänen otsallensa. Hän tunsikin kuolonväristykset ruumiissaan, ja viiden päivän kuluttua, 20 p. marrask. 1889, oli henki jättänyt maallisen majansa ja kiittänyt ikuisiin avaruuksiin.

August Ahlqvist, A. Oksanen muutti pois keskuudestamme, — mutta hän ei kuitenkaan ole kuollut, sillä hänen työnsä elää, hänen muistonsa elää. Ja hänen muistonsa on semmoinen muisto, joka meitä kaikkia velvoittaa. Me kaikki Suomi-äidin pojat ja tyttäret yhdymme hänen Castrénista lausumiinsa sanoihin, jotka on häneen itseensä sovitettu:

Hälle patsaan nostamme, kuin lupaamme:
Miehuudella lempiä synnyinmaata,
Helleydelläpä hoitaa äidinkieltä,
Kuin teki Ahlqvist.

E. N. Setälä.

SÄKENET.

_Syksyn kolkko, synkkä ilta
Kattaa kaupungin ja maan,
Raskahasti rannan aalto
Vastaa kuusten huminaan.

Kuusten alla seisoo suojus,
Sepä kattotorvestaan
Sukkelasti suitsuttavi
Säkeniä ilmahan.

Säkenet ne säihkyellen
Tuulen kanssa tanssivat,
Heloittavat hetken aian,
Tuikahtavat, — sammuvat.

Lämmintä ei niistä lähde,
Valkene ei valju yö,
Mut ne kertoo, kuinka siellä
Ahkera on alla työ.

Kaikuvalla kalkkehella
Seppä rautaa kuonnuttaa,
Painavilla palkehilla
Taaskin tulta tupruuttaa.

Säkeniä uusi sarja
Lentää yöhön sankeaan,
Kylän lapset seisottavat
Noita tuossa katsomaan.

Säkenell' ei pitkä kaari
Ole ilmamatkooan,
Tulen vaan saa syttymähän
Käyden tulta-ottavaan.

Näinpä, lauluni, sä lennä
Säkenenä säihkyten,
Nuorten mieltä miellytellen,
Sytytellen, sammuen.

Ehkä saisit laulun innon
Uutta tulta leimuumaan
Sydämissä Suomalaisten
Yli kaiken Suomenmaan.

I.

Savolaisen laulu.

Mun muistuu mieleheni nyt
Suloinen Savonmaa,
Sen kansa kaikki kärsinyt
Ja onnehensa tyytynyt,
Tää armas, kallis maa!

Kuin korkeat sen kukkulat,
Kuin vaarat loistoiset!
Ja laaksot kuinka rauhaisat,
Ja lehdot kuinka vilppahat,
Kuin tummat siimehet!

Sen salot kuin siniset on,
Puut kuinka tuuheat,
Ja kuin humina hongikon
Syv' on ja jyhä, ponneton,
Ja tuulet lauhkeat!

Ja kussa tähdet tuikkavat
Kovalla talvella,
Ja kussa Pohjan valkeat
Suloisemmasti suihkavat

Kuin Savon taivaalla?

Tok' yhtä vielä muistelen,
Sen suihke armaampi,
Se silmä on Savottaren,
Johonka taivas loistehen
Ja sinens' yhdisti.

Me emme liioin kerskuko,
Sanomme kumminkin:
Muu Suomi, ellys ilkkuko,
Jos meill' on hoikka kukkaro,
Jos köyhiks' keksittiin.

Useinpa pelto kultainen
Se sulla kellerti,
Kuin meidän vaivan, viljehen
Kumohon löi vihoillinen
Ja poltti tuhkaksi.

Ja monta kertaa sattui niin,
Kuin meitä vainot löit,
Kuin vaimot, lapset kaadettiin
Ja miehet sortui sotihin,
Sä rauhan leipää söit.

Jos kielin voisi kertoa
Näkönsä vanhat puut,
Ja meidän vaarat virkkoa,
Ja meidän laaksot lausua,
Sanella salmensuut;

Niin niistäpä useampi
Hyv' ois todistamaan:
"Täss' Savon joukko tappeli,
Ja joka kynsi kylmeni
Edestä Suomenmaan!"

Siis maat' en muuta tietää voi
Savoa kalliimpaa,
Ja mulle ei mikään niin soi
Kaikesta, minkä Luoja loi,
Kuin: "armas Savonmaa!"

Suomen valta.

Nonse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!
Suomen kieli, Suomen mieli,
Niiss' on suoja Suomenmaan:
Yksi mieli, yksi kieli
Väinön kansan soinnuttaa.
Nouse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!

Suomalaisen kuokka, aura
Kyntäneet on Suomenmaan;
Kasvoi vehnä taikka kaura,
Maa on meidän perkamaa.
Kelläs täss' ois äänen vuoro
Meidän maata johdattaa?
Nouse siis sä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!

Suomalainen yksin kesti

Ruton, näljän aikana,
Yksin miekallansa esti
Vihoillisen maastansa;
Suomalain' siis yksin käyköön
Käsin ohjiin onnensa.
Nouse, nouse, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!

Äänisjärvi, Pohjanlahti,
Auranrannat, Vienansuu,
Siin' on, Suomalainen, mahti,
Jok' ei oo kenenkään muun,
Sillä maalla sie oot vahti;
Älä ääntäs halveksu!
Nouse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!

Sotamarssi.

(Porrassalmen tappelun muistoksi.)

Syttynyt on sota julma,
Vihan liekki leimuaa;
Punainen on Pohjan kulma,
Verta, tulta ennustaa.
Rientäkäämme, Savolaiset,
Sekä pojat Pohjolaiset,
Myös sä, kansa Karjalan,
Vihollista vastahan!
Meidän hurraa kankaat kaikuu,
Niinkuin tuhat ääntä ois,
Vaarat virkkaa, rannat raikuu:
Väkivalta täältä pois!

Laukku selkään, miekka vyölle,
Tulikeihäs olalle!
Vihurina veren työlle
Rientäkäämme rajalle!
Rientäkäämme j.n.e.

Meidän tääll' on niityt, pellot,
Meidän lehdot, laaksot, puut;
Meidän karjain kuuluu kellot:
Meidän maata ei saa muut.
Rientäkäämme j.n.e.

Kas, kuin sotalippu liehuu,
Entäin kohti etelää!
Kohta kyllä rauta riehuu,
Verivirrat höyryää.
Rientäkäämme j.n.e.

Marssi päälle, Pohjan poika,
Vihollista varsin luo!
Hakkaa päälle, Pohjan poika!
Luoja sulle voiton suo.
Rientäkäämme Savolaiset,
Sekä pojat Pohjolaiset,
Myös sä, kansa Karjalan,
Vihollista vastahan!
Meidän hurraa kankaat kaikuu,
Niinkuin tuhat ääntä ois,
Vaarat virkkaa, rannat raikuu:
Väkivalta täältä pois!

Unelmia.

Kuin monta unta kullaista
On, kurja Suomi, sulle nähty,
Ja toivotusta harrasta
Kuin monta, mont' on sulle tehty!

Pois aavaan maahan Aasian
Sä täältä toivottiin takaisin,
Sun ratsus polki hiekkahan,
Ja tuuli jälkesi lakasi.

Siell' istuit luona karjaisi
Ja mietit huopasuojan alla,
Ja lapsesi ne viihdytti
Sua soittain, laulain, tanssimalla.

Ja toisen kerran lohkaistiin
Sä entisiltä juuriltasi,
Ja merten keskeen heitettiin
Näin nauttimahan onneasi.

Min suloisena saarena
Kohosit siellä lainehesta,
Ja palmut peitti varjollaan
Sua kuuman päivän polttheesta.

Omana siellä kansanas
Olostit tyytyväisin mielin,
Ei estetty siell' onneas
Ei miekoin, eikä vierain kielin.

Ja laajat lahtes ahtausi
Kaupungin, kansoin, laivoin ylpein,
Ja niin sun siell' ol' ollasi
Kuin neidon tyyntä merta kylpein.

Taas toisen kerran toivottiin
Sä kaukaisehen lännen maahan,
Ja palstat laajat lohkottiin
Kylvääsi korpeen viljavahan.

Sä maata läksit perkkamaan
Vapautuneella voimallasi;
Maa siellä antoi antiaan
Sataisen viljan vaivastasi.

Näin hyödyit, kasvoit laajensit
Sä valtaas, maitas, mantereitas,
Ja suuret laulun sankarit
Sun helkyttävät kanteleitas.

Sun kuulus kulki maailmaan,
Ja onnen oksia sä taitoit;
Maan toista puolta ohjaamaan
Myös miehen suomalaisen laitoit.

* * *

Näin, Suomeni, on moni mies
Jo uniansa sulle nähnyt,
Ja toivotusta, ken ne ties,
Kuin monta onnellesesi tehnyt.

Et koskaan näiden nähdä saa
Hourauksien totehen käyvän,
Tää köyhä maasi antamaan

On suotu sulle onnes päivän.

Tääll' olet vahvaks' varttuva,
Tääll' elos kauniiks' muutettava,
Tääll' on sun kielek karttuva,
Vapautes, valos voitettava.

Miksikä aina suret?

Immyt ainoseni, joka toivoni tähtenä tuikat,
Suomeni, miksikä niin suret ain', mitä silmäsi aina
Kylpevi kyynellen, virtana vuotavi vaan?
Miksikä mustin huntuisin sinä poskesi peität.
Silmäsi myös sulon et loistaa ilmahan suo?
Miksikä kuitenkin pimeälläkin yöllä mä aina
Kaipaus virsiä sun kuulen soittavasi?
— Surkea kohtalonen omp' armahaselleni luotu,
Riemu sen riutunut on, toivo on vaipunut myös.
Voipas, kuink' usehin kovan ankarat kuormat, Luoja,
Lapsilleis latelet, vienot he pois menehtyy!
Vienot he pois menehtyy, vaan vaipuinkin kätösensä
Nostavat taivohon päin, sielt' apuaan anoen. —
Jos rakkauteni kyllä vaan ois, niin kohtapa kaihot,
Piikani, poskiltais pilvinä pois pakeneis:
Jos vaan toivot nuo toteneisivat lämpimät, armaat,
Kohtapa kuultava ois sullekin aurinkonen;
Ei suinkaan idän ankarat tuulet pääsisi sulta
Kukkia kaatelemaan, ruusuja ryöstelemään,
Ei suinkaan suruvirtesi silloin särkisi syöntäin,
Lounas lauhkeasuu laulasi lempeä vaan. —
— Turhaan taidan toivoa, tyhjäpä tuskani lienee,
Uskoni pilveen käy, sammuu rakkauskin
Koitar oi, joka oot tulevaisien aikojen neito,
Virkko'os vienollen, lausuos, lempeä, nyt:
Onkopa sun sen armahan aamun poskia käsky
Kullin kultailla, käsky rusoin punata,
Aamun sen, jona sais tuhatvuotisen huolien itkun
Suomeni sammuttaa, uutt' elämist' alottaa,
Päivän sen, jona tyttöni tuskia-huokuva rinta
Pääsisi kerrankaan riemua laulelemaan?
Jos päiväyt tämä valkenev' ois, niin kylläpä silloin
Maaliman hämmästäis Suomeni suur' sulisuus,
Hämmästäis ihanuus, ja se kullaistan' kumarrellen
Painusi polvilleen, sammusi sen sätehiin.
Mies polonen minäkin, jopa varmaan saattasi silloin
Riemuksi muuttauta mieleni murheet kai,
Pannen pois surusoittoni voisin ma huoleta huutaa:
"Laske, Luojani, nyt lapsesi pois lepohon!"

Suomalainen sonetti.

E\ tainnut vanha Väinämöinen luulla,
Ett' oisi kenkään laulajoista meillä
Soveltuva sonettien siteillä
Runon tekoon Kalevalaisten kuulla.

Ei istukaan käkömme mandelpuulla,
Ei Laurat meitä kohtaa kirkkoteillä; —
Ei ihme siis, jos Pohjolan rämeillä
Ei soi sonetti Arnolaisen suulla.

Suloneinen kuulla kuitenkin tuo oisi,

Ja siitä Suomalainen toivojensa
Tulelle uutta kiihoitusta toisi,

Jos kautta näiden lanlukahlettensa
Sen kieli, halvaksi havaittu, voisi
Siteistä muista päästä irrallensa.

Silloin saisi Tuoni tulla.

Milloin saisi Tuoni tulla,
Mua kuolema kohata?

Silloin saisi Tuoni tulla,
Sulo kuolema kohata,
Kuin tuo tyttö suuta soisi.

Ja silloin saisi Tuoni tulla,
Kova kuolema kohata,
Kuin loppuisi laulaminen,
Väsähtäisi virren virta.

Ja silloin saisi Tuoni tulla,
Armas kuolema kohata,
Kuin näkisin näännyksistä
Suomenmaani suoriavan,
Kuin kuulisin Suomen kielen
Suomen kaiken kansan suusta.

Tuopa tuopi tuiman tunnon.

Nurmell' on jo nukka päällä,
Päällä kaunis peittehensä,
Peittehellä päivän immet,
Aurinkoisen armahaiset,
Kukat kaikilla keoilla,
Lehti täysi jo lehoissa.

Jopa lammin lämmin laine
Likistävi rantaansa,
Iltavirttä veisoavi,
Kullallensa kuiskuttavi,
Kunne kulta nukkunevi,
Kaunis maa makaelevi,
Kunne itsekin ihana
Armas aaltonen nukahti,
Kullan vierehen väsähti.

Jopa linnut laulelevat,
Käköset kukahtelevat;
Mitä linnun laulaminen,
Mikä käellä kukunta?
— Toivon tult' on rinta täysi,
Lemmen liekkiä povensa,
Toivo kultansa tuloa,
Armahan alenemista,
Mieli muiskujen mehua,
Suloisuutta suuta-saannin.

Kaikki on riemu, kaikki rakkaus,
Kaikki kultien kujerrus,
Kaikki autuas ilonen,
Taivahan tulen palanta;
Missä toivo, siinä täyttö,

Missä laulu, siinä vastaus.

Tuota kuuntelin ja katsoin,
Katsoin kurja kaiken yötä,
Iloni alas aleni,
Aleni kuin allin mieli
Uiessa vilua vettä,
Toivoni tuli tukehtui,
Sammuivat suloiset suonnat,
Mieleni matala mustui,
Syämeni surkastihen,
Silmästä vetonen vierii,
Kyynel kulki kasvoilleni.

Mikä toi sen tuiman tunnon,
Mikä mustan mielialani?

Tuopa tuopi tuiman tunnon,
Tuo ainakin mustan mielen:
Milloinhan sulavi Suomi,
Milloin Suomessa syämet,
Konsahan kevät tulevi,
Konsa hanget lähtenevi
Suomen poikien povista,
Verestä viluisen kansan!

Unna vuonna 1853.

Voi, kuinka usmat raskaat, summat
Nyt kaiken ilman täyttävät!
Voi, kuink' on taivaan tähdet tummat,
Ja pilvet päivän peittävät!

Näin Maa salaisten huoliensa
Sumuja huokuu yksinään,
Ja paljoutta vaivojensa
Välistä ratkee itkemään.

Juur' tällä lailla ihmisyyden
Nyt surun sumut peittelee.
Ken näiden arvannee syvyyden,
Luvun ja määrän laskenee!

Pimeyden valt' on joukkoinensa
Lihan ja muodon ottanut,
Pahuuden herra istuimensa
Isosti ilmi nostanut.

Sen istuimensa alaiseksi
Hän ihmisyyden kahlitsee,
Ja jalkojensa astuimeksi
Valosi, Herra, vangitsee.

Kuitenkin tiedän tarkoillehen
Ja toivon turvallisesti:
Et unhotat unohduksehen
Ikuisen ihmisyyttäsi.

Sä muistat kaikki kyynelmeemme,
Kuin koston päivä valkenee,
Ja juotat ne vihoilliseemme,
Ken niille nyt myhähtelee.

Ja muistat, kuinka monta kertaa
Hän meihin miekan syösnyt on,

Ja vaikk' ei aina näykään verta,
Sydän se tyhjäksi juosnut on.

Kuin liian suuren huolten painon
Sä päällemme näät karttuvan,
Ja kuin vihoillistemme vainon
Näät meitä liioin sortavan;

Juur' silloin, silloin, Herra, Sulta
Jo loppuu pitkämielisyys;
Kovasti silloin isket tulta,
Ei kestä konnain ilkeys.

Kumohon silloin kaikki kaatuu
Valois pyhän vihoilliset,
Ja niiden neuvot maaksi maatuu,
Jos olkoot kuinka loistoiset.

Tät' aikaa meidän ootellessa
Sä meihin nöyrä mieli luo!
Ja maalla myrskyin raivotessa
Sä rauha Suomellesi suo!

Kuin 1734 vuoden laki tuli uudestaansuomennettuna ulos.

Yks' rengas kahleistasi
Nyt katkes', Suomi, taas:
Selvillä sanoillasi
Nyt lak' on lukeas,
Jok' oikean ja väärän
Eroittaa toisistaan,
Ja lausuu, minkä määrän
Vapauttas sallitaan.

Despootti saattaa sortaa
Lain vangiks' allensa,
Lain muurit rikki murtaa,
Oikeuden tallata;
Hän Themis alttarilta
Voi tulen temmata,
Sen viedä ihmisiltä,
Yöks' päivän tummentaa.

Vaan vaikka hän sen heittäis
Aluenjärvehen,
Ja vuorillakin peittäis
Maan paksuun mantereen;
Niin kipinäinen sielläi
Kytisi oikeutta,
Maailmaa ei hän vieläi
Vois ijäksi orjenta.

Ois Deak-Väinämöinen
Tok' vielä silloinki,
Jost' aika tumma, öinen
Tukalaks' tuntuisi:
Se pyytäisi sen sieltä
Ja syttäis jällehen,
Ja kansalaisten tieltä
Pois loistais vääryyden.

Sä, Suomalainen, kulje
Lain tietä aina vaan;
Sä älä toista polje,
Äl' itsees poljeta!

Kuin kansa eksymättä
Oikeutta noudattaa,
Ehdotta, estymättä
Perivi oikeus maan.

Äitillä on nälkä.

(Kevättalvella v. 1868.)

Ah äiti armahani,
Sä, surkee Suomenmaa,
Kuin katson vaivojasi,
Sydäntän' kouristaa!

Kyll' usein uhkui ennen
Ravinto rinnoistas,
Runsaudell' äitinlemmen
Sä ruokit lapsias.

Nyt ompi kasvot kalvas,
Ja rintat tyhjät on;
Nyt silmäs, ennen valpas,
On tumma, tuikkeeton.

Sun sydäntäsi tuimaa,
Ja nälkä sull' on nyt;
Ja päätäsikin huimaa
Jo tuska yltynyt.

Oi äiti, tänne pääsi
Mun paina parmaillen',
Niin sua viihdyttääni
Ees laulan itkien!

Ees laulan, torjuks' Tuonen
Omalla kielelläs;
Jos auttais: sydänsuonen'
Puhkaisin mielellän';

Johtaisin suuhun johdon
Sulinta vertani,
Kuin tietäisin tään rohdon
Sun saavan terveeksi!

Eräs nälkätalven kuvia.

(1867 vuoden lopulla.)

Oli kolkko: mä kangasta kuljin
Lumi singoten silmihin lyö;
Jop' on päiväki maillensa mennyt,
Pian jontuvi jouluinen yö. —
Kuka tuo, joka hoippuvi tuolla
Maantietä mun eelläni päin?
Koto kaukana lienevi sillä,
Joka matkall' on tuiskussa näin!

Hepo joutuen juoksi sen kiinni.
Mitä? Vaimo! Ja lapsonen myös!
"Kuhun kuljet sä, onneton äiti,
Miss' arvelet vietellä yös?
Peninkulmalt' on kummankin puolen
Talotointa, ja ummessa tie;
Pyry, yö, vilu surmasi suuhun

Sinut, surkea vaimo, nyt vie!"

"Hyvin joudanki kuolla ma kurja.
Koto kuoltuan' mullakin ois!
Liki hiipasikin Manan siipi,
Tämän lapsen kun sammutti pois;
Kipuhuns' olis syönyt se rintaa —
Mitä vielä, kun läks' veri vaan!
Se jo pääsi! Nyt hankeen sen hautaan,
Nukun luo, menen myös Manalaan!"

Valtiollista.

(v. 1865.)

"Äl' usko Ruotsalaista,
Sä, suora Suomen mies;
Hän viekastaa ja pettää,
Vaikk' ystävyksiä on;
Hän kielen sulta sorti,
Ol' sortaa mielenkin;
Äl' usko Ruotsalaista,
Sä, suora Suomen mies!"

Kyykäärmehet näin kuiskaa
Nyt Suomen korvahan;
Min sadat vuodet liitti,
Sen syövät irralleen. —
Pois, väärät viettelijät!
Ei käy se koskaan niin!
Niin Suomen mies ei luovu
Vanhasta veljestään.

Ne on kuin kuus' ja koivu,
Jotk' yhteen kasvoivat:
Yks' tähti yltä tuikkaa,
Yks' juurten all' on maa;
Jos koivun lehvät liehaa,
Vaan kuusen humajaa,
Niin äänensä omansa
Se kuuluu kummaltai.

Yks' *Kaarle* meitä johti,
Yks' *Kusta* kumpaakin,
Yhteinen *Lützin* kenttä
Ja *Narvan* tanner on;
Ain yhdet virrat verta
Ne huuhtoi kummankin,
Ja vierekkäinpä viertiin
Pultavan hautaankin!

Niin miksi meidän kiistaa
Vieraita syitä vaan!
Ei kiistä kaksi virtaa
Ves'jaosta alkaneet,
Kut kumpikin on lapset
Tään yhden lähtenen,
Vaikk' onkin äyräät toisin,
Tie toinen kummallai.

Jos Suomen kieli sortuis
Ja kansa hukkuis pois,
Ei Ruotsi rangaistusta
Ja syytä siitä sais;
Syy ois se Suomalaisten,

Jotk' itse torkkuvat,
Tai turhin syin ja mielin
Yks' toistaan sortavat.

Siis, veikko Ruotsalainen,
Sä, vanha ystävä,
Pois kiista keskeämme!
Ja liitto lyökämme:
Jos sulta taikka meiltä
Katoisi ystävyys,
Niin silloin sydämemme
Rinnasta ratketkoon!

Meidän vieraisa-käynnit.

Mikä kuuluvi kumina,
Mikä hurraus, humina
Tuolta länsituulen päältä,
Ylitse Itäisen meren,
Poikki suuren Pohjanlahden?

Sinne on joukkoja samonnut,
Tuhansia tulvaellut,
Norjanmaalta matkustanut,
Tasan tullut Tanskastakin,
Ruotsia anastamahan,
Väkevätä voittamahan;
Mutta ei nyt, niinkuin muinoin,
Entis-aikoina pahoina,
Sotimalla, sortamalla,
Ryöstämällä, raastamalla,
Vaanpa kättä antamalla
Velikansa veljellensä.
Pois on kaatunut käsistä
Sodan ankarat asehet:
Pikarit pivoiss' on heillä.
Sarkat suuret saapuvilla,
Joista juovat ystävyyttä,
Verestävät veljeyttänsä,
Kauan outoin' oltuansa,
Eksyksiss' elettyänsä
Veli toinen veljestänsä,
Heimos heimokunnastansa.

* * *

Samoinpa tuli sanomat,
Viestit vieri Venäjältä,
Kansaisesta kaupungista,
Moskovasta mahtavasta,
Jotta kulki joukko suuri
Venäläisten veljeksiä
Etelästä etempätä,
Slavilaisia samosi
Oppimass' omaisiahhan,
Toisiansa tuntemassa.
Paljon piiruja pitivät.
Suuren joukon juhliansa,
Suunsa puhtaaksi puhuivat,
Sydämensä sytyksihin;
Ystävydydess' yhdistivät
Sulosanoilla sitoivat
Luojan luomaiset sitehet,
Kaikkivallan vahvistamat,

Joit' oli aika auki saanut,
Onnen retket ratkellehet.

* * *

Niin mihinkäs me menemme,
Suomalaiset suoriamme?

Onhan meilläkin omoa
Sukuamme sangen suurta,
Laajoa lajipereä
Yltäkyllin ympärimme,
Mennä vieraiks' vaikka minne.
— Lähdemmekö Lapinmaahan?

Lähtenemme Lapinmaahan.
Lappalainen, laiha poika,
Vesisilmä, väärsääri,
Nokisella nuotiolla
Tuiman tunturin selällä
Pian laittavi pitonsa,
Joutuisasti juominkinsa:
Ulos veitsensä vetävi,
Pitkän puukon paljastavi.
Jolla juhdan teurastavi,
Poron kaulan katkaisevi;
Veren korjaa kaukalohon,
Taljan päältä tempoavi,
Lihat taiten leikkelevi,
Rasvat luopi lautaiselle:
"Syö nyt, serkku, juo nyt, serkku,
Pidä pitoja hyviä;
Syö tuota sydänytyä,
Munuaista maksan kanssa,
Tahi keuhko kelvanneepi,
Vaiko aivoista alotat,
Tahi tahtonet lihoa
Luun luota, liki kuvetta,
Tai takoa lautaiselta?
Sitten syötyäs lihoa,
Kuuta, muuta kyllältäsi,
Rasva ryyppeä lopuksi,
Veri varsin viimeiseksi:
Niin tulet tukeva poika,
Miesi muita muhkeampi!"
Ei tämä makuisa meistä;
Mennä muuanne pitävi.

* * *

Niin mihinkäs nyt menemme?
— Jos menemme Inkerihin.

Inkeriss' isäntän' ompi
Venäläinen vieraskieli,
Vieraskieli, vierasmieli;
Vaan ei tuo pahoin pitele,
Ynseästi yllättele;
"Sdrastvui, matuschka Tshuhonets;"[1]
Meille virkkaa vastahamme;
Kupin kaalia panevi,
Tuopi tuopin vaassavettä:
"Kuschai kisluju kapustu"[2]
Syö nyt, juo nyt, naapur kuoma!"

* * *

Ei tämä makea meistä;
Mennä muuanne pitävi.

Niin mihinkäs nyt menemme?
— Jos menemme Vironmaalle.

Virolainen, vaivalainen,
Kallis kielikumppalimme,
Velikulta, veikkosemme!
Et ole itse isäntä
Viljavilla vainioillas,
Etkä itse vahtimassa
Rahaisia rantojasi;
Siell' on rannassa ritari,
Tuimasilmä Saksalainen,
Haarniskainen hartioilla,
Rautapaita parmahilla,
Rautakintahat käessä,
Rautakäsi kintahassa,
Jolla viittavi vesille,
Tuonemmaks' jo, tullessamme,
Sekä huutoa huhuvi,
Kiivahasti kiljaisevi:
"Kann die Ehre gar nicht haben! [3]
Poies täältä Pohjalainen,
Tuppisuinen Suomalainen!"

* * *

Niin mihinkäs nyt menemme,
Koetamme kostiloihin,
Kansapitoihin pyrimme,
Koska pois paeta täytyi,
Pois paeta pohjaisesta,
Tulla takaisin idästä,
Etelästä' evättyn' olla,
Luopua likisuvusta,
Heimo heitteä omainen?

Lähtenemme länttä kohden,
Rehevähän Ruotsinmaahan.

Ruotsi, Suomen valon juuri,
Sin' et, Suomen äiti suuri,
Laske kesken palaamaan;
Jos vaan voimme vieraiks' tulla
Luokses sun, niin äitikullan
Sylet suloiset on sulla
Meit' avoinna halaamaan!

Päivä koittaa!

Öinen huuru hälvenee jo taivahalle,
Levättyään lähtee tuuli kankahalle,
Siellä täällä lintunenkin laulahtaa,
Luonto, vielä yön sylissä, havahtaa;
Päivä koittaa.

"Päivä koittaa", äänet korvahani huutaa,
"Ei nyt enää ole tarvis tulta muuta;
Katsokaa, kuin ilman ranta valostaa,
Kynttilät ja lamput saapi sammuttaa;
Päivä koittaa!"

Minä heille vastaan: päivä kyllä koittaa,

Vaan ei taida yöltä valtaa vielä voittaa;
Katsokaa, kuin kaakkosesta uhkajaa
Paksu pilvi päivän rannan sammuttaa;
Päivän voittaa.

Meill' on vielä kesken paljo puhdetöitä,
Siksi älkää sammuttako kynttilöitä;
Mennä tulta lainaamaan ois hourun työ;
Pirttihimme pinttynyt pimeä yö;
Päivän voittaa.

Kuinhan haihtuu pilvi, nousee päiväkulta,
Ja kuin enää eroittaa ei taida tulta,
Vasta silloin sammutella aika ois,
Silloin laulella, kuin lamput pannaan pois:
"Päivä voittaa!"

Ilmarista tarvis.

Ilmarin, ihmetten herran,
Selvimmän seppien pään,
Soisin viel' käyväksi kerran
Ilmoilla maan pahan tään.

Tenhosan teettäisin miekan:
Silläkö silpoa vois
Päältänsä myrkkyyisen, viekkaan
Kyn kähykieliä pois!

Vieläpä teettäisin seulan,
Tietosan, taiteliaan,
Oikean ihmisten-seulan,
Kummaks' ja kammoksi maan.

Seula se puohdinna oisi
Patriotismin ja muun,
Ruumenten röykköhön loisi
Pois nämä pieksäjät suun!

Kreikkalaisen vala.

(Menneestä vuosisadasta).[4]

Kuin kauan. Palikarit, kuin kauan aiomme
Kuin karhut yksin käydä me rotkoiss' vuortemme?
Kuin kauan metsissä olla ja piillä aina näin?
Ja vanhempamme jättää ja lapset, synnyinmaan,
Myös hellät mielenliitot ja tunnot unhottaa?
Yks' hetki kallihimpi on olla valloillaan,
Kuin vuotta viisikymment' on orjan kahleissaan;
Elo kurja se, kuin täytyy vaan aina peljätä,
Ett' eikö päätän' poikki jo kohta lyötetä!
Siis yhtykäämme kaikki! Jo aika tullut on!
Ja ristin päällä liitto lyökäämme vilpitön.
Niin nostakaamme kättä me kaikki vannomaan
Nyt Luojan vahvan kautta ja kaikkivaltijaan:
"Sen vannon sulle, Herra: ei hirmuhaltija
Mun niskoani koskaan voi maahan kuonnuttaa,
Mua pakko ei, ei pyyntö saa häntä kuulemaan,
Ei uhkaus eikä kulta, jos kaiken maailman.
Niin kauan kuin mä liikun ja allani on maa,
On mulla yksi toivo: tuo Turkki turmella.
Mä orjanluonnon murrin ja kahleet synnyinmaan'

Ja tappelussa seison ain' läsnä johtajaan'.
Jos rikkoisin tään liiton, mua taivas rankase,
Ja luhdo luuni tuhkaks' ja tuuleen viskele!"

Virolaisen valitus.

(Mukaelma.)

Enpä tuohon tuskastuisi,
Pahastuisi pakkotyöhön,
Enkä kaskea kajoisi,
Palon polttoa pakene.
Vaan ma tuskastun talohon,
Pahastun hovin pahoihin,
Kajoan kovan kuria,
Kovan ilkeän isännän,
Suuta suuren Saksalaisen,
Kättä korkean komannon. —
Voi sinua, Virolainen,
Virolainen, vaivalainen!
Punaiset on herran portit,
Herran ukset hurmehiset
Verestä Viron urosten,
Viron poikien punasta.
Miehet rauoissa rujuvat,
Virot vertensä vilussa.
Pojat pauloissa pahoissa,
Toiset tyrmien tuhossa.
Immet itkien matavat,
Valittaen vanhat vaimot
Armoa anelemahan,
Huojuunusta huutamahan
Herralta kovan kovalta,
Isännältä ilkeältä.
Isäntä ulos ajavi,
Herra heitti huonehesta,
Rengillänsä ruuskittavi,
Passarillansa panetti
Armojen anelijoita,
Hakijoita huojennuksen. —
Min kana munan munivi,
Se on syöä Saksalainen;
Minkä lammas lapsen saapi,
Se on paistiksi pahalle;
Lehmä vasikan valutti,
Herttaisen härän Heluna,
Ottipa, osasi senkin,
Riisti raukalta Virolta;
Tamma varsansa tekasi,
Orihin olille saatti,
Ori Saksan reen etehen,
Saksan suositeltavaksi;
Äiti poian tuuitteli,
Turvaksensa toivotteli,
Sinnepä sekin sekautui,
Orja olkosi pojiksi;
Päivät viettävi pelossa
Rukoellen ruuskijoita,
Yöt uueottomat vesissä
Rukoellen Luojoansa,
Luojalta lohutustansa,
Kullan kuoleman tuloa. —

Paha on päähän pääseminen,
Tuima aikahan tulenta;
Tulta tuoahan hovissa
Hovin leipänä etehen.
Itkua oluet siellä,
Viinansa haluvesiä,
Kipunoit' on kakkaransa,
Vitsoja veropalansa.

Jos ma pääsisin pahasta,
Pahan pauloista pahoista,
Pääsen tuimasta tulesta,
Hukan hirveän kiasta,
Pääsen karhun kainalosta,
Hauin suuren hampahista.
Jos ma pääsisin hovista,
Herran linnan liepeheltä,
Et sinä enämpi minua,
Koira kirjava, purisi,
Etkä päälleni enämpi
Kavahtaisi, koira musta.

Tehkös liitto, koiraseni,
Luja liitto laatikamme,
Ett' etten enämpi hauku,
Purisi kovan kovasti,
Niin minä lihoa toisin,
Kakut kantaisin eteenne,
Kainalossani Kokille,
Huivillani Hurttaselle,
Simolle hihan sisässä,
Pennulle poveni päällä.

II.

Elämä.

(Kreikasta.)

Niinkuin laivan on aalloill', on ihmisen retkiki täällä,
Tuiskut ja tuulispäät kaikki se kärkeä saa;
Onni se on perimiesnä ja sattuma sill' apulaisna,
Yhden yhdänne luo, toisia toisanne vie;
Yksiä lauhkea tuuli ja myrskyt toisia kohtaa,
Yhteen vaan satamaan kaikki he viimeksi käy!

Epäilijä.

Minä etsin ja etsin jo kauvan —
Ilon polvuilta poiketen pois —
Sitä lähdeettä, jostapa rauhan
Sydänparkani siemata vois.

Elon vimmahan heitimme hurjaan,
Olin maailman markkinamies;
Minä arvelin: mielehen' kurjaan
Tämä lohtua tuo kukaties.

Nepä, hekkuman hehku ja huiske,

Pian tuhkalta tuntuivat vaan,
Sulonaisenki suutelot, kuiske
Rupes' kohta jo inhoittamaan.

Ja ma istuimme viisasten luokse
Sekä juurehen tietojen-puun:
Muka tästä se neste nyt juoksee,
Joka jäähtää mun polttavan suun'!

Ja he ottivat omenan puustaan,
Ja mun syödäni antoivat sen.
Vaan karvas ja kuiv' ol' se suustan',
Siten jäähdintä saanut ma en.

Jopa selvemmän vastauksen, luulin,
Toki taitehen hengeltä saan;
Mut vaan kantelon kaikua kuulin
Kysymykseeni polttelevaan.

Ja ma kaikesta, kuin täten koetin,
Läpi etsien taivahan, maan,
Mitä vaivainen muuta ma voitin:
Epätoivon ja epäilyn vaan!

Kohtalon ivaus.

Siin' ompi nyt se nuori, hellä äiti,
Joll' ol' niin suuri huoli lapsistaan;
Hän kylmänä ja tunnotoinna tuossa
On Tuonen hääpuvussa arkussaan!

Juur' viimeisen nyt kerran puolisonsa
Kalliita kasvoja sen nähdä saa;
Ah, tummennut on, sammunut se silmä,
Jok' ennen tälle säihkys' rakkautta!

Täss' ompi murtua jo miehen mieli;
Vaan murheen maljan pohjahan hän juo:
Juur' tällöin lapsentyttö, kantain, lasta
Nuorinta äitin arkun luokse tuo.

Laps' äitiänsä katselee ja nauraa,
Ei tunne Tuonen tässä käynehen,
Ei Manalaan menoa, luulee äitin
Vaan oudonlaiseen sänkyyn nukkuneen!

Herättää tahtoo äitin, tapailevi
Sen kääriliinasia kädellään,
Ei tiedä, ne on Kalman juhlavaatteet,
Joiss' äiti ijäks' hältä kätketään!

Koston päivä.

(Dies irae, dies illa.)

Koston päiv' on julma, suuri,
Silloin murtuu luonnon muuri,
Tietäjät näin lausuu juuri.

Silloin kaikki hämmästyvi,
Luodut kaikki peljästyvi,
Tuomari kuin lähestyvi.

Enkelit ne torvillansa

Kutsuu kuolleet haudoistansa
Saamaan palkan Luojaaltansa.

Luonto, kuolo kauhistuvi,
Syntis-parka surkastuvi,
Tuomari kuin julmistuvi.

Luku silloin lasketahan,
Teot tarkoin tutkitahan,
Kaikki kyllin kostetahan.

Ja kuin päätös annetahan,
Pahat silloin rangaistahan,
Hurskahat ne armaitahan.

Kuinkas, kurjat, vastannemme,
Kuinka puoltamme pidämme,
Ken on puolusmiehenämme?

Herra suuri, voimallinen,
Ole mulle armollinen,
Tuomarini turvallinen!

Jesus armias, tuskallasi
Ostit mun ja vaivallasi,
Ota siis nyt kansanasi!

Verta tähteni hikosit,
Jumaluudestas erosit,
Kuoleman väen kiroisit.

Vaikk' on kaikki kirjassasi,
Kuitenkin sä armostasi
Armahtele lapsiasi!

Sydäntäni synnin vaiva
Niinkuin Tuonen toukka kaivaa,
Parane ei tunnon haava.

Keksithän Marian huolen,
Muistit ryövärikin puolen,
Muista muakin, kuin kuolen!

Ansiot' ei ole mulla,
Vaan on laupeutta Sulla,
Anna mun tyköösi tulla!

Äl' eroita karjastasi,
Laske lammaslaumanasi
Oikealla puolellasi!

Erotuit' ei vihas säästä
Ijankaiken itkemästä;
Mua lastes joukkoon päästä!

Sulle huokaan hartahasti,
Anon, että armiaasti
Suot mun kuolla autuaasti!

Murheen hedelmä.

(Mukaelma.)

Murhe niinkuin kotka, jok' ampuen tempaavi saaliin,
Kyntens' iskevi juur' sykkävähän sydämees;
Mutta se vahvoin lentimin sitten maan yli nousee,
Kantaen täältä sun pois taivahan kirkkauteen!

Rangaistuksen kovuus.

(Mukaelma.)

Ei Jumala näin kovin sua koskettaisi,
Jos vähemmällä vaan sun kuuliaiseks' saisi!

Nosta silmäsi.

Tukesi ja turvasi kuin hautaan saatit,
Toivos, riemusi sen kanssa maahan maadit,
Eikä valo' ole orvoks' jäänehellä
Enemmän kuin yöllä korpeen eksyneellä:
Nosta silmäsi!

Koska tauti, taittanut sun vuotehelle,
Rauhaa vangilleen ei anna vaivaiselle,
Elohon ei, eikä kuolemahan päästä,
Raatelee, vaan heikon henkiraiskan säästää:
Nosta silmäsi!

Tai kuin tuttavas ja ystäväs sun pettää,
Talosi ja tavarasi sulta kettää,
Tahi kateus niinkuin toukka kunniasi
Juuret jäytää, häpeään sun sortuasi:
Nosta silmäsi!

Nosta silmäsi,
Ajatukses anna lentää liitäellä
Tuonne taivahalle, taakse tähtitarhain;
Niin sä tunnet, ett' ei ole ihmisellä
Oleminen täällä ainoa ja parhain,
Että rientos, riehus, riitas on vaan retki,
Ijäisyyttä kohden aina kulkevainen,
Retki, jonka vaivoj' on vaan vähä hetki,
Jok' on niinkuin merta vastaan pisarainen!

Marian murhe.

(Stabat mater dolorosa.)

Murehella haikealla
Seisoi äiti ristin alla,
Johon poika naulitaan.
Sydän sykki surkeasti,
Kyyneleitä katkerasti
Silmä vuosi tulvanaan.

Voi sen tuskaa verratointa
Vaivattaissa viatointa
Ainokaista poikaansa!
Voipa määrää huokausten,
Kuin hän seisoi rinnatusten
Ristin kanssa rakkaansa!

Ken ei itkun pisaroita
Vuodattaisi katkeroita
Tätä huolta nähdessään!
Kuinpa äitin neidellisen
Poika hurskas, taivaallinen
Käytetähän kärsimään!

Jesust' äiti pilkattavan

Näki, ynnä kiusattavan
Synnin tähden maailman;
Kuuli hänen ristin alla
Riutuenkin siunaamalla
Kiusaajansa kostavan.

Voi sit' äitin kärsimystä!
Hänen kanssans' yhdistystä
Mun pitävi etsiä;
Palavalla sydämellä
Kyyneleillä kylvetellä
Herran ruumista pyhää.

Poveheni, äiti, paina
Haavat vuotamahan aina,
Joita vuosi poikasi,
Vuosi ruoskin suomittaissa
Sekä ristinnaulittaissa
Tähden suurten syntini!

Häntä tahdon katsastella,
Hartahasti huokaella
Päivieni päätteesen.
Kyyneletsi kumppaliksi
Ja surusi toveriksi
Jään mä ristin juurehen.

Mua ellys eroittako,
Luotasi pois luovuttako,
Pyhä, puhdas impyinen.
Veisata valitusvirttä
Tahdon, ja syleillä hirttä,
Joll' on poikas ainoinen.

Mua hänen haavoissansa
Hautele ja vaivallansa
Poies päästä synnistä,
Häntä kuulemaan kehoita,
Taivahan taloon osoita
Viimeisenä päivänä!

Ristinsä tukeni olkoon,
Kuolostansa mulle tulkoon
Turva vahva Tuonelaan,
Että Luoja armahtaisi,
Sielu kurja onnen saisi,
Käydessäni kuolemaan!

Kaste.

(Saksasta.)

Arapian erämaan rajalla
Vuoren rotkoss' asuskeli aikaan
Entiseen erokas Eukaristo.
Kaikille hän lauha ol' ja tyyni,
Tutuille ja tuntemattomille,
Myöskin paljon kärsinyt ja nähnyt.
Ja sentähden nöyrä nuhteissansa,
Lempeäinen lohdutuksissansa:
Josta kansa häntä kuulemassa
Läheltä kävi usein, kenenkä
Mieltä murhe liioin ahdisteli.

Tulipa hänen tyköönsä kerran

Vaimo vastasyntynyttä lasta
Käsivarrellansa kantavainen;
Kalveat ol' kasvot kantajalla,
Kahta kalveamp' ol' kannettava.
"Isäni", hän itkusilmin lausui,
"Mistähän nyt löydän lohdutuksen?
Tämä lapsi kurja kuoli multa
Kastehen vedessä käyttämättä,
Eikä taida tulla tuomiolla
Ikuisen ilon perilliseksi".

Silloin lausui nuhdellen erokas:
"Minkätähden, vaimo, lapsen laskit
Kuolemaan pyhättä kastehetta,
Hätäkastehehtakin, poloinen?"

Valittaen vaimoparka virkkoi:
"Erämaass', isäni, aukeassa,
Joss' ei vettä ollut kasteheksi,
Tuli mulle synnytyksen tunti.
Päivä poltti päätäni tulinen,
Hieta poltti jalkopohjiani,
Muut' ei mulla ollut kastetta kuin
Huokauksia ja kyyneleitä".

Tämä liikutti ukon sydäntä,
Ja hän arveli asian juonta,
Hetken mielessänsä mietiskellen,
Ja hänessä vahvistui va'aksi
Ja lujaksi päätös, jonka hän nyt
Lauhasti ja lempeästi lausui:
"Vesi ei sitä tee itsestänsä,
Mutta sen tekevi Herran henki,
Joka veden kanss' on yhdistetty.
Ole vaimo vahvassa varassa,
Ett' on lapsesi lunastettuna!
Hietakankaan kuumalla kedolla
Herran henki on sen kastanunna
Huokauksillas ja itkullasi."

Kuolettaminen ja eläväksi-teko.

(Saksasta.)

"Kuolettaa tuon villihärjän voin ma
Yhden vaan sanan suhahtamalla
Sille korvahan." Näin lausui kerskuin
Taikur' Jambres tuomarin edessä;
"Todistukseksi se tuomarille
Olkoon oikeasta uskostani
Tätä väärää viettelystä vastaan!"

Sanoi näin, ja sarvista talutti
Härjän, sinne tänne töytäilevän,
Tuomarin etehen. Hiljallehen
Sille sitte korvahan suhahti;
Ja mölähtäin härkä maahan kaatui.

Kristittypä, jota taikur' tahtoi
Kiinni kiehtoa, nyt lausui hiljaa:
"Kuolettaa voit kyllä myrkkyyhengin.
Mutta voitkos kerran kuolenutta
Eläväksi tehdä uudellensa?
Sillä siitä, jonka mull' on usko,

Kirjoitettu on: 'Mä kuolettaa ja
Eläväksi jälleen taidan tehdä.'
Vieläpä enemmänkin: hän voipi
Villin luonnon lempeäksi saada,"

Ja hän painoinen nyt polvillensa
Ja rukoili rinnasta pyhästä:
"Ihmeit' en, Isäni, tahdo tehdä,
Eikä uskosi edistykseksi
Taikurin tekoja tarvitakaan;
Sitä vaan, Isä, jos sallit, Sulta
Sisällistä merkkiä anoisin,
Missä ja mitenkä uskosi on
Tehollinen totta puoltamahan;
Sitä merkkiä anon rukoillen,
Anna armollisesti se mulle!"

Näin rukoiltuaan ylös hän nousi
Ilolla ja mielellä hyvällä.
Ja kovasti lausui kaikkein kuulla
Uskonsa pyhimmän nimen nyt hän
Härjän kuolleen ylitse. Ja se
Liikahti. Ja liukkahasti lensi
Elämän kipuna uudellensa
Lihan, suonien ja luun läpitse.
Härkä, hallita kamala ennen,
Kesynä kohosi ylös maasta,
Nöyrin silmin katsoin ympärinsä.
Sitten läheni se lempeästi
Kristittyä ja keralla kulki,
Ikäskuin isäntänsä keralla.

Kukistaa ei, eikä kuolettoa
Pidä uskon oikean, sen pitää
Kuolluista herättää ja kesyksi
Rajuluontoisia lemmitellä.
Tämä on sen taivaallisen juuren
Ainoa, totinen tunnusmerkki.

Jodokon leipä.

(Saksasta.)

Palveljansa mieltä koitellakseen
Tuli Herra kerran kerjäläisen
Halvassa ja huonossa asussa
Jodokon luo, almua anoen.

"Anna köyhälle palanen!" lausui
Jodoko taloudenvartijalle.

"Isä", vastais vartija sanoen,
"Meill' ei oo enää kuin yksi leipä;
Jos nyt siitai vielä antanemme,
Niin ei jää palaista suuhun panna
Sulle, mulle eikä koirallemme."

"Anna vaan!" apotti häntä käski,
"Kyllä Herra meille toista tuottaa."

Niin taloudenvartija se otti
Veitsensä, visusti sillä viilsi
Neljähän osahan leivän yhden,
Ja osan osottavi ukolle,
Vielä virkkaen vähän vihassa:
"Tuossa on nyt sulle leivän lohko,

Apotin osaksi jääpi toinen,
Kolmas mun ja neljäs koirallemme."
Ja apotti naurahtaa myhähti,
Kerjäläinen läksi kulkemahan.

Eipä aikaakaan, — kuin toisen kerran
Vielä vaivaisempana jo Herra
Tulla horjui almua anoen.

"Anna hälle!" niin apotti lausui,
"Anna hälle nyt minun osani!
Kyllä Herra meille toista tuottaa."
Ja taloudenvartija se antoi,
Kerjäläinen läksi kulkemahan.

Eipä aikaakaan, — jo kolmannesti
Kahta kurjemman näköisnä Herra
Tulla horjui almua anoen.

"Anna hälle!" niin apotti lausui,
"Anna hälle nyt oma osasi!
Kyllä Herra meille toista tuottaa."
Ja taloudenvartija se antoi,
Kerjäläinen läksi kulkemahan.

Eipä aikaakaan, alastomana,
Sokeana sekä sauvatoinna,
Heikkona, vähissä hengin Herra
Tulla horjui, almua anoen.

"Anna hälle", niin apotti lausui,
"Anna hälle koiramme palanen!
Kyllä Herra meille toista tuottaa."

Ja taloudenvartija se antoi,
Kerjäläinen läksi kulkemahan.
Mutta silloin kuului heille ääni:
"Vahva on ja suuri sulla usko,
Niinkuins uskot, niin tapahtukoonkin!"

Niin taloudenvartija ulos luo
Ikkunasta silmänsä, ja katso!
Neljä laivaa juoksee rantaan, täynnä
Leipää; viinaa, öljyä ja mettä.

Tuo taloudenvartijapa kohta
Rientää rantahan hyvillä mielin.
Laivamiehiä hän ei havaitse,
Mutta rannan hietikolla heiluu
Tuulessa nyt valkeainen vaate,
Johon kullalla on kirjoitettu:

"Se, joka se kaarnehetkin ruokkii,
Apotille neljä laivaa laittaa,
Yhden laivan itselleen hänelle,
Toisenpa taloudenvartijalle,
Laivan kolmannen on koiralenne,
Mutta neljännen jaeltavaksi
Lähtäjän köyhälle suvulle."

Hevosen kenkä.

(Saksasta,)

Tällä maalla vielä ollessansa,
Ulkoarvoltansa alhaisena,

Herramme Vapahtaja rakasti
Autuudesta kansansa keralla
Teillä ja turuilla tutkistella,
Sillä taivahan avaran alla
Väljä on ja kaunis keskustella.
Missä hän pyhiltä huuliltansa
Vuodatti suloisia sanoja,
Nuhdellen ja neuvoen, ja näin hän
Teki temppelein joka turusta.
Vaan opetuslapsistai ol' monta,
Jotka ei alussa voineet aina
Tajuta sanojen tarkoitusta;
Tällöin hän opetti osviitoilla,
Esimerkeillä ja vertauksilla.

Näin vaeltaissansa heidän kanssa
Kerran pientä kaupunkia kohti
Vilahti hänelle tieltä silmään
Poikkikatkennut hevosen kenkä.
Ja hän sanoi siinä Pietarille:
"Ota ylös, Pietari, tuo rauta."

Pietari, ajatuksissaan astuin
Maallisesta vallan voitannasta,
Halvaksi hevosen kengän katsoi,
Ja kuin s' ei kuninkaan kruunu ollut
Eikä voiman valtikka, niin ei hän
Ruumistaan ruvennut kuuristamaan,
Astui vaan eteenpäin, eikä ollut
Käskemistä kuulevinansakaan.

Pitkämielisyydessään hänehen
Herra ei vihastunut, vaan itse
Ylös kengän kappaleen kohotti,
Eikä sen enempätä sanonut.
Sitten kaupunkihin tultuansa
Poikkesi hän seppien pajahan
Ja sepille sinne möi sen raudan
Kolmesta kuparipenningistä.
Sivu kauppiasten kulkeissansa
Osti siit' omenankauppiaalta
Kirsikoita kypsiä sen verran,
Minkä kolmella rahalla saapi,
Ja heti hihansa pohjukkahan
Ne tapaansa myöten tarkoin kätki.

Siitä pois nyt toisen portin kautta
Läksi hän opetuslapsinensa
Talotointa tietä kankahalla
Aukealla astumahan, joss' ei
Pientäkään pimentopuuta ollut.
Päiväpaiste kiihtyi helteheksi,
Ja janossaan oisi paljonkin nyt
Maksanut vedestä matkalainen.

Toisia edellä astuissansa
Herra heittävi salaa hihastaan
Tällä tiellä kirsimarjan maahan.
Pietaripa, marjan nähtyänsä,
Nöyrästi kumartui, nokkasi sen
Suuhunsa nyt aivan sukkelasti.
Vähän matkan päässä laske Herra
Toisen kirsikan kädestään maahan,
Jonka taas kumartuin Pietar' otti.

Hyvän aikaa näin nyt häntä Herra

Kumarrutti kirsimarjain tähden,
Ja myhähtämällä viimein virkkoi:
"Aioissa jos oisit valpas ollut,
Vaivalla vähemmäll' oisit päässyt;
Ken vähää hyvää vähäksynevi,
Vähemmästä vaivaa nähdä saapi."

Huokaus työtä aljettaessa.

(Mukaelma.)

Herra, Luoja taivasten,
Isä armas ihmisen,
Tukemme ja turvamme,
Edessäs nyt nöyryimme.

Taivahan Sä tähtineen,
Maan ja ilman täytehen
Ihmeiä kaikki loit,
Kaikki lahjat meille soit.

Sult' on päivän kirkkaus,
Kukkasenkin kauneus,
Sulta ihmisjärki myös,
Kaikki, Herra, on Sun työs.

Suo siis, että voisimme
Hyvin käyttää oppimme,
Työllemme suo siunaus,
Toivollemme tointumus!

Tunnon rauha.

Ah, kellä puhdas tunto on
Ja kalvamaton mieli,
Jonk' ain' on retki polveton
Ja laittamaton kieli.
Jot' oikeast' ei luovuttaa,
Ei väärän puoleen horjuttaa
Voi vilpin viehätykset;

Sen silmä aina kirkas on,
Ja otsa puhdas hohtaa,
Povess' on sydän pelvoton,
Jos kunka kumman kohtaa.
Hän on kuin nuori neitonen,
Jokaisen mielitehtoinen,
Vaikk' olkoon vanhus harmaa.

Kuin yöksi maata painaksen
Ja luojahansa luottaa,
Hän kummitusten, peikkojen
Näköj' ei säiky suotta,
Vaan yön unittoman lepää
Ja riemullisesti herää
Hyvien töiden toimeen.

Jos korvensyöntä yksinään
Hän kolkkoakin kulkee,
Tai meren aallot myrskyillään
Hätään jos häntä sulkee,
Hän hämmästy ei silloinkaan,
Hänell' on rauha rinnassaan

Ja turva tunnossansa.

Hän kaunis on kuin kukkainen,
Raitis kuin kevätaamu,
Vaan omantunnon-vaivainen
Se hoippuu niinkuin haamu,
Ja päivät sekä pitkät yöt
Sen entiset pahuuden työt
Hänt' aina ahdistavat.

Syksytoiveita.

Poispäin, pois vaan siirtyvi päivä, ja yö yhä karttuu,
Lehto jo kellastuu, syys hopeoitsevi maan;
Talvea ennustaa tavienki ja telkkien lähtö,
— Miekkoset pääsevät pois pakkasen alta ja yön!

Enpä mä kuitenkaan voi surra, jos talviki tullee,
Kuin suvenaikainen työn' turha se ollut tok' ei:
Aumoja on ahoviereni täynnä, ja purnuni paisuu,
Karjani karttunehen täyttävi rieska ja kuu;
Jonka ma maan povehen elon uuden siemenen kylvin,
Ei huku siellä se, ei, vaikka se nyt mätänee,
Mut suvi uus' kuni kirkastaa taas maita, se nousee
Uutena viljana vaan tuhvasta taivaasen päin.

Ihminen, näinpä se sunkin suhtasi on elämässä,
Surras syyt' ole ei, vaikkapa vanhaksi käyt,
Vaikkapa vanhuuden lumi pääsi ja partasi niettä,
Hiljemmin suonesi lyö, jalkasi horjuen käy.
Nuorra ja voimasi päivinä teit sinä miehenä työtä,
Kasvopa karttunut sen nyt isänmaallesi jää,
Tuo isänmaallesi jää, sekä jääpipä lapsesi hurskaat,
Joidenka mielihin myös kelvon ja kunnian loit.
Itse sä kuolet pois, ja sun raajasi multahan pannaan,
Henkesi kuolematoim kuoloa tunne tok' ei,
Vaan valo uus, kuin kirkastaapi jo uusia maita,
Uutena luomana myös nouset sa taivaasen päin.

Betlehemin tähti.

(Mukaelma.)

Kuin Betlehemissä itse Herra
Neitseessä otti miehuuden,
Ja Maria kuin ensi kerran
Lapsensa laski seimehen;

Niin tähti nousi, kirkkaast' hohti,
Yön loistollansa valaisten,
Ja tietäjät nuo kaukaa johti
Jesuksen jalkain juurehen.

Se tähti kirkas vielä koittaa
Polvesta polveen maailmaan;
Se pimeyden vallan voittaa,
Elohon johtaa taivahan.

Tää kirkkaus, jok' aina loistaa,
On Herran sana harhaton.
Se valheen, synnin, kuolon poistaa.
Ja meille tuki, turva on.

Jouluaamuna.

(Saksalaisen mukaan.)

Oi aikaa armahinta,
Jok' ompi jouluna!
Nyt raukimmankin rinta
Iloiten riemahtaa,
Kuin loistot öisell' aikaa
Kirkolta heijastaa,
Ja kelloin ääni kaikaa
Ja kirkkoon kuljetaan,
Kuin juhlavirttä sääntäin
Vanhukset, nuoremmat
Nyt kaikki yhteen ääntäin
Vahvasti veisaavat:
Jumalalle kunnia
Korkeudessa!

Oi aikaa armahinta,
Jok' ompi jouluna!
Iloa rauhansinta
Nyt kaikin nautitaan.
Pois pannaan päivän vaiva
Pois kiistat, riitaisuus,
Ei mieltä saa nyt kaivaa
Kateus, katkeruus.
Nyt kohtaa lempein mielin
Jokainen toistansa,
Kuin enkelien kielin:
Ään' ompi kuuluva:
Rauha maassa!

Oi aikaa armahinta,
Jok' ompi jouluna!
Valoa kirkkahinta
Nyt yö on loistava:
Poikansa maailmalle
Suo Herra Jumala,
Köyhälle, rikkahalle
Autuudeks' armosta.
Siis uusi mieli tulkoon
Nyt meihin nuhteeton,
Elomme uusi olkoon,
Ja todeks' tulkohon,
Ihmisille hyvä tahto!

Hautausvirsi.

(Käännös.)

Mä kuljen kohti kuolemaa,
Jos kunne tien' lie kääty,
Jos kuin se olkoon vaikeaa,
Mun matkan' hautaan päätty,
En sitä välttää voi;
Jos täällä riemu soi,
Tai mua murhe rasittaa,
Mä kuljen kohti kuolemaa.

Mä kuljen kohti taivasta,
Jos Jesusta en heitä;
Mun sielun' silloin elon saa,
Kuin ruumiin' multa peittää.

Mä itse päättää saan:
Jos kautta kuolon maan
Mä seuraan Jesus Kristusta,
Niin kuljen kohti taivasta.

Joulun merkitys.

Kas, luonto kaikki kuollut on
Ja lehto paljas, verhoton;
Ja pohjan talvi peittää maan,
Yö synkkä täyttää taivahan.

Vaan iloissaan on ihminen,
Tuo synnin orja vaivainen:
Jo syntyi Jesus maailmaan,
Valaisemaan, vapahtamaan.

Nyt hengen valo, vapaus
On tullut, armo, pelastus;
Pahuuden valt' on vaipunut,
Ja kuolon kauhu haipunut!

III.

Pyydetty pyytäjä.

Mikä lie minulle tullut,
Kumma kurjoo kohannut?
Kovan on ikävä eloni,
Toimehen tulo tukala;
En tunne omia maita,
En omoa itseäni,
Enkä mieleni menoa,
Arvelujeni ajoa.
Ilo on entinen eronnut,
Lepo luopunut minusta,
Syän on saanut sykkämähän,
Rintani rajuamahan,
Tulena povi palavi,
Veri vierren valkeana.

Mikä lie minulle tullut,
Kumma kurjoo kohannut?
Työn' unehtuvi usein,
Askareet alinomoa,
Kirves liiaksi lepäävi,
Hakko haihtuvi ajusta,
Välehen käsi väsyvi,
Sormet suoniset sujuvat.
Minne on väkeni mennyt,
Minne muinainen neroni,
Kunne toimi kulkenunna,
Kunne kuntoni kaonnut?
Kuin ennen saloa luihin,
Asettelin ansojani,
Pyysin pyyn, tapasin teiren,
Osasin oravan saaha.
Suotta nyt suurin sankojani,

Suotta rihmoja ripustan,
Ei puutu pätöistäkänä,
Käy ei kunkahan ko'oista;
Omanahan, onnenahan
Susi syöpi syötteheni;
Huviksehen, hyödyksehen
Jänö juoksi langoitseni.

Jo taisin poloinen poika,
Pyytäjä polonalainen,
Itse ansahan osata,
Itse tarttua toenkin,
Taisin pauloihin paneta,
Saaha sankojen sisähän!

Oli pantuna pahasti
Sinisilmät syötikseni,
Sangoiksipa suoritettu
Sylet surkean-suloiset,
Rakennettu rihmaiseksi
Kätöset kovan keveät;
Paulat ol' punomat Lemmen,
Sukkamielyen sukimat;
Pyytäjä on piika pieni,
Saaja suu sulasimainen,
Tytti taivon tuuttama,
Tähtien emittelemä;
Tuollap' on joen takana,
Kosken kuohuvan kylellä,
Ahon armahan ohessa,
Lehtovaaran liepehellä.

Etelälle.

Tuuli, joka kohti kuljet
Suloisata Savoja,
Joka jok' aholla muistat
Suudella sen kukkia!

Sinulle mä viestin viedä
Annan armahalleni,
Viestin viedä, toisen tuoda
Sieltä liekkuessasi.

Jos sen siellä, jossa ennen,
Lähtehellämme tapaat,
Niin hänelle hellimmästi
Suuta annella sä saat.

Kosken kunnahall' omani
Astuis askelin aroin,
Varo siinä vienoistani,
Varo kuin minä varoin!

Jos tuo lahta soutamassa
Oisi pursin pienoisin.
Souda häntä, tuuittele,
Kuin mie sousin, tuuitin.

Vaan astuisko vastahasi,
Niinkuin aina astui mun.
Sylit hälle suorittaasi
Vastahan pitäisi sun.

Vaan jos hänt' et kohtaella

Paikoilla tutuilla vois,
Jos jo turve tyynelläni
Peittehenä päällä ois;

Heitä kukka kunnahalle,
Hiljaa kuiskaa hautahan:
"Tulemass' on kultasikin
Jälestäsi Tuonelaan!"

Tarkk'ampujan hyräily yövahdissa, v. 1854.

(Osiksi mukaelma.)

Kesk'yöllä ypö-yksinän'
Kuin astun vahti' ees ja taas,
Niin muistelen mä mielellän'
Erotaessa rakkauttas.

Kuin meille lähdön hetki tul',
Kuin rumpu käski joutumaan,
Ja miehuus kaikki maahan sul'
Käydessä kättä antamaan;

Mu' itkusuin sä suutelit,
Puristit helläst' kättäni,
Ja sulkkunauhan solmisit
Rintaani lemmen muistoksi.

Siis luule en unohtanees
Lupauksiamme vieläkään,
Ja enpä usko mieltynees
Sun vielä toiseen ystävään.

Ja senpä tähden mieleni
On kuin keväinen lämpimyys,
Keveesti käy sydämeni,
Vaikk' ympärin' on yö ja syys.

Sä näillä aioin astelet
Tuvassas tyynin askelin,
Ja Herran puoleen huokaillet
Edest' etäisen kullankin.

Vaan se jos mielees lennähtäis:
Mun miekan alle joutuvan',
Jos kyynel silmääs vierähtäis,
Äl' ole, lapsen', milläiskään!

Sodankin pauhu ääretöin
Kädess' on Kaikkivaltaisen,
Ja sotamiesi vilpítőin
On Luojallen otollinen.

Vaan viimeinkin jo kello lyö,
Ja täys' on vahtivuoroni:
Lepää levossa armas yö,
Ja muista mu' unissasi!

Ruotulaisen morsian,[5] v. 1854.

Yksittäin olen heitetty kuin kukka ahon laitaan,
Ikävänä minä kätkettelen oman kallan paitaan.

Kulta läksi Kuopioon ja meni Savon väkeen;

Milloinkahan maailmassa häntä vielä näkee!

Kirjan sieltä kirjoitti ja tiesi joutuvansa,
Joutuvansa joululle ja häitä hankkivansa.

Mökin maat on annettuna, pienoiset ja puhtaat:
Jokivartta vaaran alta, lehtoa ja luhtaa.

Päivä silloin paistaisi ja linnut lauleleisi,
Koska kultan' korjassansa minut sinne veisi!

Rannalla-istuja neito.[6]

Yksin istun ja lauleskelen,
Aikan' on niin ikävä;
Vesi seisoo ja linnut laulaa,
Eikä tuulikaan vedätä.

Oisko pursi ja punapurjeet,
Millä mennä merten taa,
Tuolta tuottaisin sulholleni
Ko'on kultaa ja hopeaa.

Sitten kutoa helskyttäisin
Papin-paitakangasta;
Kihlasormus se kiilteleisi —
Voi mua, hullua neitoa!

Turha odotus.

Odottain alla akkunan
Mä seisoin tunnin, kaksi,
Ja aina toivoin Aunetan
Sanassaan seisovaksi.

Jos lehti lenti sieltä päin
Ja päitsen' maahan raukeis,
Mä luulin, että Aunin näin,
Ett' akkuna jo aukeis.

Jos yökkö eetsen' huiskahti,
Jos huokaeli tuuli,
Het' Aunin huiskutukseksi
Ja ääneksi ne luulin.

Mut häntä vaan ei kuulunut,
Mä kolkon illan vietin,
Jo toivokin ois sammunut,
Vaan toisekseen näin mietin:

"Jos tähti täivahallakaan
Nyt tuskin yhtä tuikkaa,
Jos pilvi vettä vihmallaan
Sun märjemmäksi kuikkaa;

Niin tyttö silmin tuikkavin,
Sinulle käypä vastaan,
Sun kuivaa sylin lämpösin,
Vaikk' yö nyt kuinka kastaa!"

Näin oisin tainnut pitkentää
Kok' yöksi turhan piinan,
Kuin rankka nauru tyrskähtää
Takana varjosliinan.

Mi lie sen päähän astunut,
Mik' immen viisaan houkkais,
Ett' ei sisään nyt laskenut,
Vaan lempeni näin loukkais.

Vaan vuota, vuota, vallaton,
Sä tyynemmäksi taivut,
Ja niinkuin hirvi hermoton
Syliini vielä vaivut;

Mut silloin pientä pettäjään'
En laskekaan, — se muista!
En suultani, en vierestän',
Jos vaikka kuinka puista.

Runonkerääjä.

Mä läksin kauas Karjalaan
Tekoa laulun oppimaan;
Samosin metsiä ja soita,
Sain lauluja ja laulannoita.

Mut turha ol' se matkani,
Kuin tointunut ei taitoni,
Kuin, vaikk' ol' laukku virttä täynnä,
Ei laulu itseltäni käynnä,

Niin seitsentoista-vuotinen
Tul' vastahani neitonen;
Se naurahtel' niin lempeästi,
Ja posket hohti hempeästi.

En haastatella taitanut,
Ei hänkään mitään virkkanut,
Mut katsehensa mustantummat
Poveeni loivat tunteet kummat.

Ne tunteet ol' niin karvahat,
Ne tunteet ol' niin armahat,
Ja jäät ne läksi luonnostani,
Ja tulvat nousi tunnessani.

En lähde koskaan Karjalaan
Runoja enää oppimaan,
Kuin mieleni, runoja täynnä,
On siitä päivin virsin käynnä.

Servialaisia kansanlauluja.

(Saksan kielestä.)

1. Kehen neito kasvanut.

Neito nuori, kaunis kukkaseni,
Kehenkä sä katsoit kasvaissasi?
Lienet koivun hoikkuutta katsellut,
Tahi kuusen korkean kenoutta,
Vaiko veljyeni vartaloa,
Kuin noin suoran-hoikkaiseksi kasvoit?

"Poika pulska, armas aurinkoni!
Enpä kivun hoikkuutta katsellut,
Enkä kuusen korkean kenoutta,
Enkä veljyesi vartaloa:

Sinuhunpa loin vaan silmän' aina."

2. Kukalle.

Kukkaseni, kaunoiseni,
Punaiseni, pienoiseni,
Vasta päiville puhennut,
Elosalle ennättänyt!
Kellenkä sinun nyt kannan,
Kelle kannan, kellen annan?
Annan äitille hyvälle,
Emolleni armahalle.
— Äitin' on tuvassa Tuonen,
Manalan kotimajoissa.

Kukkaseni, kaunoiseni,
Lintuseni, lietoiseni,
Kellenkä sinun nyt kannan,
Kelle kannan, kellen annan?
Antanen sisarelleni,
Sikkoselleni sulolle.
— Sisar on kultansa koissa,
Miehensä majahyvänä.

Kukkaseni, kaunoiseni,
Ainoiseni, armahani,
Kellenkä sinun nyt kannan,
Kelle kannan, kellen annan?
Antanen veli vesalle,
Veikolle hopealleni.
— Veli on verisoissa,
Miesten tappotanterilla.

Kukkaseni, kaunoiseni,
Punaiseni, pienoiseni,
Kellenkä sinun nyt kannan,
Kelle kannan, kelle annan?
— Annan armahaiselleni,
Kullalleni, kuululleni,
Pojalle punaposkelle,
Simahuuli sulholleni.
— Ei kulta kukan otossa,
Lempeni lehoilla näillä;
Kullan on kaukana kotinsa,
Kolmen kosken tuolla puolen,
Viian viiennen takana,
Kylän kymmenennen päässä.

3. Tuomio.

Kolme kaunokaista impilasta
Kylvi kukkasia kunnahalle.
Jo tulevi siihen poika huima,
Kukkia keräävi kourallisen.
Niin tytöt salaa viritti ansan,
Johon poikanen poloinen puuttui.
Yksi näin: "tulehen työntäkämme!"
Toinen näin: "ajakamme kylästä!"
Kolmas näin: "se hirtteä pitävi!"
Poika siihen vastahan sanovi:
"En ole kulta työntäänne tulehen,
En pahantekijä maast' ajaanne,
Poik' olen, poloinen, hirtettävä
Hirmuhirtehen — kuin neidon kaulaan!"

4. Toivomat.

Niilo nurmella lepäsi,
Koivun kaunosen kylellä,
Tuli siihen kolme neittä,
Kolme kaunoista kanoa;
Tullessahan tuumoavat.
Astuessaan arvelevat,
Kuk' ois kullenkin komeinta,
Mikäpä millenkin sominta.

Niinpä virkki vanhin impi,
Lausui tällä lausehella:
"Sormus ois somin minusta,
Kullankiiluva komein,
Jok' ois sulhon suorittama,
Menon merkki miehelähän."

Siitä virkki toinen tyttö,
Lausui tällä lausehella:
"Vyö oisi somin minusta,
Vyöpä kaiken kaunokainen,
Jok' ois kullan kirjaeltu,
Ja hopein huoliteltu;
Vyölle poikaset pälyvät,
Silmän luovat sulhais-miehet."

Siitä virkki nuorin neiti,
Tyttö taitaen sanovi:
"Niilop' ois somin minusta,
Metsänpyytäjä parahin;
Sormus sormessa kuluvi,
Tuli kullan tummenevi,
Vyöstä kirjaset katoovat,
Hälvenee helo hopean;
Kulu ei Niilon kaunis kaula,
Tummene tuli silmästä,
Ei katoa kylki lämmin,
Huulten hälvene hunaja."

5. Kirous.

Kaikkia keräsi tyttö,
Uupui siit' uneen.
Tulipa poikanen pahainen,
Havahutti näin:
"Nouse, nouse, armas impi,
Nyt elä lepää enää!
Kukkakullat rinnoillasi
Kai jo kuihtuvat,
Se, kenelle ne keräsit,
Toista lemmitsee."

"Lempensä mä anteheksi
Annan, kuitenkin
Koston nuoli, Luoja, laske
Kohti kurjoa!"

6. Rakkaiden hauta.

Oli kaksi kaunokaista
Kaksi kuikista kähköä,
Ne tekivät lemmen liiton,
Laativat lujan lupansa;
Kumpikin kähkö kukahti

Yhden kuusosen kukilla,
Kumpikin kākō pesihen
Yhessä joen ve'essä,
Yhen virran pyörtehellä,
Yhen pyhkimen varalla.

Kului kuuta viisi, kuusi,
Kuluipa koko kesäkin,
Eikä tiennyt yksikänä,
Arvannut ainoakana.
Kuluipa kesonen toinen
Vierähti Jumalan vuosi,
Jo tiesi koko kyläjäs,
Akat arvasi kyläiset,
Tiesi miehet, tiesi vaimot,
Iso tiesi, tiesi äiti.
Tuostapa emo tytärtä,
Vanhin virkkaen varoitti:
"Paha on hukan keralla,
Paha on karhun kainalossa,
Pahempi pojan parissa,
Suoravartalon sylissä;
Sill' on suu suloa voita,
Hunajata huulet kaikki:
Myrkkyä hänellä mieli,
Sisu mustia mujuja;
Ellys menkö, lapsueni,
Noien poikien pariin,
Niien kaunisten kisoihin."

Poika vuotti, viikon vuotti
Tulevata tyttöänsä,
Käköä käkeävätä;
Eipä tyttö tullutkana,
Eikä kuulunut kāköistä;
Siitä vuottava valitti,
Haikiansa huokaeli
Tuikkavalle tähtyelle,
Lemmen luoulle lohulle,
Tähen käskevi sanoa,
Viestin viemähän tytölle:
"Kuole kultani ehtoolla,
Aattoiltana nukaha,
Niin minä pyhänä päätyn,
Vaietessa aamun vaivun."
Kultansa ehtoolla kuoli,
Impi illalla nukahti,
Poikapa pyhänä päättyi,
Vaietessa aamun vaipui.

Siitä hauta kaivettihin,
Ovi Tuonen auaistihin,
Siihen kätkettiin kāköset,
Lemmen lapset laskettihin,
Kylki kyljen lämpimähän,
Rinta rintoa lähelle,
Käsi kätköhön kätösen,
Huuli huulen hohtehesen.
Kului kuuta viisi, kuusi,
Vieri viikkoja Jumalan,
Jopa poian pääläelta
Nousi kuusi kukkalatva;
Kului vielä kuuta kuusi,
Vieri aikoa vähäisen,
Jo nousi noropajuja,

Kyynelpäitä kukkasia
Sylistä ihanan immen,
Tuonelan tytön tilalta,
Nousi taimelle tasalle,
Varsin varrelle hyvälle;
Ne varret venyttelivät,
Kukkansa kohottelivat,
Kukat kuusen ympärille,
Kuusen kaulan kierräntähän;
Impeä itkevät siinä,
Vienoista valittelevat,
Nuorra mennyttä Manalle,
Tytteinä tupahan Tuonen.

7. Julkasematoim rakkaus.

Oi sinua, autio ahonen,
Kuin minulle muistutat murettä!
Tässä' erosi ystävä minusta,
Eik' erotessaan sanonutkana:
Herran halttuhun ma sun nyt heitän!
Päähänsä' painoi vaan kypäreänsä,
Maahan mustat silmänsä alensi,
Ja kätensä, oikean kätensä
Poveansa vasten painallutti. —
Kypäränsä päähän painamalla
Armas aikoi lausua minulle:
"Herran halttuhun ma sun nyt heitän!"
Silmänsä alentamalla maahan:
"Kaiken kallihin oot kultueni!"
Poveansa painalluttamalla,
Silläpä sanoaksensa mietti:
"Mielestän' et milloinkaan murene!"

Kuinka rakkaus tulee ilmi.

(Kreikkalainen.)

Min vuoksi, kultani, en sais ma sulle suuta antaa!
Yö synkkä on, niin eihän ken voi siitä kieltä kantaa.
"Sen kuulee yö ja illan kuu ja kuulee tähdet taivaan,
Ja tähti järveen tuikahtaa ja kielii lainehille,
Ja keula kuulee laineilta ja lausuu laivurille,
Ja laivamies jo aamulla sen kullallensa laulaa."

Angelika.

(Malmströmin.)

Tuohkuva tuulonen hoi, joka riemuten lehtoja lennät,
Näitkö sä armahani, näitköpä nurmikukan?
Kirkasvyö puronen, joka tammipimentoja puikat,
Tokko kähköistäni näit, tokkopa lintuani?
Taivaankarva kukat, kut lempeni jalkoja saitte
Suudella sulosuin, kuolkoten autuahat!
Pilvi, jok' iltaruson sylihin nukahat, sinä taisit
Taivahan ranteellen temmata Angelikan? —
Suotta surussani soitan, ei kenkään soittoa kuule,
Rintani huokaantaa ei kenkään käsitä;
Ei arvaa yks'kään, mikä hirmusa huolien tuska
Mielessäin meluaa, poltto povessani on.

Kuitenkin, kukap' on, joka ain' eläen ilomielin
Mustien murhetten pilviä piilevä ois?
Ihmis-parka, o surkea oot tosiaan, kuni taivon
Hellää kättä arot, jolta sä voimia saat!
Maallisihin ilohin sitä itkua enpä mä vaihda,
Jossa mä toisinahan muistojen öilläni uin,
Muistojen öillä usein, kuni taivaan tähtiä katson,
Jossa mun armahani, jossa Angeelika on.
Kuitenkin, voi kuinka usein olen katketa kurja,
Kuin muistoin sulisuus painava mieltäni on!
Sill' oli lempikevät mullai, oli mullai kukka,
Myrsky hävitti kevään, kuolema kukkani vei.

Eräs kihlaus.

Me valat vahvat vannoilimme
Ja sormuksia vaihdoimme,
Kuin läksin Helsinkiin;
Ja Ulla tyrski uskossaan
Luj' ollaksensa ainiaan,
Ja lensi pyörriksiin.

Tuon toivon kanssani nyt vein,
Ja yöt ja päivät työtä tein,
Ja aina arvelin:
Jos vuodet voisin ratkaista,
Ja leivän kantaa katkaista,
Niin uskon kostaisin.

Mä luottavasti tuumin näin,
Ja miel' ol' aina sinnepäin,
Ett' Ullan vielä nain.
"Omalta Ullaseltani"
Nimellä: "armas Aatuni!"
Usein sanomat sain.

Mut vasten tuuli viskasiin,
Ja lemmen laivan luotoihin
Minulta myrsky vei:
Jos kuinka oisin nuhdellut,
Ett' oli mun unohtanut,
Hän vastannunna ei.

Vaan uusiin tuumiin antoihen,
Ja otti toisen sulhasen —
En tuota luullut ois!
Mut siitä viisi virkkaisin,
Vähänpä muusta huolisin:
Kuin saisin kihlat pois!

IV.

Laulajan sija.

Kyll' on maata, manteretta
Suomen suurilla saloilla
Monenlaisten lintusien
Laadullansa laulaella,

Viserrellä, sirkutella:
Leivon tuolla taivahalla
Pilven alla liitäellen,
Kertun lehdossa leväten
Kesäyöllä yksinänsä,
Rastahankin raksutella
Korven kylmän kainalossa,
Peipon pellon pientarella,
Västäräkin rauniolla;
Allin on laulella aloa
Savon suurilla selillä,
Joutsenella joukutella
Jokisuissa, suvannoissa.

Niin miks' ei minulla oisi
Sijoa, sanan aloa
Suomen laulajasalissa,
Suomen runojen seassa,
Vaikk' on muilla pää ylempi,
Pää ylempi, ään' isompi,
Virret kaikki kaunehemmat!

En mä ylhäälle yritä,
Peremmäksi pyrikänä:
Seison, laulan seinän luona,
Oven suussa, orren alla,
Laulan lasteni huviksi,
Oman itseni iloksi.

Palannut runotar.

Ken vieras tuolta tuntuu
Nyt käyvän luokseni?
Ah, harvinainen on se,
Vaan tuttu kuitenkin:
Tuhansin tervetullut,
Runotar, lempeni!
Kyll' on jo aikaa siitä,
Kuin kävit luonani!

En tästä syyttää saata
Sinua kuitenkaan;
Sä yhtenään yritit
Tyköni tulemaan,
Vaan ovet mull' ol' aina
Sun tullas salvassa,
Ens'-lempeni likihin
Mä kartin joutua.

Ah, harhateille eksyin,
Sinusta vierastuin!
Mä toisen oudon naisen
Kahleihin kiehtouduin,
Jon posket punaa hohti,
Ja katse kuumuutta;
Se sai mun juottaneeksi,
Sen nim' on *Mammona*.

Tään orjana ma hoipuin
Ja häntä palvelin,
Siks' kunnes silmän' aukeis,
Ja irstaus inhoitti;
Hän lemменlaivojansa
Ei mulle suonutkaan,

Mut muille aina antoi,
Ja mulle nauroi vaan.

Siit' irti päästen jouduin
Taas toisen taikoihin.
Tää, *Kunniatar*, kiehtoi
Mun uusiin kahleisiin.
Kääns' silmän' kiilloillansa,
Ja lumoi liehuillaan.
Vaan kuiva, puinea, luinen
Hän ain' ol' armastaan'.

Ja monta muuta naista,
Ens'-lempen' unhottain,
Mä uhraellen pyysin,
Ja tyhjän aina sain.
Näin sydänparkan' nuutui
Ja ratk' ol' raueta,
Kuin jälleen nyt mun etsit,
Sä, immyt ihana!

Suloinen taivaan tytti,
Suur' kiitos sulle vaan,
Kuin vielä tahdoit saattaa
Sydämen' virkoomaan;
Alatipa nyt annan
Sun siellä ollasi:
Tuhansin tervetullut,
Runotar, lempeni!

Puuseppä ja runoseppä.

Puuseppä se allani alkaa
Työhuoneessa aikaisen aamun,
Hän liikkuu ja jyskää ja ryskää,
Puun kylkeä höylätä kurnii.
En suutu ma tuosta, en tuskau,
Vaikk' unta en kylläksi saanut,
Vaan nousen ja työhöni istun
Ja laulua höylätä koetan.
Mut työtäni puusepän työhön
En, en silavuudessa vertaa;
Mull' onkin puu rosopintaa,
Myös lienevät höyläni tylsät.

Laulu on monta laatua.

Lämmin kun kukkia luo,
Taivahan kaari kun juo
Lahtosen lainetta vaan;
Näistäpä laulaja viehtyy, ja yltyy
Laulelemaan.

Laulajan viehtävi myös,
Amor, sun armahat työs:
Poika kun neitoa voi
Huulosin muiskuta, helkkyen silloin
Kantelo soi.

Äiti kun multahan maan
Saattaen armainaan
Kyynelten maljoja juo,

Laulu sen rintahan hellillä äänin
Lohtua luo.

Toisinki kielin se soi:
Ääni sen vienonen voi
Pitkäisen pauhuna myös
Pettäjän korvahan käydä, ja kostaa,
Konna, sun työs.

Lapsuuteni paikoilta.

Täss' on tämä Louhivaaran salo,
Josta kautta kouluhun kulimme
Ennen poikapolvess' ollessani.
Täss' ei nähdä mökkiä, majoa,
Eikä kuulu karjan kellonkilke
Eikä hallin haukunta salolla.
Hongat hattaroita hajoittavat,
Kuuset käyvät taivahan kumuhun,
Jähmenneitten jättiläisten haamuin
Kelot kamoittavat kulkevaista.

Voi, kuin minä aina olin uljas
Tästä kautta syksyin kuljettaissa!
Minä olin, — muiden peljätessä
Salon karhun käyvän kimppuhumme
Taikka rosvon ryöstämään tulevan,
Mielestäni suurin sankaria.
Minäpä, niin uneksin ja toivoin,
Keskellä saloa saavuttaisin
Karannehen Kustu-Mustalaisen,
Hänet kamppailtua kiini löisin,
Kihlakunnan kiitokset niin saisin. —
Toiste tiellemme tulisi karhu,
Kiljuen, kitaansa aueksien;
Puukkoveitsen vyöltäni vetäen
Minä sankarin väkevän käellä
Syöksisin sen karhulle kitahan,
Tapettua taljan saisin kuulun,
Jonka koivet reestän' reuhkeleisi!

Pois on mennyt, pois, tää poikainto,
Vaikk' on käsivarten' vahventunut:
Mua mustalaiset mustentavat,
Irti käyden, ilman kostottani;
Lykyn lahja, onnen kauppa on, kuin
Kynttä koettamatta saanen käydä
Kaksijalka karhuin' kanssa rinnan!

Kynälampi.

Pikku lampinen
Hietalietteines,
Joka rantoines
Minun lapsuen
Olit merenän':
Sua tervehdän!

Kaarnalaivojan'
Laskin laineilles,
Sinun saattaakses
Tuulen mukahan

Maihin kaukasiin,
Merentakasiin!

Taikka vallatoin
Poikaparvessa
Kesän kuumalla
Uida polskuroin
Haaleiss' aalloissas
Hietarannoillas.

Taikka kiitelin,
Talven tultua,
Jääsi kannella
Liukkain luistimin,
Niinkuin iloinen
Ilman leivonen.

Oi, ken muuttaa vois
Vielä kerrankaan
Lapsimailmaan! —
Vaan se mennyt pois,
Pois on polvekseen,
Lapsuus rauhoineen!

Eräs nuorukaismuisto.

Jos missä matkustellen, jos kunne kulkenen,
Sit' yhtä armast' aikaa mä aina muistelen,
Kuin kahdeksannentoista mä täytin vuoteni,
Ja lyyran olin saanut juur' vasta lakkiini.
Sydämen' kevyt oli ja mielen' murheetta.
Mä hengin, liikuin, lennin kuin leivo taivaalla,
Jot' ilman liekki kantaa ja tuuli kuljettaa:
Tällaisna silloin jouduin Savossa pappilaan.

Ne kaikki vielä muistan: sen tyynen lahdekkeen,
Ne sadat saaret, salmet ja seljän sotkineen,
Ja Neulamäen jylhän ja Puijon korkean
Molemmiin puolin lahta kuin vahdit seisovan;
Ja muistan Kalmonsaaren rastaineen, ruusuineen,
Ja auringon sen taakse kullaisna laskeuneen,
Ja kuinka kuutamalla me sinne soudeltiin,
Suloisin Suomen kielin laulettiin, soiteltiin.

Ja ennen muita muistan sun, tyyni tyttönen,
Jok' ensi lemmen liekkiin sytytit sydämen'!
Sä päivill' aurinkoni, öill' olit kuutaman',
Sä kaikki ajatuksen' ja kaikki unelman';
Kuin vaan sä päällen' katsoit, niin taivas aukeni,
Kuin kasvos poies käänsit, niin päivä pimeni, —
— Mä tätä armast' aikaa viel' aina muistelen,
Jos missä matkustellen, jos kunne kulkenen!

Eräsnä syntymäpäivänäni.

Jo kahdeksanneljättä vuotta,
Ja poikana hulluan vielä!
Olis aika jo mieheksi tulla,
Varovaksi ja viisaaks' kuin muutkin!

Jo kahdeksanneljättä vuotta!
Ei viisauden hampahat varmaan
Minun suuhuni syntyne koskaan,

Kuin kappale toista jo puolta
Ikäpäivi' on jälkeeni jäänyt,
Ja poikana hulluan vielä!

Jo kahdeksanneljättä vuotta!
Sanotaan: mitä nuorena oppii,
Sitä vanhana taitavi vielä.
Väh' on saattanut oppini olla,
Runotaitoa kenties hiukan,
Vähän saattanen vanhana taitaa,
Runojalkaki jäykäksi käynee,
Ja viisasten harmaiden partain
Parihinpa en kelvanne koskaan!

Jo kahdeksanneljättä vuotta!
Ja tehnyt en juur' ole muuta
Kuin kantanut kortisen, kaksi
Tuon yhteisen työn yritykseen!
Näin maassa, — se kaukan' on meiltä
Joka puutoint' on, kivitöintä,
Laki säätänyt on, joka miehen,
Ken muualta matkavi maahan,
Kiven kirkoksi kanssansa tuoda;
Kuka tuo kiven, ken tuopi kaksi,
Sivumennen röykköhön heittäin;
Vaan kiire on kaikilla eelleen,
Ja valmista ei näe kenkään!

Syksyllä.

Idän römsy ikkunata huuhtoo,
Tuuli tuivertavi pihlajata,
Pimeyden peitto maalla riippuu,
Tähtiä ei tuika taivahalta,
Eikä kuudanta kumota maalle.

Suloisempi tällöin on kuin muulloin,
Koto kellä on, sen suojass' olla.
Tuli vilkas liekki liedellämme,
Tulen ympärillä tuossa istuu
Mamma, pappa, mummo; mutta "pikku"
Sep' on mummon nukkunut sylihin,
Toinen tultukka se vauvoinensa
Vakavasti seisoo vanhain luona,
Sannan suusta kuunnellen satuja.

Täti, nuori täti, hän vaan yksin
Puutate ei toisien puheihin;
Pahan ilman ääntä kuuntelevi,
Levotoinna liikkuu sinne, tänne;
Niinkuin äiti, jonka sairas lapsi
Manalan jaanaan välillä riippuu,
Odottavi taudin taittumusta.

Ah, ne tällä hetkellä tätillä
Ajatukset Atlantin merellä
Läikkyvät "Kaleva"-laivan kanssa,
Kannella "Kalevan" yhdyttävät
Hänen nuoren ylkä-ystävänsä,
Joka meren, yön ja myrskyn kanssa
Hengestänsä tuimin taistelevi.
Apuhun ei auta lähteminen,
Kätt' ei kullalle käy antaminen;
Sydänparka syvästi vaan sykkää,

Rinta raskahasti huokailevi!

Joulupuu.

Kuusen poika, korven luota saatu,
Jonk' on lehväs lauhkeat ja kirkkaat,
Ei enämpi oksillas orava
Yötä istu, ei jänölän jussi
Juuessasi piile poikinensa,
Viereltäsi puolavarvikost' ei
Pyrähtele pyiden parvet lentoon,

Kotoaspa kauas kaupunkihin
Olet joutunut jo joulupuuksi.
Liehuihin nyt puen punaisiin sun,
Keltaisiin ja kullankarvaisihin;
Kävyiksi sinulle solmielen
Punaruusut vasta puhjennehet,
Omenoita oksiksi sitelen
Sekä hedelmiä Hesperian,
Etnan kylkilöillä kypsyneitä;
Viimein oksas, lehväsi ja latvas
Valasen ma vahatuohuksilla,
Tehdyillä Uraalin lehmuslehtoin
Mehiläisen saamista varoista.

Näin pukien joulupuuni teen sun
Niiden autuaisten armolahjain
Ja sen taivaanvalkeuden kuvaksi,
Jotka kerran jouluna valuivat
Meille Luojan laupeaan kädestä!
Ja mun piskuiseni puuhajavat,
Iloiten ja sua ihmetellen,
Ympärillä, puoleks' ymmärtäen,
Kelt' on oikein lahjat lähtenehet!

Pienelle tyttärelleni.

Väsyen minä katsoen silmääs,
Joko itkenet tai iloillet;
Ole itkus ei ilkeä ynseys,
Se on lauha kuin lämpimä vihma;
Myhäellessäisipä taasen
Minust' on kun taivas aukeis
Sekä rauhan enkelin siivet
Liki leuhkaisi syntistä syöntän'.
Minä silloin ain' arvaan selvään,
Miten oot sä niin enkelinlainen:
Muka syntyin taivaasta läksit
Viatoinna ja puhdasna tänne.
Suru vaan käy mieleen', kun muistan:
Kuta kiireemmin ihmistyt täällä,
Sitä ennemmin enkelis haihtuu,
Ja sä taivaasta poikket pois!

Pikku Annan kuoltua.

Muuanna yönä taivaasta
Katosi pikku enkeli;
Hän läksi maata katsomaan,

Ja meidän mökkiin laskeusi.

Hän ol' niin kirkas, kaunoinen.
Ja armas, lämmin luonnoltaan;
Ei ken niin ollut kurjainen,
Jot' ei hän saanut lohtumaan!

Vaan enkelistä itsestään
Maan ilma tuntui raskaalta;
Hän liikutteli siipiään,
Takaisin tahtoi kotiinsa.

Ken, taivas, puhtaat lapsesi
Maan mustuudessa viihtää vois!
— Surusuulla hänkin myhähti,
Ja liikahti ja lensi pois!

Sä kirkas, puhdas enkeli
Siell' autuasten seurassa,
Maan heltehesen hetkeksi
Tule vielä käymään vieraina!

Kuin tunnet huoliin sortuneen',
Ja kaipaus käy korvaasi,
Kuin arvaat silmän' itkeneen,
Niin silloin laskeu luokseni!

Oi, silloin laskeu luokseni,
Ja ympärillän' lentele;
Niin huojeneepi huoleni,
Ja sydämmeni tyynenee!

Leivolle.

(Kesällä v. 1869.)

Et suinkaan voisi leivo,
Noin riemuisasti laulaa,
Jos ken sun poikas poies
Pesästä ottaisi!

Vaan pääsi siipes alle
Sä piiloon peitteleisit,
Ja kurja sydänparkas
Surusta pakahtuis!

Eräsnä katkerana hetkenä.

Tul' kyyhky, vaikk' ei siivin,
Ja laskeutui mun ryntäillen',
Povehen' hiljaa hiivi,
Ja luikahtihen lempehen'.

Vaan kyyhky kyyksi muuttui,
Ja mua pisti povehen,
Ja pistimensä puuttui
Syvälle raukkaan sydämeen'.

Kyyn mustan myrkky kiehuu
Ja kovin kuohuu suonissan',
Ja koston vimma riehuu
Nyt vielä vaan mun rinnassan'.

Vaan poies, kosto, vaivu,

Pois haihdu, myrkky, mielestän'!
En teidän alle taivu;
Kyy-park' ol' ollut — ystävän'!

Mun kesäni.

Keväällä lohdutin näin aina itseäni:
"Mitäpä tuosta on, jos kului kevähäni,
Sit' ett' en niinkuin muut mä saanut vietellä,
Mut orjan työssä mun vaan täytyy läähättää!"

"Kuin joutuu kesonen, mä käet kukuttelen,
Ja kuuset kuuntelen, ja merta melastelen,
Ja ilman valoa ihailen keskiöin.
Ja nautin luontoa, ja viihdyn runotöin."

Jo joutui kesonen, jo joka lintu laulaa,
Ja laineet lämpimät nyt läikkyä ilman paulaa,
Maan suonet tykkävät, maailm' on riemuissaan,
Ja nurmet, pellot, puut on juhlapuvuissaan.

Mut yhtä kaikki mun ei anna aika laulaa,
Yhäti edelleen mä kannan orjan paulaa;
Koht' omi ohitse jo kaunis kukkain kuu,
Ja päivä kallistuu ja lehti kellastuu.

Vaan enpä vieläkään saa tyyntä rantaa soutaa,
En taida vieläkään mä laulamahan joutaa. —
Oi kevät lauluton, oi kesä riemuton:
Kuvapa kulkunne mun elostani on!

Sydämeni asukkaat.

Yks' perkele,
Yks' enkeli
Asuvat sydämessäni;
Ne taistelee
Ja kamppailee,
Yks' toistaan voittaa koettelee.

Kuin voitolle
Pääs' perkele,
Niin sydän synnin ahjona
Se suitsuaa
Ja kuumoittaa,
Kuin Etna tulta tupruaa.

Kuin voittaapi
Taas enkeli,
Se muuttuu lemmen laaksoksi;
Ja rakkautta
Ja rauhaa vaan
Nyt Etnan kohta kukoistaa.

O, milloinkaan
Tään sodan saan
Sydämessäni sammumaan?
Oi enkeli,
Jos joutuisi
Sun avukses viel' enkeli!

Unetoinna.

Unonen, Jumalan luoma, kiehauta
Unimettä uutta valmun pulpuista;
Unimalja kainalohos painalla,
Tule tänne, täällä sua tarvitaan!

Sinä vangin, joka huokaa kahleissaan,
Kuin suot maistaa maljastas, niin astelee
Unissaan hän onnellisna irrallaan,
Lehtikossa lapsinensa leikitsee.

Muinoin uhrinsa kuin julmat tuomarit
Löivät hirmuisihin piinapenkkeihin,
Sinä seisoit läsnä, kurjat juottelit
Univiinoin kesken tuskain torkuksiin.

Merimiehen-poian maston huipussa,
Vaikka myrsky kastattaa sit' aalloissa,
Vaipuu silmät kiinni ja hän unahtaa,
Sinä kuin vaan juotat häntä maljasta.

Tule siis jo, Uniukko, tänneki,
Höyhenkengin hipsuttele hiljalleen,
Ripahuta riipsilleni mettäsi;
Otavall' on sarvet päin jo suvehen!

Kerran viinikellarissa.

Ah, katovaista on riemu kun unten häilyvä parvi,
Viina on ainoa vaan, joss' ilo varmana on!
— Tulkate, juokamme siis Sherry-nestehen vanhoa voimaa,
Kunneka viikatemies meidätki niittävi pois!
Tuonen töitöpä vaan ei estä purppuravaatteet,
Ei sotasankarin kilp', eik' asu kulkijamen. —
Ryypää, nuorin veljeni! Aiall' on sukkelat siivet,
Ennenkuin tiedätkään Tuonela tarjona on:
Poikana leijaat vielä, jo Aiatar notkeasormi
Tukkasi mustuuteen harmaita karvoja luo;
Ruusun taitat ja sen ihanuutta sä hetkisen lemmit,
Eip' ole aikaakaan, kukka jo kuihtuvi pois!

Ryypätkämme nyt siis, niin kauan kun kuolema sallii;
Aika se kiiruhtaa: viljalta viinoa on!
Laske sä, lempeä mies, joka tynnörin tappia sormit,
Öljyistä keltaa nyt sarkkani täytehen taas!
Viina se huuhtovi huolet pois sekä kalvavan kaihon,
Vahvana suoneni lyö, selvänä hohtavi pää;
Maalima murheineen, tämä narrien riehumapaikka,
Saippuarakkona vaan heiluvi eessäni nyt:
Pois te, maan madot, pois! en teitä mä katsoa viihdi,
Kauneus, korkeus vaan silmäni täyttävät nyt!

V.

Koskenlaskijan morsiamet.

"El', armas Annani, vaalene,
Jos Pyörtäjäkoski pauhaa;
Sen voimaa en tosin vallitse,
Ei löydä se koskaan rauhaa,

Mut kellä sen kalliot tiedoss' on.
Niin sille se nöyr' on ja voimaton."

Näin virkkoi Vilhelmi Annalleen
Ja itsekin purteen astuu,
Ja päästi purtensa valloilleen,
Sen koskessa laidat kastuu,
Ja Pyörtäjän luontoa katsomaan
Nyt Vilhelmi vei tätä morsiantaan.

"Voi, kuinka kirkas on illan kuu
Ja välkkyvä virran kalvo!
Ei linnut liiku, ei oks', ei puu,
Ei muut kuni tähdet valvo;
Voi, kuinka nyt kuolema kaunis ois,
Kuin kultansa kanssa nyt kuolla vois!"

Näin Anna äänteli hiljalleen,
Sen silmähän kyynel entää;
Mut koski kiihtyvi eellehen,
Sen voimassa venhe lentää;
Vaan Vilho on oppinut laskemaan,
Tää kulku se on hänen riemujaan.

Jo laski poikana purrestaan
Hän Lyyjoen kaikki kosket,
Useinpa Pyörtäjä kuohuillaan
Se kasteli hältä posket;
Ei paatoa löytynyt yhtäkään,
Jot' ei olis tottunut välttämään.

Mut kosken kuumassa kuohussa,
Juur' jossa sen juoksu suorin,
On, päällä vaahtinen vaippansa,
Yks' Ahtolan neito nuorin;
Se Vellamon karjoja paimentaa.
Ja koskien kuohua katsastaa.

Sydän on Vellamon neidollai
Sen vaahtisen vaipan alla,
Ja lemmen liekki se aallossa!
Voi syttyä niinkuin maalla:
Ja Vilhoa neitonen Vellamon
Se katsellut kauan ja liioin on.

Ja tuostapa neitosen rintahan
On syttynyt outo mieli,
Povensa kuulevi huokaavan,
Mut kertoa voi ei kieli;
Hän kuohujen keskehen istuksen,
Siin' ainakin Vilhoa vuotellen.

Niin Vilhon venhe nyt kiiruhtaa
Kuin Pohjolan vankin myrsky,
Se kons' on aaltojen harjalla,
Kons' yltäki käypi hirsy;
Mut itse perässä hän pelvott' on,
Vaan Annasen poski on ruusuton.

Ilolla Vellamon neitonen
Sen vastahan uida täyttää:
"Se Vilho tuo on! Mut toinen ken,
Jok' immeltä silmään' näyttää?
— Voi, voi, mua, Vellamon neitonen,
Sill' ompi jo kultana ihminen!"

Jo päättää Vellamon neitonen

Nyt toivonsa turhan kosta,
Ja kosken pohjasta paatosen
Hän äkkiä pintaan nostaa,
Johon vene Vilhelmin loukahtaa,
Ja hän kera kultansa kuolon saa.

Vaan suussa Pyörtäjän vieläkin
On *Vellamonneidonpaasi*,
Se paasi, jolla hän Vilhelmin
Veneen sekä onnen kaasi;
Mut neitosen itsensä kerrotaan
Meressä murehtivan rakkauttaan.

Lähteelle kadussa.

Ken kehno luonnon tyttö
Sun paikkahan pahaan
Kuljetti kaupunkihin
Kadusta juoksemaan?
Olos' on aivan outo
Ja ratki riemuton,
Kuin läikkys, lähdeparka,
Luvatoin täällä on.

Kadull' on katsojansa
Ja tarkat korjaajat,
Kivillä peittämällä
Sun nämät surmaavat,
Tai täytesi la'aisten
Rupaa ja ruuhkia,
Sun eivät, kehnot, salli
Kuvastaa taivasta.

Tai ohjaavat väkisen,
Ojittamalla maan,
Sun mustien murien
Sekahan juoksemaan.
Ei siellä päivät paista,
Ei luo hopeeta kuut,
Ei hohda kukkaparvet,
Hohaja honkapuut.

Jos kirkkaan silmäs' oisit
Hämeessä auaissut,
Niin hietakankahalla
Tienkäyjä uupunut
Se päivän paahtaessa
Sun vuostas voimaa jois,
Ja reunallas levähtäin
Matkaansa aprikois.

Jos oisit syntynynnä
Savohon, Karjalaan,
Niin oisi kuuset nousseet
Norossas huojumaan,
Niin oisi kuuset nousseet
Ja tuomet tuoksumaan,
Ja niiden siimehessä
Käköset kukkumaan.

Siell' oisi poppamiehet
Ja rammat vaivaiset
Hopeeta ynnä kultaa
Veteesi vuollehet;

Ois tyttäret tyköösi
Kesäöillä kulkeneet.
Ja lempeä sinussa
Salassa kylpeneet.

Ja itse viimein oisit
Liikkeelle lähtenyt,
Välitse kukkakumpuin
Ja vaarain viereltyt,
Siit' äitisi sylihin
Lopulla pauhanna
Imeisten ihmetellä
Imatran koskena.

Vaan kehno luonnon tyttö
Sun paikkahan pahaan
Kuljetti kaupunkihin
Kadusta juoksemaan.
Olos' on aivan outo
Ja ratki riemuton,
Kuin läikkys, lähdeparka,
Luvatoin täällä on.

Punkaharjun Laulutytön laulu.

Kuin päiv' on illaks' vaipunut,
Yö alkaa maita peittää,
Kuin tuulen henk' on haipunut,
Ja laine loiskeen heittää;
Niin silloin vaan
On airoillaan
Tää tyttö ja myös lauluillaan.

Ken kullastaan on kaukana
Ja ikävyyttä huokaa,
Se huolensa ja kaihonsa
Mun kuuluville tuokaan:
Min täällä vaan
Ne kaiullaan
Mun laulun' saapi lauhtumaan.

Sä, jonka tunteen turtaneet
On melskeet maailmassa,
Jolt' ihanteet on haihtuneet
Ja sydän sammumassa:
Käy tänne vaan,
Niin hehkullaan
Mun laulun' saa sun sulamaan.

Jo kerttu helkkää lehdossa
Kuu kumottaa tuoll' yllä;
Näit' aistellen sä hurmeissa
Jo huudat varmaan kyllä:
Oi, onkohan
Maan maailman
Piirissä tälle vertaistaan!

Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango.

Maahan vankkaan vahvistettu
Kaava seisoo kuopassa,
Valu on kellon valmistettu.
Työhön, poiat, joutukaa!
Hien otsalta
Täytyy tippua.
Työmme meillen arvon tuopi,
Siunauksen Herra suopi.

Kuin alamme nyt oiva työtä,
Täss' oiv' on sanat paikallaan;
Kuin kelpo lause työss' on myötä,
Niin juoksee työmme helpompaan.
Siis tässä tarkoin tutkikamme,
Min heikko voima aikaan saa,
Ja sitä miestä moittikamme,
Ken työnsä suotta alottaa.
Se onkin lahja ihmisellä
Ett' ensin mieltii mielessään
Ja mittaa järjen mittehellä,
Mink' aikoo tehdä työllähän.

Tuokaa puuta, kuusipuuta,
Kuivaa, jota liekki sois!
Lähemmäksi haudan suuta!
Että helteen horniin lois.
Vask' jo pehmeni.
Tuokaa tinaki!
Että syntyis kellon aine
Sitkeä ja kaikuvainen.

Se, jonka taito maassa alla
Nyt valkealla valmistaa,
Se kirkon yllä korkealla
On meitä kiittäin kaikuva;
Se polvien vast' ilmauvaisten
Käy monta korvaa koskemaan,
Käy huolta soimaan huolivaisten.
Ja hurskaat templiin huutamaan.
Ja maassa täällä ihmisparkaa
Jos mitkä vaiheet saavuttaa,
Sen laidasta siellä ääni karkaa
Ja kansalle ne ilmoittaa.

Valkoisia vaskestamme
Kuplia jo kumpuaa,
Lipeällä ainettamme
On nyt aika luikentaa.
Puhdas vaahdostaan
Myös se olkahan,
Että soinnon selvän antais,
Sekä kaiun kauas kantais.

Sill' riemuisella soitollansa
Se lapsikultaa tervehtää,
Jok' alkaa maalla matkoansa,
Leväten unta lempeää;
Tään osat matkan kohtalossa
On vielä onnen kainalossa;
Nyt äitinrinnan hellä lempi
On heikon armas aamuhempi —
Vaan vuodet joutuin vierähtää.

Ja viskaten pois tyttöin vauvan
Jo poika syöksee maailmaan,
Ja lähtee kanssa matkasauvan
Nyt maata, merta tuntemaan. —
Hän taas kuin synnyinmaansa kohtaa,
Niin niinkuin tähti taivahan
Siell' impi ruusuposkin hohtaa
Ujoinen hälle vastahan.
Niin toivo, tuska vaihetellen
Nyt hällä mieltä ahdistaa,
Ja yksinänsä käyskennellen
Hän kyyneleitä vuodattaa.
Ja milloin neittä seuraellen
Hän hältä silmänluonnin saa,
Niin silloin mieli leimahdellen
Jo kohta aaltoo onnea.
Oi armaita ja autuaita
Ens'-lemmen kulta-aikoja,
Kuin silm' ei nää kuin taivaanmaita,
Ja sydän juo vaan hekkumaa;
Oi, jospa aina kestää taitais,
Ens'-lempi, armas riemuaikais!

Kas, kuin piippu ruskettuvi!
Pistän puikon taikinaan,
Jos se siitä lasittuvi,
Saamme käydä valamaan.
Poiat, koetelkaa
Valinainetta,
Tokko hauras norjan kanssa
Ottaa yhteen puuttuansa.

Sill' missä vahva vienoon ryhtyy,
Miss' ankaruus ja lempeys yhtyy,
Niin siinä syntyy sointoisuus.
Siis tutkikaan, ken liittoon lähtee,
Jos taltuu luonto luontoon yhteen,
Niin ett'ei tulis katumus.
Hempeä on morsiamella
Päässä kukkaseppele,
Koska kellon soimisella
Häntä viedään vihkille.
Vaan tää elonjuhla päättää
Ilon kukka-aianki,
Lakki ynnä huntu säätää
Neidon nuoren vaimoksi.
Kuin himo on pois,
On rakkaus jäävä;
Ja kukkanen on
Nyt heelmän tuova.
Ja mies elämään
Nyt vieraasen lähtee,
Hän liikkuu ja hankkii,
Ja liehuu ja riehuu,
Hän riistää ja raastaa,
Hän uhkaa ja puhkaa,
Kuin onnea etsii.
Näin kasvavi lahjoja, karttuen hiljaa,
Ja aitat ne täytyvät runsasta viljaa,
Niin perhe karttuu kuin kartano myös;
Tuo kelpo vaimo
Ja lapsien äiti
Siell' toimella holhoo
Ja lemmellänsä
Hän perhettänsä;

Ja tyttöjä neuvoo
Ja poikia ohjaa,
Ja päivällä, yöllä
Hän aina on työllä,
Ja voittoa vaan
Hän järjellä saa,
Ja paisuvin aarteihin täyttävi aitan,
Ja hyrräten rukkaa kehrätä taitaa,
Ja arkkunsa ahtavi välkkyävää
Hän villaa ja kangasta kiiltelevää,
Ja hyödyille kiillon ja kirkkauden lainaa,
Ja liikkuu aina.

Isä kartanoportaaltaan
Ilomielellä ympäri katsoo
Sekä laskevi onneaan,
Nähden niityt ja notkuvat pellot,
Kuullen kaukoa karjansa kellot,
Nähden aittoja, lakkoja monta,
Täynnä viljoa laskematonta,
Kerskuen naurahtaa:
Vahva kuin vankka maa
On minun onneni,
Huoneeni, voimani!
Vaan ei liioin kiittämistä
Ole onnen kestämistä;
Pian rientää vahinko.

Nyt on valmis ainehemme,
Valamaan jo käydä saa,
Nyt kuin torven aukasemme,
Herran puoleen huoatkaa:
Kaitse huonetta!
Tappi auaiskaa!
Savuten ja kuumiin lainein
Hyökää kaavaan kellonaine.

Kuink' arvoinen on valkea,
Jok' ihmisen on vallassa!
Hänt' aina töissään, taidoissaan
Täm' auttaa lahja taivahan.
Vaan hirmuinen on valkea,
Kuin kahleistansa karkoaa,
Ja entisille juonilleen
Kun joutuu luonnon neitonen.
Päästyänsä valloillensa
Katuloissa kaidoissa,
Lyö se kaikki leimujensa
Vimmatulla voimalla.
Sillä työtä ihmiskätten
Luonnon voimat vainoovatten.
Pilvi antaa
Sateen, kasteen,
Maalle nesteen,
Pilvest' ukko myös
Nuolen lyö.
Kuulkaa, vaikk'ei tulta näy,
Kellot käy!
Taivaskin
Ruskottavi:
Päivän rant' ei hohda niin!
Kansa kiljuu:
Auki tie!
Vettä vie!
Tuli patsain läikkyy, liekkuu,

Paikoin viihtyy, toisin kiihtyy.
Piput horjuu, hirret jyskää,
Maahan sortuin pylväät ryskää,
Pylväät ryskää, räystäät särkyä,
Äitit tyskää, lapset parkuu,
Karja vinkuu,
Hyppii, sinkuu:
Kaikki liehuu, laahaa, liikkuu,
Kantamusten alla kiikkuu,
Kätten kautta kiitävillä
Ämpärillä
Vettä saadaan ruiskun juoda,
Kaarin korkein liekkiin luoda.
Ulvoim joutuu myrsky siihen
Tulen voimaa auttamaan,
Liekki lentää aittahan,
Tarttuu siellä kuiviin orsiin,
Seinähirsiin, paksuin parsiin,
Kiitää, telmää sillä pohdin,
Että luulis vievän maan
Vakavilta juuriltaan,
Töytää taivaankantta kohdin,
Vallatoin.
Toivotoin'
Ihminen ei luonnon kanssa
Tohdi koettaa voimiansa,
Paeten hän ahkeran
Näkee työnsä hukkuvan.

Tyhjät on
Jääneet seinät,
Ikkunoista tyhjät reiät,
Joista tuulet kaikki käyvät;
Suoraan aivan
Pilkistävät pilvet taivaan
Huoneesen.

Ihminen tuo
Hukkuneellen
Onnellehen
Silmän kerran vielä luo —
Sitt' tyyneest' ottaa matkasauvan:
Muu kaikk' on mennyt, mennä saa,
Vaan kalliint' ei tok' liekki tiennyt,
Ei lapsia, ei vaimoo vienyt,
On perhe kaikki tallella.

Siell' on vask' nyt valmis maassa,
Muottihinsa mahtunut;
Tökkohan se lähtee maasta,
Onko työmme palkinnut?
Valu ehk'ei luontunut?
Tai lie muotti haljennut?
Monta kertaa toivostamme
Kovan onnen ottaa saamme.

Tääll' ihmislapsi mustan mullan
Maapeittoon uskoo töitähän,
Maamieskin kylvää kylvöään,
Ja toivoo siitä viljakullan,
Kuin aika joutuu, niittävään.
Myös tiedämm' itse joutuvamme
Me kaikki mustaan peittoon maan,
Vaan nousevamme arkuistamme
Ijäiseen riemuun taivahan.

Kirkon päältä
Verkalleen
Kaikuu kellot
Hautaisten.
Surukelloin ääni saattaa siellä
Matkamiestä viimeisellä tiellä.

Puolisoa, sen uskollisen,
Ah, sen hellän lasten äitin
On nyt Tuoni temmannunna,
Omiltansa ottanunna,
Mieheltä ja lapsiltai,
Joita hälle monta sai,
Joita itse kasvatti,
Hellästi myös hoiteli.
Valo on nyt perheen, huoneen
Ijäksensä sammunut,
Kuin on perheen äiti Tuoneen
Majansa nyt muuttanut:
Hänen kaipaa huoliansa
Lapsiparvi äititön,
Siassansa, toimissansa
Liikkuu vieras lemmetön.

Kunne kello jäähtynevi,
Työ nyt raskas seisokoon,
Niinkuin lintu laulelevi,
Kukin jouten olkohon.
Koska kirkkahat
Tähdet tuikkavat
Ja kuin iltakellot soivat,
Irti työst' on miehet oivat.

Askelilla ahkerilla
Metsämiesi kiirehtivi
Kodon kullan lämpimille.
Kotiin käyvät määkyin lampaat,
Paksurintaa,
Puhdaskarvaa nautakarjaa
Ammuin astuu
Navetoihin pitkä sarja;
Kulkee myös
Lyhdekuorma,
Lyhtehill' on
Kirjavainen
Kiehkurainen
Kukkia;
Nuoret niittomiehet käyvät
Tanssimaan.
Tiet ja raitit raukenevat;
Tulen reiman ympärille
Talon rahvas tunkeuvat.
Portit hiljan sulkeuvat.
Vaippa tumma
Vaipuu maalle;
Vaan ei rauhanmiestä kumma
Haahmo yön
Hämäräinen hämmästyttä:
Lain voima poistaa pahatyön.

Laki kallis, viljavainen,
Luojan luoma taivahainen,
Side yksi ylhäisille,
Hyville ja halvimmille;
Kansakunnat liität, laitat,

Vallattoman mielen taitat;
Villit ihmistöille ohjaat,
Siveyden vallan pohjaat,
Itsekkään myös valjun saatat
Muistamahan isänmaataan!

Kaikki, toivoin työstä riistan,
Auttaat toinen toisiaan,
Koetella kilvan, kiistan
Saavat kaikki voimiaan.
Isäntä ja palvelija
Vapaudessa suojan saa,
Kaikilla on varma sija
Vastustella sortajaa.
Työ on miehen kunnia,
Viljan vaivannähty saa;
Ruhtinaalle arvo antakaa,
Arvo meille työmme vaivasta.

Rakas rauha,
Sulo sopu,
Olkaa, olkaa
Tässä meidän maassakin!
Älköön päivä moinen tulko,
Jolloin sodan julmat joukot
Tätä maata raatelevat,
Jolloin taivas,
Jonka hellä illan rusko
Kaunistaa,
Kylien ja kaupunkien
Palostakin heijastaa!

Särkekää nyt kellon kuori,
Tarpeens' on se täyttänyt,
Että silmää miellyttäisi
Kalu siinä syntynyt.
Vasaralla kolhikaa,
Kunne kuori halkiaa.
Kuinka kello ilmoim saadaan,
Ell'ei rikota sen kaavaa!

Työn taitaa irti kuorestansa
Vaan mestar' itse irtauttaa;
Oi surkeutta, jos virtanansa
Tulikuuma vaski vallan saa!
Se seinät vahvat maahan lyöpi,
Ja kiehuin, paukkuin virtoaa,
Ja ahnain nieluin kaikki syöpi.
Tult', onnettuutta oksentaa.
Kuin raaka voim' on vallan saanut,
Niin järjestys on varsin laannut,
Kuin tyhmä kansa ohjiin käy,
Niin siin' ei järjen tointa näy.

Voi maata, jossa hiljallensa
On kertynyt paloainetta,
Ja kansa katkoin kahlehensa
Se itse ottaa oikeutta!
Pahanki kellon lieriin tarttuu,
Se vaikk' ois soipa sopua,
Ja pauhu paisuu, kansa karttuu.
Ja kello ulvoo kapinaa!

Vapaus, veljeys! ääni raikuu;
Nyt rauhanmies käy miekkahan.
Ja torit täytyy, kadut kaikuu,

Ja ryöstää, tappaa aljetaan;
Ja ilvehillä hirmuisilla
Myös vaimot leikkiä nyt lyö,
Ja raatelijan hampahilla
He vastustajan syömen syö.
Ja Herran pelko aivan taukoo,
Myös säätyisyys on voimaton,
Ja konna kahlehensa laukoo,
Ja kaikki hurjuus irti on.
Julm' ompi kyllä sutten vimma,
Terävä hammas leijonan,
Vaan hirmuisimpa hirmuisimman
On ihmispeto vimmassaan.
Voi niitä, jotka sokeille
Tuon taivaansoihdun antavat!
He sill' ei nää, vaan kaupungille
Ja maille palon kantavat.

Kiitos, luoja lempeäinen!
Niinkuin taivon kuu
Kello kirkas, välkkyväinen
Kuorestansa paljastuu,
Aina kannasta
Asti laitahan
Tekijätä kiittää kirjat,
Laidan lehdet, lehvät, marjat.

Tänne, tänne
Työmiehet kaikki! vihkikämme
Ja uusi kello ristikämme,
Concordia sillä nimi on,
Se sopua vaan aina soikoon
Ja mielet yhteen saattaa voikoon!

Se olkoon sillä aina työ,
Nyt mestari sen siksi lyö.
Maast' ylhäällä se riippukohon
Kumussa sini-taivahan,
Ja ukon kanssa kaikukohon
Se läsnä tähtimaailman;
Se sieltä ääni ihmisille,
Kut maassa täällä matavat,
Ja oppi olkoon syntisille,
Ett' luojaansa muistavat.
Tuo vakaisia virkkakohon
Ja pyhiä sen vaskisuu,
Ja hetket lyöden lausukohon
Kuink' armon aika karkoittuu.
Se vaiheist' onnen vankukohon,
Vaikk' itse ompi tunnoton,
Ja kumeasti kaikukohon
Maanmatkaajitten kohtaloon.
Ja niinkuin ääni, korvaan käynyt,
Jo kohta hiljenevi taas,
Se neuvokoon: kuin pysyväistä
Ei ole luotu maailmaan.

Nuorin vahvoin nostakatte
Kellomme nyt kuopastaan,
Äänten maahan auttakatte,
Ylös taivaan ilmahan.
Nosta, nostakaa!
Jo se kohooa!
Riemun kaupungille kantaa,
Rauhast' ensi äänen antaa.

VII.

Porthanin kuvapatsaan paljastettua.

(9 p. Syyskuuta v. 1864.)

Olettenhan nähneet, näätte nytkin,
Syksyn tullen, lehden kellastuen,
Koska päiväkulta poikkenevi
Poies Pohjan puolelta ja valtaa
Perimään palaavat yö ja talvi,
Kuinka luonto lapsukaisiansa
Utarilla ruokkii uhkuvilla:
Elon kultaa pellot pölyävät,
Puut ja pensahat ne painumassa
Ovat maahan marjakuormistansa;
Ladot, aitat täytyy ahtamalla
Maan ja meren riistan rikkautta,
Sekä maanmies mielin tyytyväisin
Kesän kuollehen jo hautaan saattaa.

Tämänlainen runsas, täyteläinen,
Hedelmällinen ja viljanraskas,
Suomen tiedonnälkää sammuttava,
Ol' sen miehen elinkerran syksy,
Jonka muodon, vaskehen valetun,
Tässä nyt näemme edessämme.

Louhi, vanha Väinölän vihaaja, —
Entisn' ei, vaan muuksi muuttuneena,
Muinaisia tarkoin muisteleva,
Kuink' ol' kerran viisas Väinämöinen
Hänet kaiken kansansa keralla
Raskaasen unehen uuvuttanut,
Salaisesti silloin Sammon vienyt, —
Hänp' ol' kostanut Kalevalalle,
Nukuksiin kansan nuudutellut:
Vierastapa täytyi sen totella,
Vierasta ja vierahan lakia,
Vierain kielin kirjoitettua ja
Vierain kielin hälle lausuttua;
Vieras vierä päällä niinkuin kerma,
Herana vaan kansa alla hautui;
Sävyä ja kieltä Suomalaisen
Ei niit' oppihuoneissa osattu,
Eikä koskaan kouluissa kysytty;
Vilun varjossa ne värjöttivät,
Sydänmailla synkeill' asuivat,
Savutuvisissa vaan tuhraeli, —
Niinkuin kurja orpo lapsipuoli,
Isintimän valtaan joutuneena,
Pimeissä piilee soppiloissa,
Vaikka kaikki kartano ja karja
Oman on vanhempansa vaivannäkö.

Sinua, Porthani, Suomen kieli
Kiittää arvohonsa auttamasta!
Sin' otit tuon orvon lapsintiman,
Korjasit pois kaihosta sijasta,
Poveasi vasten painallutit,
Vaivaista poloista vaaliellen,
Sinä oksat karsit, tien osotit,
Miltä puolen polvi uusi vasta

Löytävä ol' Suomen kansan kehdon,
Sinä tutkit tarkalla älyllä
Niitä Luojan luomia lakia,
Joita myöten Suomen kieli kulkee
Niinkuin virran hohtava hopea
Polvitellen reunojansa myöten.
Sinäpä sukelsit virran alle,
Aarteen löysit sieltä simpsukoita,
Joista Kalevala, Kanteletar
Kudottihin sitte Suomen kielen
Tukevaksi turva-, taikavyöksi.

Hajallaan ja kaikki hämmentyynnä
Oli Suomen kansan aikakirjat,
Niinkuin rauneikko raivaamaton,
Jot' on muinoin Hiidet heiteltyinä
Telmäessään louhenlohkareilla, —
Mitä matkamiesi muukalainen
Taukoo kummastellen katsomahan.
Tietäjän ikuisen into liikkui
Sinun luonnossas: Sä lauseen lausuit,
Hajaltansa louhet liikahtivat,
Muotojen mukahan järjestyivät,
Hiitten hirmurauneikko rakentui
Suomen aiantieto-temppeliksi.

Ja mi mies ja mikä miehenkunto
Sinussa on silmiemme eessä!
Kokonansa mies, mies kerrallansa!
Jok' ei joutavia jaaritellut,
Alennellut toisten ansioita,
Rahan ei ajellut aartehtia,
Eikä herkkupöytiä himonnut
Valtain porstuviss' ei pokkuroinnut,
Eikä kultatähtiä tapaillut,
Huojunut ei joukon huudannasta,
Kumarrellut päivän kuulumille.
Vakavana seisoj vain kuin vuori,
Jonka juurta, runkoa, sydäntä
Rautasuonet sitkeet kiertelevät,
Vaan sen huippu horjumattomana
Pilvein yltä välkyttää valoa;
Sumut sinne, saastaiset ja summat,
Eivät pääse häntä peittämähän,
Juuritse vaan nöyrästi matavat
Ja sen kirkkautta kiihoittavat!

Elos ei, Porthan, eik' esimerkkinä
Jouda eikä joudu unhotuksiin.
Vaivasi se Louhen vallan murti,
Suomen kansan henkiin herätti,
Oli uuden aian aamurusko,
Uuden paljoa paremman aian.

Tämä aika, meidän aaveksima,
Ole ei kuvitus Kaukomielen,
Eikä piile pilvien takana;
Syntynyt se on ja syntymässä
Suomen kelpo poikien povissa,
Sydämissä Suomen neitosien. —
Niinkuin säen, pilvistä pudonnut,
Sadettenkin alla sammumatta
Kyttemistään korvessa kytevi,
Salaisesti sammalikon alla
Kulkee mättähästä mättähäsen

Puiden juuret poltellen, ja viimein
Ilmivalkeahan leimahtavi,
Siitä siirtyy, kiihtyy, laajenevi,
Yli maan ja taivaan liekki läikkyy,
Salon hongat maahan horjahtavat,
Kumohonpa kaatuu korpikuuset; —
Tällä lailla Suomen Suomalaisuus
Sydäimestä syttyy sydämehen,
Mielestä menevi toiseen mieleen,
Kunne yksi toivo, yksi tunne
Sydämessä kaiken kansan sykkää,
Tuntehesta työksi muutaksen ja
Ajan tullen, hetken jouduttua,
Tuhoellen turhan vastustuksen
Edestänsä esteet raivajavi.

Silloinpa tuo kurja Kullervoinen
Vierahan ja viekkahan emännän
Kivin-leivottuhun leipähän ei
Perittyä veistään viillä poikki.
Ei enämpi silloin Suomalainen
Sivistyksen syrjäisen nisiä
Ottolapsen almuna imeksi,
Eikä tiedon tähkä-jättehiä
Loisen lailla taikka mökkiläisen
Poime muukalaisen peltomaalta.
Omin kuokin käy hän kaivamahan
Hautaa vanhan Antero Vipusen;
Omin kielin syntyjä syviä,
Saadut mahtipontisen povesta,
Kaiken ihmiskunnan ihmetellä
Ilomielin ilmoille levittää;
Runolan rakentaa suomalaisen,
Jossa Suomen suuret laulumiehet,
Väinämöisen vöihin vyöteltynä,
Näillä Suomen soivilla sanoilla
Sulokanteleita soittelevat!

Silloinp' ei enämpi kielikahle
Kammeltele suuta Suomalaisen,
Kaksikielisyys ei kansallemme
Luuta myöten leikkele ei liha'an
Haavaa haitallista, vaarallista,
Johon riettaat hetken herhiläiset
Munia munivat myrkkyyisiä.
Yksi kieli, Väinön kieli silloin
Sitelevi kaikki Suomalaiset
Auran rannoilt' aikain armahilta
Lapin raukoille rajoille asti,
Sekä valtaistuimen valosta
Nokisille nuotioille saakka.
Yksi mieli silloin yhdistävi
Henget, keskenään nyt kiistäväiset,
Yhdeksi lujaksi, sitkeäksi,
Sopusointuisaksi Suomenmaaksi,
Jossa oikeus kansaa ohjelevi,
Vapautta laki vartioivi!

Tervehdyssanoja 31 p. Toukok. v. 1869 seppelöidyille
Filosofian Majistereille.

Käy sisään vaan, sä Suomen runotarkin,
Nyt Suomen suureen oppisalihin!
Tääll' on jo sija suotu sinullenkin,
Vaikk' ennen vieras, outo olitkin,
On suotu sija yksin arvoin ollas
Kuin Muusain mainioiden muinaisten,
Ja istua sä täällä saat Shaskespearen
Ja Danten, Göthen runotarten luo.

Äl' ujostelee yhtään, käy vaan sisään!
Sä tosin tottunut et seuroihin,
Joiss' askeleet on määrin mittailtavat,
Ja sanat, taitavasti tasoitut,
On kultanvaalla varoin punnittavat,
Ja puku höll' ei ole muiden mukainen.
Sä olet maalta, maalla kasvaellut,
Maankanteletta hiljaa soitellen:
Siell' ihailut maailman ihanuutta
Yöll' yksinäsi, silloinkin kuin Koi
Taas hetken halaa Hämärikkää neittään,
Suut' antaa punastuin ja pakenee;
Tai hongikossa kankaan Kaiutarta
Huudellut, kiusannut ja kuunnellut;
Tai Udutarten kanssa kilpaa juossut,
Kuun loistain, mesinukka-nurmilla;
Tai Tellervon ja Tuomettaren kanssa
Pimennes' ollut piiloisillakin;
Myös rannall' istunut ja ihmetelty,
Kuin Sotkottaret kultakammoillaan
Ne Vellamon, tuon valtavanhempansa,
On hivuksia taiten hiiponeet.

Tään verta on vaan oppia sinulla,
Tään verta vaan ja tämänkaltaista.
Vaan vanhemmaksi tultuas sä lauloit
Nuo suuret virret Väinämöisestä
Ja Sammon synnyynnän ja sortumisen;
Myös lauloit Lemminkäisen äidistä
Nuo lempeät ja liikuttavat laulut,
Ja kohtalot sä kerroit kauheat
Kalervon sankarpoian Kullervoisen:
Ja lauloitpa sä kanteleellasi
Tuon "isättömän pirtin pimeyden"
Ja "sulholtansa heitetyn" suruja
Ja "syntyänsä vaikerroivan" mielen
Ja "surujansa sukittelijan",
Ja monta muuta laulua murehen;
Sydämen särjetyn ja suruisen
Salaisimmatkin, syvimmätkin
Miel'alat, aaveet, toiveet ilmi toit.

Nää on sun suuret lauluansiosi;
Niit' oudoksua kyll' Apollo tais,
Ja Helikonin immet ehk' ei ensin
Säveltäs synkkää tainneet tajuta.
Vaan kaikin main ja kaikin kielin kauneus,
Se ijäinen ja oikea, on yks',
Yks' niinkuin avaruudell' aurinkoinen,
Vaikk' alhaalt' eri paikoin katsellen
Sen sädestys käy eri karvoin silmään;
Ja Suomen virret voivat viehättää
Myös Kreikan Muusan mielen, vaikka kannel
Ei ole lyyra, torvi huilu ei.

Siis pyyhkäse pois kyynel silmästäsi,

Ja käy vaan sisään, Suomen runotar!
Tääll' on nyt kyllä suuri suurten seura,
Tääll' eivät tosin toiset tunnekaan
Sinua vielä talon tyttärekseksi.
Vaan siit' ä'l' ole, impen', milläiskään!
Kuin astut vaan ja näyt, he kumartavat,
Ja ystäväsi nuoret, innokkaat,
Tuo sankka parvi tuolla Parnassilla,
Ihailten ottavat sun vastahan.

Franzénin runotar ja Runebergin,
Jotk' ennen tääll' on emännöinehet
Ja sua tänne kauan odotelleet,
Sun siirtyäkses heidän sijaansa,
Nyt tervehtävät sun kuin lapseksensa,
Vaikk' et sä lapsi heille olekaan;
Vaan maa ja heimo heili' on yks' kuin sulla,
Yks' suru myhähtääpi suiltanne,
Yks' taivaan sini tuikkaa silmistänne,
Yks' lempi mieliänne lämmittää.
He ottavat sun lauluoppihinsa,
Sä heille istu jalkain juurehen,
Ja kuuntele ja ota oppiakses —
Sull' on viel' oppimista paljonkin!
Sun virtes vanhat eivät aina vastaa
Tään uuden aian tointa, toiveita;
Jo uusin kielin laajennella täytyy
Tuo kanteleesi viisikielinen,
Kuin ei se enää täyttä sävelt' anna
Tään polven iloille ja suruille;
Sun Europalt' on oppi ottaminen,
Jos elämähän Europassa jää;
Sen tapoihin sun taipuasi täytyy
Ja laulus, täällä alkamasikin,
Jos mieli mielet viehätellä,
Sun täällä soveltaa sen soittimiin.

Nuo ruotsalaiset Suomen runottaret,
Franzénin, Runebergin runotar,
Ne voivat näitä sulle neuvoella,
Ne näitä neuvoa ja muutakin.
Sä kieles vaaraa ällös varaelko!
He eivät laulamasta kielelläs
Sun kiellä, vaikka itse vierahalla
Kielellä sua oppiin ohjaavat.
Vieraallako? Ei niinkään vierahalla!
Sit' on jo kauan täällä tunnettu,
Ja tullaan vielä kauan tuntemahan;
Sit' olet oppimahan osaunut,
Ja onnekses sen saitkin opituksi,
Juur onnekses ja tueks', turvakes.

Kas surkeoita sukulaisiamme,
Kas Voguuleja ja Votjaakkeja
Ja Mordvaakin ja monta muuta kansaa,
Joidenka heimos Suomen kansa on:
He ovat omaa kieltään käyttää saaneet
Ja ominaisuuttansa muutakin:
Ei vieras ennen heille tungetellut
Ei kieltään, lakiaan, ei laulujaan;
Ja minkä saaliin näin he saavuttivat?
Juur ominainen heillä raakuuskin
On vallalla ja paksuks' pinttynynnä
Kuin karsta, jot' ei kaapia voi pois!
He pakanoina istuvat pimeinä,

Tai lunastuksen lempisanoma
On niin vaan käynyt heidän mielihinsä,
Kuin päivän valoa käy kirkasta
Hämärä haimi silmään sokealle.
Ja täyttäin tarpeet luontokappaleen
He valon vaaroja kyll' eivät tunne,
Vaan eivät valon virvoitustakaan;
Ei taiteen lahjat lohduttele heitä,
Ei lahja laulunkaan, kuin mykkinä
He myrisevät mieletöntä, minkä
Suu sattumoilta saapi sanaksi.
Ja pian pilautuu ja mätäneepi
— Ja on jo pilaunut ja mädännyt —
Se oma kielikin, kuin lammin vesi,
Jot' eivät vieraat lähteet virkistä.

Näin ois se ehkä käynyt Suomellenkin,
Jos onni ei ois toisin ohjailut.
Vaan Suomettarellempa synnyinmaansa
Tuoll' idän alla alkoi ikäväks'
Jo käydä, mieli maata, maailmata
Sen teki kauempana katsomaan.
Hän läksi länteen päin, ja kulki, kulki,
— Saloja, sammalsoita samoten
Ja kuusikorpia, joiss' ei viel' ennen
Laps' inehmoisen ollut ääntänyt,
Ei kirveen kolke koskaan kuulununna —
Siks' kunnes koitti hälle silmähän
Ja mielen ilahdutti, ihastutti
Germanian maailmasta valon koi.

Ja siitä päivin sinnepäin on silmät
Ain' olleet Suomella, kuin kukkasen
Pää, päivän kulkien, sen kanssa kääntyy,
Sen lämmintä ja loisto' isoten.
Kyll' astui Ruotsi maahan miekan kanssa,
Vaan orjankahlettenpa kanssa ei;
Ijestää alkoi hän vaan itsevaltaa
Ja ilkeyttä lain viisaan ikeellä,
Ja joukkoa, kuin lammaislauma ennen
Nyt järjestellä ihmiskunnaksi.
Nyt kylät, ennen harvat, heikot, huonot,
Jo rupes' karttumaan ja kasvamaan,
Nyt alkoi kaupunkiakin kohota,
Varoja koonnuttain, ja kauppamies,
Jok' ennen karttoi Karjalan vesiä,
Nyt skandinavilaisten lakien
Ja rakkaan rauhan siipein suojan alla
Jo Suomenlahta mielin purjehti.
Miss' ennen laaksoissa ja lehtoloissa
Ja vaaroilla ja vetten vieremin
Puujumalallensa pakana lausi,
Kiviä kumartain ja kantoja,
Siell' äänet hurskaat Kristin virttä veisaa,
Ja Kristin pyhän kirkon kellot soi!

Näin sivistyksen siemen Suomeen kylvyi,
Ja siitä syntyi taimi, taimesta
Puu kaunis kasvoi, joss' on jo hedelmä.
Tää kyllä maistuu vielä vieraalta:
Vaan lajin kerran maassa omass' ollen
Se meidän maan makuiseks' muunnaksen;
Kuin meidän virrat kyllin vettelevät
Sen juurta, ja kuin meidän päivä päältä
Saa kyllin lämmittää sen lehviä,

Sen mehu muuntuu, muikeus muukalainen
Pois haipuupi, ja makeus vaan jää.

Ja sittenpä nuo Dafnen seppeleetkin,
Jotk' omast' ovat maasta kasvaneet,
Suloisin Suomen sanoin painetahan
Jo Suomen nuorukaisten kulmille.
Ja opinaika Suomen runottaren
Jo silloin täysi on ja ohitse,
Ja Suomen kieli silloin sujuvammin
Ja somemmin soi suusta laulajan,
Kuin Suomen suuren koulun pääll' on sanat:
Täss' emäntän' on Suomen runotar.

II.

Kesä on nyt taaskin tullut: maa ja taivas heijastaa,
Lämmin liekkuu lounahasta, meri irti aaltoaa;
Tuskin päivä luotehell' on lopettanut pitkän työn,
Kuin jo Koi taas nostattaapi nukkumasta nuoren yön.

Leht' on puussa, ruoho maassa: uusi turve juurraksen,
Leveten se lempeästi hautain päälle veresten
Viherjätä vaippaa alkaa niille katteeks' kutoa —
— Oi, jos alkais sydäntenkin haavat arpeutua!

Leivon riemu taivahalta kaiken päivää helisee,
Yön taas yksin kerttu hellä halujansa haastelee,
Silloin tällöin, illoin aamuin kuusikossa kukahtaa
Käkönenkin, jok' on, Suomi, sulla lempilintuisna!

Kyntömies se mieluisasti katselee nyt alojaan,
Vaivannäön vainiolla näyttää kasvu korvaavan;
Viherjoiden viljan kaiken laiho siellä lainehtii:
Mikä taimii, mikä kukkii, putkellenkin puhkeepi.

Näin kuin tämä luonnon riemu linnunlauluin, kukkasin,
Näin on, nuoret ystäväni, tuntehenne teidänkin:
Voitettu on ensi voitto, ensi voiton saalisna
Seppele nyt kulmianne kunnialla varjostaa.

Vaivansa ja valvontansa palkituksi tunteeppi
Äiti armas, voittoanne viettäin ilokyynelin;
Toivoa ja rakkautta, tulevaista onnea
Tuikkaa Teille vastahanne immen silmä suloisa.

Elämä nyt etehenne antinensa aukenee,
Mikä ennen kaukaa koitti, lähemmäksi lähenee;
Rientonne nyt runsahasti rupeavat loistamaan,
Rientehenne loistamahan, toivehenne tointumaan.

Sitehillä suloisilla sydämien-liittonne
Ikuiseksi, onnelliseksi', kiinteäksi kiinnätte;
Vuodet vieree, perhe kasvaa, lapset Herran lahjana
Juur' kuin runsas ruusutarha talossanne kukoistaa.

Kaikenlainen muukin kasvu lasten kanssa karttuupi:
Virka nousee, leipä paisuu, kunniata koituupi,
Kansalaisten rakkauden, ruhtinanne suosion
Voitatte kuin voimaustenne arvollisen ansion.

Kunnes Teille, kyllältänne nauttineille kunniaa,
Iloa ja ystävyyttä, onnellista oloa,
Tulee Tuonelt' armas airut, hiljaa korvaan kuiskahtaa,
Hellin sormin sitehistä maallisista irtauttaa!

Näin Te itse toivoksitte, ruusuilla ja kullalla
Kuvaellen onnen aikaa, edessänne olevaa.
Vaan ei aina, armaat veljet, käy se niinkuin kuvaillaan:
Jumalat, jo lausui vanhat, katehet on lahjoistaan!

Niinpä Suomellenkin Sampo suotiin kerran onneksi,
Vaan ei saa sit' ihmisraukat kauan käytettäväksi;
Sampo suistui aaltoihin ja heille jäi vaan muruja:
Muruja on elon onni, suurin osa suruja!

Katsos tuota kyntömiestä, joka vasta riemuiten
Kynnöllensä, kylvöllensä, kevähälle kauniillen,
Hyvin mielin hedelmätä toimestansa toivotti:
Kuink' on riemu, syksyn tullen, muuttunut nyt murheeksi?

Paikoin kylvi peltonsa hän vierahasen siemeneen;
Vieras petti, pelto kasvoi onnettoman ohdakkeen!
Toisin paikoin tarvittihin taivahalta sadetta;
Vaan ei Ukko vettä anna, antaa rankkaa raetta!

Eräsn' yönä sitten nousi notkelmasta norotar,
Talven tyttö rautanäppi, harmaavaippa Hallatar:
Maanalaisen maalle huokui hyyn ja härmän niinkuin jään;
Loput riisti: korren kylmi, jääti tähkän täytelään!

Näinpä, näin käy elämässä, ennenkuin sen luuletkaan:
Kylvät kyllä, toivot touoks' kiitosta ja kunniaa;
Konna kylvää siihen salaa Syöjättären siementä,
Pahat kielet, nurjat mielet, vihan, vainon niität sä.

Taikka aina takellut sä, eteenpäin et päästä voi,
Toivees aina tyhjäksi käyvät, vaikka kuinka ahkeroi;
Syyttäs kärsit vääryyttä, ja kova onni sua lyö,
Lapses joutuu mieron tielle taikka armoleipää syö;

Tahi Tuoni huoneheses astuu äkki-vieraaksi,
Sylistäsi, rinnoiltasi rakkahasi raastaapi,
Kattaa kukkas mustaan multa, tupas täys' jää autioks'
Mielestäsi maailma käy kolkoks', kylmäks' raunioks'.

Tällöin, veljet, tarvitahan miehenkunto, kestävyys;
Eikäpä ne omat avut autakaan, ei ystävyys;
Turvaaminen tällöin onpi ylähämpään ystävään,
Lohdutusta, lievitystä muualta ei mistäkään!

Niinkuin laivur' laskiessaan merta aavaa, aaltoisaa
Pohjantähden tuikkavaisen myrskyisellä matkallaan
Ainoaksi auttavaksi, varmaks' ottaa ohjeekseen,
Ja näin tietää joutuvansa lahteen tyyneen, rauhaiseen;

Ijäisyyden Toivon tähti olkoon johde Teillä näin
Matkallanne maailmassa Tuonen tyyneen maahan päin!
Jos se joskus peitäksenkä, se Teit' ei voi kauhistaa.
Onhan silloin toinen turva: Uskon ankkur' laskekaa!

Toivon tähti johtehenas, Usko laivan turvanais!
Mikä yö, jos kuinkin synkkä, laivamiestä kamottais,
Mikä tuul', jos kuinkin tuima, mikä myrsky puustoineen
Voisi Teitä väärrään viedä, saada laivan irralleen!

Kaikki' ennen, kaiken kanssa pyhä, hurskas Rakkaus
Sydämässä, töissä Teillä vahv' ain' olkohon ja uus',
Rakkaus, jok' anteeks' antaa toisen virheet ijäkseen,
Rakkaus, jok' aina antaa, vaan ei vaadi itselleen!

Nämät kolme kappaletta: Usko, Toivo, Rakkaus
Kell' on kanssaan elämässä, sill' on tosi tointumus;
Menestys ja onni eivät taida häntä turmella,

Eikä vaiva, vastoinikäynti, viha, vaino runnella.

III.

O isänmaa, sä kultainen ja kallis!
Sä mainesi ja mantereinesi,
Ja lakines ja kaikin laitoksines,
Ja uskoines ja äitinkielines,
Kuin oma äiti armas, armahampi
Sä mielest' olet miehen vapahan!

Sun päältäs rasiutusta poistaaksensa
Tuo Ruomin kelpo poika Curtius
— Ei auta muu! — Manalan auenneesen
Kitahan syöksi nuoren itsensä.

Sun vapauttas varjellaksensapa
Leonidaskin päänsä seppelöi
Ja juhlapuvun puki parhaan päälleen
Ja ryntäs' sitten sankarjoukkoineen
Rivihin vihoillisen verrattoman
Ja kaatui itse kaikin miehineen.

Sun valtas suojana, sun sortajatas
Ja vihamiestäs voittaaksensapa
Borckhusen, uros uljas suomalainen,
Kuin seinä seisoi miekkain melskeessä;
Ilolla, isänmaa, sun edestäsi
Mies mieheltä ain' asti viimeiseen
He kamppailit, hän Karjalaisinensa,
Ja tervehtivät Tuonen tyttäret
Myhäillen morsiamikseen ja käärein
Lippunsa mustat morsiusliinoikseen! [8]

Som' on ja suloinen sotahan kuolla,
Ja kaunis kuolla miekankalskeesen,
Kuin sodan sytyttää maas vihoillinen,
Ja miekkas torjuu sortajata pois:
O, ihana ja ilonkin väärsti
On kuolo kuolla edest' isänmaan!

Vaan kauniimpi kuin kuolla sille uhriks'
On elämä sen etuin etehen:
Sen elämä, ken työssä ahkeropi,
Lakia, lempeyttä noudattaa,
Velvollisuuksiensa täyttäessään
Ei katso puolelle, ei toiselle,
Vaan sitkeästi siinä kiinni riippuu,
Mi totuus on ja kohtuus, oikeus;
Ei hämmästy, kuin hätäpäivä päälle
Maan, kansan saa, on kaikki hävittää,
Vaan alkaa uudellensa hankkimahan,
Mink' otti onnettuus ja kohtalo,
Ei pyytäin pyrinnöstään parahinta
Ja mielenmukaisinta hedelmää,
Mut tyynin mielin tyytyen vaan siihen,
Mi saada mahdollist' on milloinkin.

Tuonkaltaisia sankaria, nuoret,
On keskessänne, kumppalinanne.
Nuo harmaapäiset vanhus-nuorukaiset
He ovat tulleet joukossanne juur
Viiskymmenvuotisia seppeleitään,
Jo vaalenneita, vereskempihin
Ja vihreämpihin nyt vaihtamaan.
He seppeleensä syillä suuremmilla

Nyt kyllä ansaitsevatkin kuin Te:
Viiskymmentä he vuotta ovat käyneet
Elämän korkeata koulua,
Ja kaikki koetukset kunnialla
Siell' ovat täysin tehneet, täyttäneet.
He päivätyönsä päättäneet jo ovat;
Työn raskahan hikeä, hellettä,
Nyt illan viileässä istuskellen.
He jäädyttävät pois, ja katsovat,
Kuink' aurinko, viel' alas laskein, lahden
Rakkaita rantasia rusoitsee;
Ja odotellen lepokellon ääntä
He muiston satakieltä kuuntelee.

Ja vuosia kuin viisikymmeninen
On vierryt edelleen, niin vuoronne
On Teidänkin jo tänne tulla taidon
Verestä sepelettä saamahan.
Rivinne, täydet nyt ja sankat, ahtaat,
Ne silloin ovat melkein harvenneet,
Ja niillä, jotk' on sinne asti päässeet,
Nykyinen aamu illaks' muuntunut;
Kuin nyt ei silloin silmä tulta suihku,
Niin notkeasti nouse jalka ei,
Ja työt ja tuskat, vaivat, vaarat, vuodet
On hallan hartioille laskeneet.
Mut jos vaan nykyisille nuoruutenne
Toiveille uskolliset olitte,
Jos valanne on vahva silloin vielä,
Jonk' isänmaalle nuorra vannoitte,
Niin sydämenne, jospa jäähtynytkin,
Se sykkää lämpimästi silloinkin,
Juur niinkuin lumen alla vulkaanissa
Sisäinen tuli hehkuu, liekitsee;
Ja sukupolvi, jok' on silloin nuori —
Nyt vielä kauan syntymätöinkin! —
Jon kanssa silloin sepeleenne saatte,
Se Teille kunniata kumartaa,
Ja keskenänsä hiljaa kuiskahtaapi:
Nuo ovat Suomen kelpo miehiä!

Nordenskiöldille Suomesta.

(Vegan tullessa Tukholman satamaan 24 p. Huhtik. v. 1880.)

Mik' ihme, mikä uljas rohkeus:
Kolumbus lähtee länttä kohti,
Yllänsä taivaan kirkkaan avaruus,
Atlantin aallot alta hohti;
Ja viikoiss' ei, ei kuissa maata näy,
Vaan yhä laiva yhtä suuntaa käy.

Ja yhä eess' on viittomaton tie,
Joll' itä laivaa lykkää lieto,
Ja toivo häntä määrän päähän vie —
Ei toivo vaan, myös varma tieto.
Ja viimein mastomies jo huutaa: "maa!"
Siin' on nyt, tuoksuu Uusi Maailma!

Näin Nordenskiöldkin aavisti ja ties';
Pakkaista, pimeytt' ei pelkää,
Kuin Pohjan kimpuiss' ollut on hän mies;
Ja laskee pitkin hyistä selkää.
Mut Louhipa, ei hellä vierailleen,

Tuoss' ottaa vangiks' Vegan miehineen.

Yöt pitkät, päivät raskaat, ikävät!
Taivasta talv' ei salli lauhaa;
Jääkarhut ympärillä kämpivät,
Puhuri täysin palkein pauhaa,
Jää Ukon äänin halkee, paukahtaa,
Ja revontulet läikkyy, roihuaa!

No, viimeinkin taas Suvi hengähtää,
Ja päiväyt paistaa korkealta,
Pois hiukee hanki, irti on jo jää,
Pohjemmaks' poikkeee talven valta;
Ja Vega vavahtaa, ja varvastaa,
Behringin salmeen tulla tupruaa.

Kas näin tie tuntematon tuttu on,
Ja Pohjan ukset ummest' aukes'
Uus' väylä aukes' aavistamaton;
Jo Louhen valta maahan raukes',
Nyt, kansat, käykää Sammon saantahan,
Se juurrettu on Altain kultalaan!

Siis syystä, Nordenskiöld, sun miehuuttas
Maanpiiri yksin suin nyt kiittää,
Sun miehuuttas, sun töitäs, taitoas;
Ja Suomi äänens' yhteen liittää,
Lail' äitin riemuaa, kuin kuulla saa
Poikansa kaukomielen kunniaa.

Oi, ett' et rakkaan Suomen rantaan päin,
Palaten, keulaas kääntää voinut!
Ett' tervehdys vaan meren yli näin
Kuin kaiku korvaas' täält' on soinut!
Oi. äit' ei omakseen saa poikoaan,
Vaan huokaa: Herra häntä siunatkaan!

Ruotsalaisille.

(Upsalassa, 6 p. Kesäk. v. 1875.)

Se maa, ku tuoll' on puolen Itämerta,
Joss' yhten' ennen muinoin runsaasti
Vuos' Ruotsalaisten, Suomalaisten verta,
Hartaasti meissä teitä tervehtii.
Eerikkein muurit, linna Birger Jaarlin
Ja tornit Thorkelin ja Oolovin
Ja kansa, ollut Kustaavein ja Kaarlain,
Nyt meidän kautta teitä tervehtii.

Ne vanhat, vahvat siteet katkesivat,
Kut kuusisataa vuott' ol' kestäneet;
Ikuiset muka liitot ratkesivat,
Tapausten tulvaa ei ne estäneet.
Kas, meidän maan ja mantereenne teidän
Jo rajapyykit oudot eroitti;
Koettu kumppal' täytyi jättää meidän!
Se sydäntämme silloin kirveli.

Kov' onni, joka teidät, meidät voitti,
Ei kumpaakaan tok' vienyt hukuksiin;
Yöst' uusi päivä kummallenkin koitti,
Uus' ala laajempi nyt aukaisiin:
Ne, joilt' ol' teille verivainot tulleet,
Nyt veljinänne teihin yhtyivät,

Nuo tunturinne, torjumuurein' olleet,
Seljäksi yhden rungon sääntyivät.

Ja me? Me rajoin uusin veljiämme
Ja Suomen syntysanat löysimme;
Tuo kansa, ollut vihamiehenämme,
Nyt rauhan kättä tarjos' maallemme;
Ja rakennus, jon Ruotsin lak' on luoja,
Kerroksin uusin nousee, leviää;
Valoa, oikeutta, rauhaa suojaa
Valtikka vakava ja lempeä.

* * *

Siit' aikaa mennyt on, kuin rivitellen
Näin seisoj Suomen poijat kanssanne;
Nyt kättä lyöden, poven paisuellen,
Viel' kerran liitymme me lippuunne,
Vannoen valan, kilvan teidän kanssa
Ain' uljaast' eelleen kamppailuksemme
Sen eteen, minkä miesi kalliinnansa,
Mink' armainnaan hän oloon saattanee.

Malja, esitetty Suomen Yliopiston Sijaiskanslerille,
Herra Paronille J.R. Munck.

(Yliopiston jnhlapidoissa Hänen 70:nä synnyinpäivänensä.)

Jopa kaadamme vieläkin kerran
Lasit laitoja myöten täyteen,
Ja kunnian miehen maljan
Sekä juotamme että nyt juomme,
Joka seitsenkymmeisnä seisoo
Sulosuuna ja suorana vielä,
Ja notkean nuorison parvess'
On kaikista nuorin ja notkein.
Näin kankahan viimeinen honka,
Joit' aikoja lauhkeat lehvät
Ijän halla on harmaiksi pannut,
Yhä pystyss' on pilviä kohti,
Vesakolle varjoa antain;
Sen jos toukkakin juuria jäytää,
Sydän viel' on lämmin ja terve,
Sen latvassa lintuset laulaa,
Ja juurella kukkaset kasvaa.

Eläköön monet vuodet hän vielä!
Ikämiesten kunnia on hän,
Esimerkki on nousevan polven:
Vakamielinen valtoja vastaan,
Ja lempeä työntekijälle.

Eläköön monet vuodet hän vielä,
Uros, ollut ja vieläkin uljas!
Hän Tuonen on tuiskuja nähnyt,
Veren vuotaissa miekkansa välkkyi,
Hän ei kuoloa karta, ei pelkää,
Mut Kuolopa, kunnian tehden,
Manaviikatettansa nostain
Sivu astuu ja nuoria niittää.
— Eläköön monet vuodet hän vielä!
Eläköön! Eläköön! Eläköön!

Vänrikki Stålin laulaja.

(v. 1860.)

Me, kaikenlaiset laulajat
Ja kanteloisen kantajat,
Meilt' ääni vieno maahan vaipuu,
Kuin tämä jättikannel kaikuu.

Kuin pitkin selkää uidessaan
Vaan joutsen ääneen laulahtaa,
Niin lehdon leivo, rannan rastas
Pois lakastuvat laulamasta.

Kuin Vuoksen koski pauhajaa,
Ett' allas' vaarini vankka maa,
Jos puronen myös lirisevi,
Niin ken sen ääntä kuuntelevi!

Ken kotkan kanssa koettamaan
Vois käydä lentoneuvojaan?
Se kiiltää pilvistä sen siipi,
Muut linnut pitkin maata hiipii.

Me, kaikenlaiset laulajat
Ja kanteloisen kantajat,
Meilt' ääni vieno maahan vaipuu,
Kuin tämä jättikannel kaikuu!

Runebergin muistoksi.

(6:na päivänä Toukok. v. 1878.)

Pois on mennyt meiltä laulun ponsi,
Poissa on hän runoruhtinamme!

Kulunut vaikk' on jo vuosikunta
Hetkest' aivan haikeasta siitä,
Jolloin läks' hän tämän ilman alta,
Valon, soinnun maahan mennäksensä,
Ijäisenpä ihanuuden maahan,
Niin ei tahdo suistua surumme,
Kaiho Suomen kansan ei vaan laata,
Kuin on mennyt meiltä laulun ponsi,
Laulun ponsi, runoruhtinamme.

Syytä sulla onkin, Suomi, kyllin
Yhä kaihoella, kaipaella:
Tietäjäs hän oli tenho suurin,
Taitajasi taivasta läheisin.

Ennen häntä eteläisen ilman
Ihanteita ihmetteli Pohja:
Italian iki-selvää päivää,
Hellaan hehkuvia tuoksuöitä,
Olemattomia Onnenmaita,
Joissa kansaa autuaallist' asui,
Paimenet ja paimenettaretpa,
Laitumella lammaskarjojansa
Säännellen vaan sävelillä huilun
Tahi talutellen punapauloin,
Simoa ja suudelmia söivät;
Taikka joissa viljavainioilla
Joutuneilla joukko kumma liikkui:
Talonpojista, maantytöistä

Kulkivat ne, mutta muu ol' luonne,
Luonne oli hieno herrasluonne,
Päällä silkkiä ja samettia,
Suussa suloisia sanoja ja
Sukkeluuksia ja somuuksia.

Silloin uusin runoin Runeberg jo
Tuli, loihti, nosti noidansauvan,
Kajahutti taikakanneltansa.

Katsos vaan — ken uskonut ois tuota! —
Kotimaakin, vaikk' on köyhä, kylmä,
Taideniekan taulull' on ihana;
Suomen maat ja maisemat ja ilma,
Suomen salmet, lahdet, lammit, laaksot
Lumoovat nyt silmäs ihanteella.
Mitäs on nuo miehet sekä naiset,
Edessämme aivan eläväiset,
Taiturin tään tauluihinsa luomat?
Liha on ne meidän, lihastamme,
Veri juuri meidän verestämme:
Kurun Matti Pohjan ompi poika,
Savon mies on Saarijärven Paavo,
Hana muinoin meill' ei harvinainen;
Pistuoli, sun pirttis pimeyttä,
Oloasi osa-tointa emme
Kuivin silmin katsella me saata;
Ihanainen Hanna ensi-lemmen
Sulon muiston saattaa mielehemme;
Hedan nähden näämme herttaisia
Emäntiä entisiä maalla;
Nuokin Augustat ja Annat, Aarot,
Kaikki, kaikki on ne meidän kansaa.
Ja te, Suomen suuret sotaurhoot,
Uskon, uljauden ja sankaruuden,
Kuulun kunniamme kannattajat,
Esikuvat, heikon jälkipolven
Ihmehtimät, yltämättömätpä,
Kenp' ois unhoksista ilmi tuonut
Teidät, ehompina entistänne,
Kirkkaina ja kuolemattomina,
Maailmalle mainioksi tehnyt,
Ell' ei kaikunut ois ihmekannel?

Laulusankar', sankar'-laulajamme
Omamme hän oli, ominpamme,
Hän, jok' aartehia aavisti ja
Löysi luontehesta Suomalaisen;
Halvan, köyhän, kurjan korpelaisen,
Petäisen purijan, povessakin
Ilmi saattoi, innokkaasti lauloi
Kunnian ja kelvon kukoistavan.

Omamme hän oli, omimpamme;
Mut voi kohtaloa kovanlaista,
Että sävelillä Suomen kielen
Tämä kannel kaikua ei saanut!
Ett'ei saanut, eikä saakaan koskaan,
Suomalainen, umpi-suomalainen,
Sulosointua sen kuulla, ääntä
Ikirunojansa ihastella,
Eikä ihanuutta ihmetellä,
Jolla Suomen suurin taidenieikka
Kuvaa Suomen kansan kaunihiksi!

Kansa toinen, vaikk'ei varsin vieras,

Ruotsalainen, runotemppeleinsä
Pyhimpähän pystyttävä, ompe
Sarjaan suurten laulusankartensa
Ruotsiks' runoilleen Runebergin!

Mepä, aioiksi me ainaisiksi
Sydämemme syvimpähän kätköön
Taitajamme muiston tallellamme,
Hänelle, hänenpä hengellensä
Sulat, hartahimmat kiitoksemme
Lausuellen laulamastansa, ja
Odotellen, toivoellen, että
Runon into, Runebergin runon,
Ajan tullen, vuoron vierähtäen,
Vastaistenpa polvien povista
Kalevankin kansan kielellä jo
Kaiun korkean ja kauniin saapi.

Franzénin muistoksi.

(30:nä p. Kesäk. v. 1881.)

Oi kova kohtalo, kun poika lähtee maastaan,
Ja jättää äitinsä, ja siirtyy ijäks' pois!
Äit' itkee, ikävöi, ei luopuis armahastaan:
Tuost' ehkä turvani ja tuken' ollut ois!

Näin huokaili, Franzén, sun jälkees synnyinmaasi,
Ja huol' ei huojennut, kuin tänne tuuli toi,
Jos kaikuinakin vaan, suloista laulantaasi,
Jok' aaltoin aavojen toisella puolen soi.

Kuin täältä läksit pois, juur' täysi Kanteletar
Sun piili povessas; sen kanssasi sä veit.
Sun jälkees itkemään jäi Suomen ihanteetar,
Oi, laulus, lempesi sä toisen omaks' teit!

Vaan kaipaus vaietkoon, ja suru suistukohon!
Jo haava tämäkin on arveks' kiintynyt.
Viel' äit' on pystyssä — hän kauan seisokohon —
Jos vahingoitakin ja huolt' on kärsinyt.

Ja rikas lieneekin tää armas emosemme,
Ken kaatumatta voi näin paljon kadottaa.
Viel' uus' on syntyvä miespolvi jälkehemme,
Jonk' ääni Franzénin voi lailla laulahtaa.

Franzénin lailla vaan, mut Väinämöisen kielin
— Ei laulu kuolla voi — uus polvi laulakaan!
Ja suomalaisin suin ja suomalaisin mielin
Jo silloin sävelet kirkkaasti kaikukaan!

Sjöstrandin Kullervo.

Kiitos Sulle, jalo taidenieikka,
Kuvaamastas meille Kullervon!
Tässä seisoo, kädessänsä miekka,
Nyt se äärettömäst' onneton,
Jok' ois ollut sankariksi luotu,
Kuuluks', kunniaksi kaiken maan,
Jos ois onnea hänelle suotu
Synnyinlahjakseen vaan rahtukaan.
Vaan sen syyttään isäin veljesviha

Lasna löi jo kolkkoon kiroukseen,
Omat syynsä sitten, oma liha
Veivät rikoksesta rikokseen;
Vihan vimma, tuimat tunnonvaivat
Povea alati poltti vaan,
Raivottaret hänet valtaans' saivat,
Kysisill' ajelivat ruoskillaan.

Suru synkkä, ei se taivahainen,
Joka mielen nostaa, kirkastaa,
Vaan se raskas mainen, maanalainen,
Jonka Syöjättäret ilmoim saa,
Peittää kasvot varjoll' öisen tumman.
Pohjaan juonut maljan katkeran
On hän, tehnyt päätöksensä kumman,
Ei viel' ennen kuullun, kauhean.
Miekkaa oikea kätensä vahva
Paljastettua nyt kouristaa;
Alaspäin jo painuu kalvan kahva,
Ylös kärki tuima tuijottaa;
Murehella katsoo Musti maasta
Isäntänsä silmään kamalaan,
Kieltäis, kiel' kuin oisi, kuolemasta;
Hämpä vaan kysyyppi kalvaltaan:
"Söisitkö sä syitten' sovitukseks'
Sydäntäni synkän-syyllystä?"
Kirkkahasti välkkää vastaukseks'
Kalpa kylmä, syöläs, terävä!

Kuole, kuole, Kullervoinen, pois,
Emon onnettoman ilmoim tuoma;
Summattoman surkee kohtalois
Sull' on julmain jumalien luoma!

M. A. Castrén'in haudalla, 12:nä p. Toukokuuta v. 1852.

Ylioppilasten puolesta.

Tähdetön yö hälvetä alkoi hiljaa,
Aamuruskon alkoivat posket koittaa,
Loistamahan jo Pohjanki maita nousi
Aurinko tiedon.

Niin se auringoinenpa armahimman
Loi ja kirkkaimman sätehensä kohden
Suomen synkän muistoja, ominais-teitä,
Kieliä kohden.

Tuonpa tumman Tuonelan impi keksi,
Päästi kaulaltaan suruhunnun mustan,
Kohta hunnullaan sätehen sen tempais,
Vei Manan maahan.

Kyynelsilmin huoliva Suomi seisoo,
Pojan parhaimpansa nyt peitti hautaan,
Miehen parhaan, tietäjän taitavimman,
Ystävän uljaan.

Veljet! pois on johtaja meiltä mennyt,
Pois, jok' oksat karsi ja tiemme neuvoi,
Jonk' ois turvin rientomme riemu ollut,
Voittomme varma.

Hälle patsaan nostamme, kuin lupaamme:
Miehuudella lempiä synnyinmaata,

Helleydelläpä hoitaa äitinkieltä,
Kuin teki Castrén.

Päällekirjoitus Pyhän Henrikin muistopatsaalle.

(Kokemäellä.)

Tässä saarnasi Sanoa,
Lunastusta lausui kerran
Pyhä hurskas Henrickimme,
Suomen piispa ensimmäinen.
Sana tuotti siunauksen,
Kantoi kaunihiin hedelmän,
Jost' on Herralle ylistys,
Henrikille muistopatsas.

Porthanin kuvapatsaan kantakiveen.

(Turussa.)

Suomen maan ja Suomen kansan
Arvohon asettajalle
Tähän kaikki Suomen kansa
Muistopatsahan panetti.

Lönnotin kuvapatsaalle vast'edes.

Kalevala, Kanteletar,
Sanakirja, Virsikirja
Kilvan kiittävät Sinua.
Turun maa ja Pohjan puoli,
Karjala ja kaikki Suomi
Aina muistavat Sinua.

J. V. Snellmanin hautakiveä paljastettaessa
12 p. Toukokuuta v. 1885.

(Lauletaan kuin: Integer vitae.)

Surunsa suistaa Suomalaisen mieli,
Kaivaten kiittää Kalevaisten kieli,
Snellman, kun meille hartaan työsi tuote
Toivon on luote.

Miehuutta mieles' rakkautta hohti,
Totuus ja oikeus toimiasi johti;
Kamppaillen kansas' sortumasta estit,
Kamppauksen kestit.

Tuhkass' nyt tässä peittää vankka paasi
Helmassa helläss' armaan synnyinmaasi:
Vankempi vasta seiskoon muistos' pylväs,
Sankari ylväs!

Susi ja Lammas.

(Mukaelma.)

Kesän kuuman heltehellä
Joen kylmällä vedellä
Janoansa sammuttaa
Rannikolla nuori lammas.

Susi julma, harvahammas,
Siihen tulla hurtattaa;
Sillä riippui pitkä kieli,
Lammast' alkoi tehdä mieli
Panna puolis-paistikseen.
"Voi sinua, pöllö rukka",
Hönkäsee kovasti hukka
Riidan syytä saadakseen,
"Minkätähden pohjaa potkit,
Ja minulta, konna, sotkit
Hyvän juoman kaikki näin?"

Pakohon ois lammasparka,
Joll' on luonto heikko, arka,
Juossut varvikkohon päin;
Vaan vavisten pelkäs' sutta,
Rupesipa oikeutta
Tuolta vielä toivomaan.
"Arvon herra", niin hän äänsi,
"Mikäs vasten virtaa käänsi
Veden vankan juoksemaan?
Alempana kappaletta
Kuin se, missä te oletta,
Minä raukka vettä join;
Kuinkas, vaikka potkimalla,
Sotkea ma virran alla
Teiltä, herra, juoman voin?"

"Vieläkö sä suurentelet
Ja minulle vastaelet,
Muuan tuhma, pöllöpää!
Kyllä kohta suusi suistan,
Niin — ja nytpä senkin muistan",
Susi julma ärjähtää,
"Sanoneesi mennä vuonna,
Että muk' olisin juonna
Minä verta uudeltaan."

"Tyhj' on teille juoru tuotu,
Kosk' en mennä vuonna luotu
Minä vielä ollutkaan."

"Sen sanoja jompi kumpi
Sinä taikka veljes ompi,
Siit' et pääse minnekään."

"Velje' ei oo mulla ollut."

"Vaan sinulle nyt on tullut
Kosto siitä, että teidän
Paimenet ja koirat meidän
Sukuamme surmaavat;
Ja sovintouhriksensa
Nuoren lampaan rasvoinensa
Jumalatkin vaativat",
Pilkaten sanovi hukka,
Päälle käy, ja lammasrukka,

Vaikk' on syytöin, kuolla saa.

Kettu ja Korppi.

(Mukaelma.)

Aamuisissa alkoi olla päivä,
Aholla kuin juoksi kettu-räivä,
Joka etsi aamusuurustansa,
Sillä nälkä kurni suoliansa,
Kuin ei eileis-päivän syömisistä
Ollut paljon yhtään virkkamista.

Tuossapa nyt keksi korpin puussa,
Joll' ol' aika juustokyörä suussa,
Vesi kiehahtavi kielellensä,
Ja hänelle iski mielellensä:
"Milläs keinoin juuston tuolta saisin?
Jospa häntä hiukan narrajaisin!"

Ei oo millänsäkään, eikä juokse,
Hiljalleen vaan astuu korpin luokse,
Ja sanoo hänelle tultuansa,
Hunaja ja nöyryys huulillansa:
"Hyvä huomenta, Herr Korppeliini!
Voi, kuin teidän paitanne on viini!
Meillä muill' on päällä nahkatakki,
Mutta teill' on kiiltomusta rakki,
Teill' on myös jalassa saappahaiset,
Joiss' on alla aika anturaiset,
Sormukset soreat sormissanne,
Rengas kummassakin korvassanne:
Miestä kauniimpaa ja pulskempata
Ilman alt' ei taideta tavata;
Ja kuin ain' isommissa suvuissa
Laps' on harjoitettu lauleluissa,
Niin ajattelee typerä pääni,
Että teilläkin on kaunis ääni,
Käen sekä leivon voittaisitte,
Jos vaan laulamahan antaisitte."

Korppikos hyväksyi kiitostansa,
Laulajai muk' oli luulossansa,
Rykäsi — ja äänen raikahutti,
Että kangas toisen kaikahutti;
Juustopa pudota putkahtavi,
Ketun suuhun suoraan sutkahtavi,
Ja kuin korppi kaikkein ihmeheksi
Luuli laulaneensa, niin hän keksi,
Ett' ol' suurus suustansa pudonna,
Keksi, kuinka kettu, Lemmon konna,
Pojes juosta pötki juuston kanssa,
Ja hänelle nauroi juostessansa.

Matkaaminen.

(Mukaelma.)

Käeltä leivonen kysäsi kerran:
"Mist', ystäväni, mahtaa tulla se,
Ett' allit, vaikka matkanneet niin paljon,
Ei ole yhtään viisaammat kuin me?"

"Ne on pantu meille näyttämähän",
Käkönen vastasi ja naurahti,
"Ett' ei se paljo matkustaminenkaan
Voi tuhmaa tehdä viisahammaksi."

Kompia.

(Omatekoisia ja mukaelmia.)

Muutos.

Ainako oltuna lie kuni nyt, sitä en minä tiedä:
Poiat ne miehiä on, miehet on akkoja nyt.

Kelvotoin lahja.

Jaa' mitä tietänet mulle, ja siitä mä kiittävä oisin,
Itsesi annat sie, en sitä ottoa voi!

Viisas päätös.

Laiskuri Jussi, se mies unissaan oli juoksevinansa,
Siitpä päättää hän maata ei konsanahan.

Toinen.

Maksavinaan rahoj' ol' unissaan tuo saituri Olli,
Tuhlaustaan katuen siitä hän hirttihen nyt.

Miks' ei?

Kaunistaa tämä kansa ja maalata kaikkea tahtoo,
Kartanot kellastaa, porttien puut punoaa.
Eikä se suinkaan tyytyä siihenkään toki malta,
Penkkiä, pöytiä myös, kaikkia nyt punataan;
Maalattiinhan tuo punaseksi jo lääväki meillä,
— Miks' ei Mamseli sais poskusiaan punata?

Hetan tukka.

Kuin kumma parjaus Hetasta nostettiin,
Hiuksensa hänen hoettiin mustanneen!
Se aivan valhe on, mä tiedän tarkoilleen:
Sen tukka musta ol' jo, kuin se ostettiin.

Kertulle.

Peilisi, Kerttuni, ei puhu totta; jos totta se lausuis,
Et sinä milloinkaan katsosi sen kuvahan.

Ostettu ja oma.

Valkeat hampaat Tildalla ompii, ja Hildalla mustat:
Yhdellä ostetut on, mutt' omat toisella on.

Eräälle tuttavalleni.

Kärsiä en sua voi, mutt' en voi lausua, miksi;
Sen vaan lausua voin: kärsiä en sua voi!

Joka päivä!

Eilistä jos humalaansa sä Heikin haisevan luulet,
Erhetyt: päiväkseen Heikki vaan kulloinki juo.

Rahalahjat.

Ainapa köyhäks' jäät, jos köyhä sä ollet, vel' Antti:
Ei rahalahjoja nyt muut kuni rikkahat saa.

Nuuna Naamanen.

Kas tuota pönkävatsaa harmaapäistä,
Sen naamaa rasvaista ja ymmyrjäistä!
Miks' nuorten kanssa juopi hän ja reuhajaa,
Ja tyttölöille turhaan suuta tarjoaa?

"Hän nuorra viihtyi aina vanhain vaimoin kanssa;
Nyt paennutta pyytäis kiinni nuoruuttansa,
Siks' poikamaisin pauhaa hän nyt vanhoillansa."

Hautakirjoitus.

Lepäävä vaivoistaan
On tässä Matti Nuoli,
Hän syntyi maailmaan,
Söi, joi, makais, ja kuoli.

Toinen.

Täss' haudassa lepää Grels Patrik Moilonen,
Jonk' ilman ei mitään sanota tehnehen;
Ja varmaan käännäksen hän vielä haudassaan,
Kuin hänen ristiään täss' ilman katsellaan.

Ovikirjoitus.

"Älkööt täst' sisähän kavaluus, vale, viekkaus käykö!"
Pietari kirjoittaa porttinsa kamanaan.
Tuon näki nauraja muu, toverilleen kohta se lausui:
"Mistäs kautta se mies pääsevi itse sisään?"

Suomikiihkoisia nekin!

(v. 1865.)

Voi suurisuita poikanulikoita,
Mit' ovat "harrastajoit'" ankaroita!
He Suomen kieltä ruotsiks' harjoittavat,
Ja aina muiden käyttää tarjoavat,
Vaan oppimaan sit' itse ovat laiskat
Tai kunnottomat, kurjat poikaraiskat!

Ostettu on oma.

Paavali ostaa lauluja, joit' ominansa hän laulaa:
Minkä ken ostanut on, on tosiaan oma sen!

Eräälle parrakkaalle.

Viisauden, miehuuden merkinä partasi kasvaa:
Viisaspä ois sekä mies pukkiki partansa vuoks'.

Eräälle runoilijalle.

Väinämö oisit sie, erotus toden ei iso ookaan:
Kuin ukon kiel' sull' ois, mielesi myös hänen miel'.

Eräästä laulajasta.

Kuolon ennustaa yöhuuhkajan hirveä laulu,
Vaun Sipi kuin laulaa, kuolevi huuhkajakin.

Eräälle maecenatille.

Maecenas olisit sinäkin, vaan kahta sä puutut:
Taidetta tunne et, etk' ole myös rahamies.

Erään runoilijan haudalle.

Eläissäs rustasit runoja kuusi kirjaa,
Ja kuolit harmista, kuin niit' ei kukaan osta.

Eräs runoilija haudastaan.

Runoilijaks' ma ristittiin,
Sanottiin Skakespeariksi,
Verraksi Väinön väitettiin:
Muut' en mä ollut kuitenkaan
Kuin taitamaton tahruri
Ja hullu viinan juoja vaan.

Eräälle kirjailijalle.

Syy, miks' en minä tuo runotöitäni lahjaksi sulle,
On, ett' et sinäkään mullen töitäsi tois!

Luonnon viittaus.

Kuuntelemaan enemmän sinä kuin puhumaan olet luotu,
Koskahan yhden suun, korvia kaksi sä sait.

Eräälle recensentilleni.

Lauluni korjaajaks' rupesit, vaan heitä se toimi,
Ei sitä kannata pääs, kuin se on — lampahanpää!

Toiselle.

Karju kun kukkia tonkii, hanko sen kaulahan pannaan:
Täss' on tonkeistas kaksrivi kaulahas Sun!

Loppulaulu ja Laulunloppu.

Soisitte vielä laulavan',
Sanoen: vanha runo, soi!
Vaun munpa täytyy tunnustaan':
En enämmin mä laulaa voi.

Te tiedätte, kuin synnyttää
Pimeessä koteloisessa
Vähäinen luomus helmiä
Punaisen Meren pohjalla.

Kalleina joita kantelee
Sulotar sitten kaulallaan,
Niit' iloiseen ei mato tee,

Vaan kivustaan ja vaivastaan.

Juur näinpä runo-parkakin
Sydämässänsä sairastaa,
Ja laulaa lauluin hehkuv
Vaan kipujaan ja vaivojaan.

Näin lauloin ennen minäki,
Kuin sydäntän' söi surun koi;
Vaan sydämen' tul' terveeksi:
En enämmin mä laulaa voi!

IX.

SATU.

(Kansatieteellinen unelma, kirjoitettu v. 1847.)

Minä tulin muuanna iltana elokuun lopulla, kotvasen hämärässä Koitereen tyyntä vettä soudettuani, Lummesaareen. Aivan rantaäyräällä on talo pienen lahden pohjassa, ja siinä talossa tahtoisin minä ikäni elää. "Koitere? mikä se on?" — Voi veikkonen, kuin sinulla on vielä paljo kaunista näkemättä, kuin et sinä lampia ole nähnyt! Tokko tietänet, missä se onkaan? Sin' et vastaa. Hyvä! Kuin menet Ilomantsin laulurikkaille tienoille, niin kysele, jos et muun, edes tämän sieltä saadun satuni tähden, Koiderta, kyllä se sinulle siellä neuvotaan.

Venheeltä menimme taloon. Rahvas oli jo nukkunut, mut eivät sentähden suuttuneet, kysyivät vaan hyväntahtoisesti, kuin muulloinkin, "kuulumiset." Talontytär, Liisa, levitti keveällä kädellä heiniä lattialle, ja kohta olikin kumppalini unen sylissä. Minä vaan en nukkunut. Mieleeni juohtui, mitä tullessani olin nähnyt, länteen nukkuva aurinko, järven rasvatyyni pinta, haat ja iäti viheriöitsevät petäjät, armaat torkkuvat koivut, jotka saarissa vastaamme kulkivat; mieleeni juohtui taivaan sininen kansi ja kirkkaat tähdet, jotka tänä iltana tuntuivat minusta kauniimmille kuin milloinkaan muulloin. Vaan miksi, ajatukseni, et kauemmin näitä muistellessasi viipynyt? miksipä niin väleen näistä toisiin rumiin maihin astuit? Näille kysymyksille en ole kuullut vastinetta, vaan kysy siltä, ken sen voipi selittää; mut aivooni tuli Helsinki, sotaväen kasarmit, tykkiä, tappeluita ja verta, ja niistä nousi huolen tummat hattarat mieleeni. Et pahaksi panne, että uskalsin sanoa: "olisitko, Jumala, Suomen aina itkemään sallinut, ja aina huolta huokaelemaan, Suomen, jolle kumminkin annoit niin kuulakan taivaan ja niin tynnet rannat?"

Muuan mies oli saanut tilansa minun viereeni. Tämän silmät tähystivät minuun, nähtyään, minunkaan ei vielä nukkuneen. Se oli vanha, noin seitsemän kymmenen paikoissa oleva mies, talon ruotiukko, vaan se ei ollut tavallisia ruotiukkoja, sen olet seuraavastakin näkevä. Paitse sitä on hänestä itsestäänkin tarina, jonka ehkä vasta puheeksi otamme. Hän katseli minua ikäänkuin kysyäkseen: semmoinenko se nyt runon ja tarinan kerääjä on?

Hän. Niinkö sie oikein täydellä todella virsiä etsit?

Minä katsahdin häneen, ja hän näkyikin ymmärtävän, mitä aioin sanoa.

Hän. Kävellessäsi lienet kuullut tarinan *viidestä tytöstä*, jotka kulkivat maata maailmaa?

Minä. En; haasta, hyvä ukko, se iltamme huvikkeeksi, kyll' on vielä yötä maataksemmekin!

Hän katseli vielä kerran silmiini, ja silloin tuntui kuin silmäteränsä olisivat sydämeheni menneet. Vaan nähtyänsä, ett'ei silmäni rävähtäneet, alkoi hän, minun tulen otettua ja pöydän ääreen kynä kädessä istuutuani, viimein hiljaa ja pitkällä äänellä.

"Sä tiedät missä Altain vuoret ovat? ne, joiden kukkuloilla on raitis ja kirkas olla, joiden laaksoissa lounattuulet kukkasia tuudittelevat, ja joiden seuduilla on siimettä? Koska tiedät, niin niiden kunnasten lomassa oli järvi, jossa lummekukat hyöstyivät, jonka pinnasta kummuilla oli huvitus kuvastellata. Sen järven rannalla oli eräs äiti lapsinensa, joita oli monta poikaa ja viisi tytärtä. Pojat ei kuulu tähän tarinaan, vaan tytärtien nimet olivat: Tja, Erma, Unus, Kri, Uometar. Nämä lapset riemuitsivat

rakkaudessa ja lemmessä, ja elivät niin, joten ei kukaan heimo enää elä. Lammin vedet olivat useammin tyynet, vaan jos joku tuulen puuskaus milloin tuli häntä tervehtimään, niin myhähteli sen muoto vähän, ja hienoja viriä vieri pinnalla. Silloin istuutuivat sisarekset aina venheesen, pieneen solakkaan ruuheen, ja soutelivat lammille, josta tuuli sitten hiljaa liekutti heidät rantaan. Näissä huvituksissa oli heillä kumppalina eräs nuorukainen, heidän veliensä metsätoveri. Mistä tämä oli kotoisin, ei kenkään tiennyt, kuin ei yläisistä taivoista liene tullut, joten muutamat sanoivatkin; se vaan on varma ja tosi, että se oli hoikka nuorukainen, jonka suonet juoksivat raitista verta, jonka käsivarret, ehk'ei paksut, kuitenkin olivat sangen jäykät, ja että sen silmä säihkyisi tulta, ikäänkuin revontulten kauniimmat lävähdykset. Näiden tyttöjen äiti piti tätä nuorta kuin omana poikanaan, ja hellemminkin, ja tytöt puoleltansa rakastivat häntä kuin veljeänsä. Nämä lapset viettivät päiväkaudet metsässä, ei raateilla, niinkuin nykyiset ihmiset tekevät, sillä silloin ei tarvinnut kaskea polttaa, mutta muuten vaan, marjassa ja kukkasilla olemassa, ja sentähden, että rakastivat puiden huminata. Kerran tapasi koillinen ruskokin heidät jo eräällä kunnahalla istumassa, ja useasti sanoivat he nousevalle päivälle: 'terve kulta tultuasi!' Kerran viivähtyivät niin kauan iltaa kukkakummuillansa, että äitin täytyi heitä huhuella kotihin etsiä, ja sitte kysytyään, missä niin myöhään olivat, sai hän vastineeksi: 'tuo käki lauloi kukahteli kauniinta virttänsä, ja siitä emme ennemmin palata voineet.' Näissä kaikissa oli, niinkuin jo sanoin, mainittu nuorukainen heidän kerallansa.

"Vaan kantelen kielet eivät voi helähdellä niin hellästi, kuin heidän olisi vavistava siitä laulaessansa, mitä nyt tulee. Muuanna aamuna sisarekset olivat taas iloitlemaansa lähtemässä, kuin havaitsivat, että nuorukainen, heidän toverinsa, oli poissa. He etsivät, he huhuelivat; turhaan, hän oli poissa, eikä tullut koko päivänä eikä koko kuulla, ei milloinkaan! Silloin nousi tyttöjen kirkkaalle taivaalle uusi pilvi, jonka nimi on murhe, ja siitä ajasta lähtien se pilvi ei ole sulanut. Kumminkin sataa se aina, ja sitä sadetta sanotaan toisella nimellä kyyneleiksi. Moninaisia uusia mielialoja nousi tyttöjen aivoon. Päivän säteet olivat heistä kuumat, ja siimehen varjo kylmä. Lampi oli heistä kolkko, ja ruuheansa eivät kärsineet nähdä. Poissa, poissa oli se, jonka sydäntä vasten kaikkein sydän sykähteli. Niin silloin sanoi Uometar: 'voi siskot, kullat, älkäämme itkekö näin! — mitä me sillä voitamme? — Lökkäämme ystävätämme etsimään, kenties tuolla lännen saloilla...'

"Lökkäämme, lökkäämme!' sanoivat kaikki, ja he läksivät, ja lauloivat virren äitillensä, joka, kotiin jääden ja silmät vettä kiehuun, kauan katsoi heidän jälestänsä, kunne viimein kokonaan katosivat. Siitä samosivat he yhdessä monta saloa, monta kangasta, ja näin kului paljo aikaa, mut ystävä jäi kumminkin löytymättä. Kerran olivat hyvin väsyksissä ja istuutuivat kaikki kiven ympärille, ja jalkojansa katsellessaan näkivät niissä punaisia naarmoja, ikäänkuin verta olisivat tihunneet. Siinä sanoi Tja: 'eikö olisi parempi, sisaret, että eroaisimme kukin haarallensa, ja niin hakien etsisimme ystävätämme, kenties hänet täältä lännestä viimeinkin löytäisimme, tätä tienotta rakasti se enemmän kuin muita?' Ja kuin toiset sisaret sanoivat siihen suostuvansa, niin virkki hän taas: 'vaan ennen erottuamme ottakaamme merkki, josta ystävämme iäti juohtuisi mieleemme, ja...'

"Minkä olemme siksi merkiksi ottavat, eihän meillä ole mitään, joka siksi kävisi?'

"Muistattenko hänen nimensä?'

"Aina, aina!'

"No niin hänen muistokseen, ja että kerran taas yhdyttyämme toisemmekin paremmin tuntisimme, ottakaamme, jakakaamme se nimi... Vaan minun vanhimman pitää teihin nähden saada puolta enemmän, eikö niin?'"

Tarinoija taukosi tähän, antaakseen minulle aikaa kirjoittaa, mitä oli haastanut. Sitte alkoi taas.

"Niin päätettyänsä erosi sisarekset, ehkä kyllä oli vaikea kunkin itsekseen lähteä. Mutta nyt heillä ei enää ollut samoja nimiä kuin ennen, nyt kutsuttiin heitä, milloin nämä sisaret läksivät puheeksi, nimillä: Vatja, Perma, Aunus, Ukri, Suometar. Mikä tuotti tämän muutoksen? Olisiko se ollut nuorukaisen, heidän kadonneen ystävänsä nimi, joka näin teki? Sitä en tiedä. Mutta kukin astui eri teitään, omalle haarallensa, toisistaan mitään tietämättä. Niin Suometarkin. Se kulki monta saloa, monta suota poikki; nousi kallioille, ja laskeutui niiltäkin; niin ahkerasti etsi ystävätänsä, että hieno valkea hamehensa paljon raiskautui, kuin ei malttanut oksiakaan edestänsä väistää. Matka edistyi paljon, vaan paljo meni aikaakin.

"Niin tuli viimein eräälle niemelle, ja senkaltaista nientä ei vielä ollut nähnyt. Se kasvoi kuusia, jotka tohisivat niin somasti, ja petäjäitä, joiden humina oli vähän jousikanteleen laatuun; ja koivut myhähtelivät ja nyykäyttivät päitään, ikäänkuin olisivat heille sanoneet: voi kun on laulunne suloinen! Tämän niemen kainaloon, tyynen poukaman rannalle, seisautui Suometar ja sanoi itselleen: 'Kuinka kirkkaat näiden kuusien lehvät ovat, ja näiden niinien oksat tuuheat! Tämän hongan ystäväksi tahdon ruveta, ja kotani sen kupeesen tehdä.' Ja vaikka suru vielä painoi hänen mieltänsä, niin oli toisinaan iloinenkin, ja toivoi vielä kerran etsittävänsä löytävään. Siitä kului aikaa. Mutta taas tuli uusia

tapauksia.

"Muuanna aamuna, mentyään ulos kodastansa, Suometar keksi venheen lahdella rantaa kohti soutavan. Venheen maalle päästyä nousi siitä keskinkertainen vaimo, joka ei vielä vanhalta näyttänyt. Suometar katsoi vaan ja hämmästyti tulijata. — Likemmäksi tultuansa tämä ei tervehtinyt, niinkuin Suometar oli kotonansa nähnyt tehtävän, otti vaan ison hopeaisen ristin kaulastaan, suuteli sitä, milloin tätä ristiä milloin taivasta sormellansa osotellen. Kummako se oli, jos toinen näitä viittauksia ei ymmärtänyt, niistä enemmän vaan hämmentyen? Mut tulija vaimo ei miettinyt niin. Hän haastoi kielellään, jota Suometar ei tajunnut, vaan sitte näytti vihastuvan, ja silmänsä säihkyi ikäänkuin olisi sanonut: älä huoli, vielä sinä opit!

"Ja opettamaan rupesikin nyt täydellä toimella. Suomettaren pienessä majassa oli ennen kaikki niin somassa järjestyksessä, ehkä huonekaluja oli vähä, eikä nekään niin siistiä laatua kuin nykyiseen aikaan. Vaan tullut vaimo, joka näyttikin tässä emäntänä rupeavan elämään, muutteli kaikki toisin. Rahit ei olleet hänestä hyvät; niiden siaan asetteli 'penkit'; pirtiksi ei suvainnut Suomettaren majaa kutsuttavan: 'tupa' oli niinkin paljoa siistimpi. Aittaa sanoi 'puodiksi', sukaa 'gammaksi.' Ristinsä, jolla tullessaan Suomettarelle kuvaili, asetti perinurkkaan, ja käski hänen sitä monin kerroin päivässä kumartelemaan. Suometar kyllä vastusteli, eikä olisi näihin hänen mielestään joutaviin puuhiin ruvennut, vaan mikäs se oli täytyminen! Toinen pakotti, hänen täytyi totella.

"Kuin nyt oli kaikki oman pääpahansa jälkeen asetellut, alkoi vaimo Suomettarelle opetella kaikenlaisia uusia asioita, joihin tämä välehen oppikin, ehkä kyllä monesti kankealta tuntui, kuin piti päiväkaudet akan ääressä istua ja hänen nuhteitaan kuunnella. Silloin ilahdutti aina Suometarta, kuin pääsi ulkona askaroitsemaan, ja se tapahtui monesti, sillä eukko itse oli kodassa vaan, kaikki raskaammat työt tytölle jättäen. Tosin kivisti hänen hartioitansa illan tultua, mutta silloin katsahti aina taivaalle, ja kivistys lakastui; tosin lankeilikin puutakan alle toisinaan, sillä heillä ei ollut hevoista, puut olivat Suomettaren kannettavat; vaan siitä ei mitään pitänyt, hänellä oli metsässä ainoa huvituksensa. Hän meni siellä käydessänsä aina lähteelle, jonka ympärillä oli sankka metsä, istuihen kivelle ja ajatteli siskojansa ja sanoi itselleen: 'missähän lienet tänäkin iltana, jota etsimään läksimme, löytäenkö sinua koskaan?' Ja silloin puhkesivat hänen silmänsä vettä vieremään, ja kyyneleet juoksivat hänen kasvoilleen, mut muuttuivat maahan päästyänsä simpsukoiksi. Vaan hänen mielensä keveni, ja keveämmältä tuntui takkakin hänen kotiin mennessänsä. Sillä kerralla sattui se vaimo, emäntä, porstuan portahilla seisomaan, ja näki tytön itkeneet silmät. 'Missä olet näin kauan viipynyt, mikä sinulla on siellä metsässä itkettävä, kuin aina tulet vesissä silmin kotiin? Se ei käy laatuun, ja varokin, ett'en täst'edes kovemmin senkaltaista uppiniskaisuutta rankaise! Mene sukkelasti kotaan!' Tyttö meni, vaan kyynel vierähti nytkin hänen kasvoilleen, ja katosi simpsukkana ruuhkiin. — 'Mut joudu, joudu, kertova kieli, suihka silmäni, sukkelahan! Elkäte viikkoa viipykö siinä, mitä onnen tummista maista nyt tulee! Onniko liet sinä, tullut kohta, onniko liet, vai onnettomuus? Riemuko jalkasi askeleista Suomettarelle, vaiko kyyneleitä kylvellet vaan?'"

Näin äänteli tarinoijani tässä kohdin, ja ääntelemisestänsä tunsin, että hänen teki mieli laulamaan, sillä se ei ollut niinkuin tavallinen puhe, joka hänen suussansa juoksi selvästi ja kirkkaalla äänellä, mutta hyminä, hyrähteleminen ja ikäänkuin runomittaan pyrkiminen. Tästä päätin, että ne tapaukset, joista tuli kertomaan, olivat hänen mieltänsä liikuttaneet, ja toivoinkin hänen oikein suorastaan laulamaan rupeavan. Vaan sitä ei tehnyt, lieneekö pelännyt talon rahvasta unesta herättävänsä. Vähän aikaa mietteissäänsä istuttuaan huokasi raskaasti, ja alkoi uudelleen.

"Näin Suometar tämän lännestä tulleen vaimon kanssa eli, ehkä monestikin kesä tuntui varimmalle, vaikeammalle, ja talvi kylmemmälle, kolkommalle, ehkä kadonnut ystävänsä juontui hänelle mieleen useammin kuin ennen itseksensä eläessään. Eräsnä talvisena aamuna istuivat kumminkin molemmat kodassa, sangen vierekkäin, sillä vanhempi vaimo opetti Suometarta helmiä rihmalle pujottelemaan. Tähdet olivat sammumaisillaan, taivas ruskotti kauniisti, niinkuin talvisella aamutaivaalla toisinaan on tapana, ja ruskosta näytti jo eräitä säteitäkin sinistä kantta kohden säihkyävän. Kuka ei tiedä, että kirkas tulija on silloin läsnä? Tuvan uunissa roihusi elelevä tuli, ja savu nousi lakeisesta jollotti taivaalle, niinkuin lakehen pyrkivä patsas korkeassa kirkossa.

"Silloin aukesi tuvan uksi, huurun perästä tuli vaimoinen ihminen sisään. Sillä oli harmaa hame päällä, päässä pitkä, punainen vaipan kaltainen huivi, joka peitti yläpuolen kokonansa, muuta ei avonaiseksi jättäen, kuin näön ja vähän kaulaa, josta keltainen helmirihma kiilahti. Vaimon muoto oli mustanpuhuva, kaita ja laiha, nenä näytti terävältä. Näistä merkistä olisi joku meikäläinen ihminen sanonut: se on mustalaisakka! Vaan Suomettaren emäntä sitä ei sanonut, katsahti vaan tulijata, ehkä näkönsä nähtävästi vaaleni, niin että Suometar luuli hänen hämmästyneen. Näin emäntänsä mielialaa kummeksiessaan, sävähti tytön itsensäkin sydän. Tullutta tunnusteli jo ennenkin nähneensä, mutta missä? Viimein juohtui hänelle mieleen, että tämä oli sama ihminen, jonka niin useasti oli lähdematkoillansa, joista edellä lausuin, nähnyt ympärillä olevassa metsässä puiden takaa kurkistelevan. Silloin ei se kumminkaan ollut yrittänytkään lähemmäksi. Vaan mikä kumma hänet nyt

tänne toi?

"Meillä kuin kysytään tulleelta vieraalta: mitä kuuluu? niin vastaa se aina: eipä muuta kuin rauhaa! Mut emännän samalla kysymyksellä tätä mustamuotoista vaimoa kohdattua, se ei vastannut mitään, eikä istunutkaan, vaikka käskettiin. Tämä tuntui kummalta. 'Ei suinkaan se oikealla asialla nyt ole', sanoi vanhempi kodan asujoista, ja nyt muistui hänen mieleensä, että tämä akka oli jo ennenkin hänelle vastaan tullut, että siitä yhdynnästä oli paljo onnettomuutta seurannut, että ... ja nyt alkoi päivä mustua hänen silmissänsä. Kuitenkin oli hänellä vielä siksi neroa, että kysyi häneltä, mitä asioitsi.

"Tytärtäni läksin käymään', vastasi kysytty ilkeästi nauraen.

"Tytärtäsikö? kuka sinun tyttäresi on? huusi sekä vaimo että Suometar yhden ajoin.

"Sinä!' vastasi hän, Suomettareen katsoen ja silmänsä niin lempeiksi pakottaen, kuin ikään voi.

"Minä? Et sinä minun äitini ole, minulla on äitini kotona.

"Missäs se kotisi on!'

"Se on täältä kaukana, sinä et voi ymmärtääkään, kuinka kaukana se on.

"Oliko se lammin lahdessa, kahden kummun keskessä?'

"Oli, oli.

"Oliko siinä pieni puro, joka juosta liris koditsenne, jonka kirkkaassa vedessä te monesti jalkojanne huuhoitte, jonka...?'

"Oli, oli, ja sen puron reunoilla kasvoi pieniä kukkia, ja sen ympärillä oli suuri, sankka metsä, josta vuohet aina tulivat purosta juomaan; ja me hyväilimme niitä, ja juoksimme ... voi, voi sitä riemua! Oletko käynyt meillä, sieltäkö nyt tulet, koska kaikki niin tarkoin tiedät, elääkö äitini vielä? — sano, sano!

"Käynyt olen ja en ole käynyt, sen saat ymmärtää, kummin tahdot. Vaan montako sisarta teitä oli?'

"Viisi.

"Ne sisaresi elävät nyt minun kodissani, taikka ovat ikäänkuin töitä auttamassa, vaan ei niillä elämä vaikea ole: riihen puintaa, kasken polttamista ja muita semmoisia kevyempiä töitä, mitä talossa löytyy —'

"Mitkä työt ne sitten ovat raskaimpia, koska näitä meidänkin emännän vaikeimpia askareita kevyiksi sanoo, ajatteli Suometar itselleen, vaikka ei mitään virkkanut.

"Äitisi lähetti minun sinua hakemaan, ja sentähden sanoin itseänikin äitiksesi, josta et pahastune. Se alkoi vanheta, talon toimet juoksivat hitaasti; jonka tähden hän viimein köyhtyikin ja hävisi kokonansa, ja antoi talonsa minulle, itse ruotihin meille ruveten. Ja kuin nyt lapsensa kaikki tapasi meillä, niin eli tyytyväisesti, mutta mielensä alkoi sinuakin tehdä. Sentähden sanoikin eräsnä päivänä minulle: minusta tuntuu, ett'en enää kauan elä; jos siis, hyvä emäntä, kuulustaisitte, missä nuorin lapseni Suometar on, se, joka minulle niin rakas oli, niin minä haluaisin häntä vielä kerran halata; paljo, sangen paljo on jo aikaa kulunut siitä, kuin oli eronnut sisaristansa, jotka tässä teidän armoissanne elävät, ja sitten eivät hekään ole hänestä mitään kuulleet. Niin sanoi äitisi minulle. Lähdetkö? Älä usko, että armoissa tulet elämään, joten äitisi, horiseva eukon hattara, sisaristasi virkki minulle, minä tahdoin vaan hänen sanansa uskollisesti kertoa. Ei, meillä on toisenlainen elämä.'

"Suometar ajatteli itsellensä: sisareni ja äiti tämän tykönä! jonka joukkoon minä en läksisi, vaikka henkenikin otettakoon! Tämän luona! Mikä onnettomuus niille raukoille olisi tullut? Joko siskoni olisivat yhteisen etsittävämmä unhottaneet?

"Entä Vap...? kysyi hän, mutta sanat sammuivat hänen huulillensa, kuin katsahti vaimon päälle. Tämän muoto oli vielä enemmän mustennut, silmät kalahtelivat niin erinomaisesti, ja valkeat hampaat paistoivat sen suusta niin sanomattomasti, että Suometar säikähti ja katsoi anovilla silmillä emäntäänsä, joka kaiken aikaa oli äänettä ollut. Tämä yritti jotain sanoa, vaan toinen joka näki Suometarta ei hyvällä saavansa, työtäsi emännän päälle, ja...

"Siitä on sitten suuri tora ja kamppaus noussut, jossa ne kaksi mökissä elävää yhtä puolta pitivät, ja se musta, idästä tullut näitä kahta yksinänsä hakkasi. Viimein kävi niin, että se vanhempi, tytön emäntä, pääsi oven puolelle ja pakeni siitä, pakeni rantaan, pääsi venheellensä, työnti sen lahden aalloille ja — meni iäksi matkaansa. Kiireessään ei muistanut tavaroitaankaan, ne jäivät kaikki mökkiin.

"Mutta itseksensä jäänyt tyttörukka näki nyt sangen hyvästi omin voiminsa ei mitään voivansa, olletikin kuin toisella paitse tavallista luonnollista voimaa, oli vielä sekin, että yöllänsä olevasta kukkarosta aina otti vähän väliä hienoja jauhoja, murahti niihin, samoin kuin tietäjät meillä suoloihin lukevat, viskasi sitten ilmaan, ja katso! jok'ainoasta jauhon kipenestä syntyi yhtäkkiä isoja pyöreitä perhoja, joiden siivet ja runko kiiltivät melkeen samalla tavalla kuin meidän hopearuplaiset. Niistä perhoista täytyi ilma niin mahdottomasti, että hengittäminen oli äkkinäiselle vaikea, ja tytön täytyi pihalle paeta. Täällä istuihen kannolle, ja ajatteli oloansa. Tulleen naisen ensimmäiset sanat olivat, vanhemman vaimon paettua, hänelle vakuuttaneet, että tulija ei ollut säästävä, sillä se oli sanonut Suomettaren jättävänsä tähän entiseen mökkiinsä asumaan (äitin ja siskojen luokse menentäkin oli siis hänen omia valheitansa), vaan itse joka päivä luvannut käydä häntä katsomassa, ja sitä paitse alituisen vartijan kotoansa uhannut lähettää, jonka heti piti Suometarta kovilla aseilla kurittaman, ell'ei totteleisi, ja katsoman, ett'ei päivällisestä työstä mitään tekemättä jäänyt. Selvästi näki poloinen, että jos ennen, toisen vallassa, oli vaikea ollut kadonnutta ystävätänsä etsiskelemässä käydä, niin muuttui se nyt aivan mahdottomaksi, ja mahdotointa oli, häntä edes ajatellakaan. Kuta enemmän tulevata aikaansa ajatteli, sitä raskaammalta tuntui se vaan, pimeyttä ja huolta edessä, takana, molemmilla puolillansa, niin että viimein ei enää jaksanutkaan pitäytyä, kyynelten salvat olivat heikot, ja vedet alkoivat hiljaa, vaan kuumasti lähteistään kiehua, norahtelivat immen poskille, joilta kirkkaina helminä maahan tipahtelivat. Silloin alkoi kuulua hiljainen, ihana kantelon soitto, niinkuin kaukaa metsässä olisi hellästi helissyt, ja ääniä joiden suloisuutta Suomettaren korvat eivät vielä olleet kuullunna. Ne lauloivat:

"Älä itke, armas impi,
Älä, vaivainen, valita!
Mi apu itkusta sulle
Mikä kyynelten kylystä!
Silmäsi kovin sulavi,
Kerät kultaiset kuluvat,
Sammuvi säteihen säihkyt,
Tähtituikut tummenevat.
Siitä tulvien tulosta,
Siitä murehen menosta!
Rintasip' on raukenevi,
Syän surkea sujuvi,
Povesi pakahtunevi,
Ja mieli menehtynen,
Niistä pilvistä polojen,
Niistä huolen hattaroista!
Paljon kestit, paljon kärsit,
Kärsit paljoa poloa,
Paljon kestit, kestä vielä,
Kestä kylmiä kylyjä,
Kestä kuormasi kovuutta,
Kanna kaihoa kataala,
Sieä suuren survimista,
Suuren niskan nakkelo,
Sieä syytönkin sysintä,
Lykkelö kovan kovakin. —
Näetkö, kuten tulevi,
Kutenka kohotteleksen
Kultaisen ruson kipunat,
Säihkyvät säesärämät,
Nep' e'ellä ääntelevät,
Eelläpä helähtelevät
Tietä kirkkahan tulijan,
Matkoa ison jumalan;
Se sun auttavi akasta,
Päästävi pahan parista;
Sill' on ankarat aseensa,
Väkevät varustimensa,
Tappara tuliteräinen,
Kalpa kaiken kunnollinen,
Se on toivoa tukiva,
Taivosista tänne tullut,
Se on Luojan lähettämä,
Valon valvova isäntä,
Kahleihen kolistelija,

Koston kultainen kuningas!
Siitap' on apu sinulle,
Turva kaiketi tukeva.
Älä itke, armas impi,
Älä, vaivainen, valita,
Mi lepo itkusta sulle,
Mikä kyynelten kylystä!

"Tämä laulu vaikutti Suomettaressa kummallisesti, ja lohdutuksen virvoittavan nesteen tunki siitä sydämmehensä valuvan. Kyyneleet pyyhkäsi pois kasvoiltansa, hänen silmänsä paloivat kirkkaammin, posket helottivat hellemmällä ruskolla, koko hänen luontonsa oli kuulakampi; ja niinhän tuota sanotaankin, että kyynelten sydämmessä-kiehunta on yhtä katkera mielelle, kuin ukon raskaat pilvet ovat ilman iloa tympeyttävät, ja että mieli, niiden tulveiltua, kevenee ja kirkastuu samoin kuin ukon sadettua leivo taas kevyillä soutimilla päivän aalloilla luikertelee. Yksi ainoa asia vielä huolestutti Suometarta. Laulu ja soittelo olivat hänestä niin tutut, ne äänet, joiden hyminä nyt oli metsästä kuulunut, oli hän jo ennenkin kuullut, varmaan kuullut, niin päätti hän, mutta missä, milloin, unessako, ilmisissäkö, sitä ei muistanut, jos ei kotonsa laaksoissa ennen lasna ollessansa olisi...? Kuitenkin meni sangen toivovalla mielellä takaisin kotaan, päättäen kaikkia nykyisen emäntänsä mieliä palvella, kunne toivottunsa, kunne ikävöitynsä tulisi."

* * * * *

"Päivä oli eräsnä kevätkesän iltana lännen syliin vaipumaisillaan. Rannan aallot olivat tyynet, ja metsän hongat olivat hohisennan hetkeksi unhottaneet. Muuta ääntä ei kuulunut kuin käkösen kukahteleminen tuolta lahden toiselta rannalta. Silloin oli Suometar lähteellensä menemässä, sillä siellä vietti ainakin illan suloisuuden, siellä iloitsi ja siellä itkikin. Tänä iltana oli hän erinomattain kevyt mielessään, hänen viimeinen päätöksensä ja sammumatoin toivonsa antoivat hänelle riemua. Lähemmäksi tultuansa keksi puiden keskitse vieraan lähteellä istuvan. Se oli hoikka nuorukainen. Suometarta hämmästytti vähän, ja hän sanoi itsellensä; kukahan se kuitenkin lienee, tuo nuori mies, sen olen nähnyt niin usein näillä seuduin astuelevan? Voisikohan tämäkin emäntäni lähettiläitä olla, niitä, joita niin uhkasi tänne metsiin laittaa? Väjyisikö hän minua, konehtisikö hän kukkiani anastaaksensa? Vaan — sen silmä loistaa niin lämpimästi, niin uskollisesti, ja häntä ennenkin nähdessäni on mielestäni tuntunut, ikäänkuin jos se minulle hyvää toivoisi, vaikk'ei koskaan ole puheille antautunut — minä menen kuin menenkin, eihän tuo mikään peto olle. Kiireesti astui nyt lopun matkaa, ja tuli lähteelle. Vieras ei paennut, nousi vaan seisalleen ja tervehti, ja kohta alkoivatkin hyvin hyvät ystävät olla, sillä seuraava puhe nousi heidän välillensä."

Nuorukainen. Kuinka kirkas tämä lähde on, ja nämä kukat kuinka kauniit! Onko nämä sinun?

Suometar. Minä olen tottunut tässä käymään, lähteen kuvaste on minusta niin suloinen, ja kukkia olen aina lempinyt, ne ovat parhaat ystäväni.

Nuorukainen. Niinpä olen sinun näissä metsissä kävellessäni monesti havainnut tässä istuvan, ja toisinaan näin itkeväsikin.

Suometar. Mutta mitäs sinä niin alinomaa täällä asioitset, kuin aina olen suvis- ja länsipuolitse tämän paikkani nähnyt sinun kävelevän; useasti on mieleni askeleistasi vavahtanut, kuin pelkäsin, että olisit... Mutta nyt, nyt en enää pelkää sinua, vaan asiasi kumminkin tärkeä lienee, kuin niin aina täällä oleksit, täällä meidän korvissa, joita ei muut rakasta kuin...?

Nuorukainen. Niin vaan minusta on korven humina hyvä kuulla.

Suometar. Korvenko humina? eikös teidän puolella ole...?

Nuorukainen. Ja korven kukka kaunis katsoani.

Suometar. Meidän kukista ei ole paljon katsottavaa, nämä ovat vaan sammalkukkia kaikki, lieneehän noita muualla paljon ihanampia. Muu syy sinulla on, mikähän lieneekin, täällä käydä?

Nuorukainen. Tämä lähde on minusta niin lemmittävä, että sen kirkasta vettä juomaan olen tullut, ja sen reunalla rastaan yövirsii kuunnellut.

Suometar. Silmistäsi näen, ett'et tarkkoja tosia sano; totta puhuessasi et aina noin myhähteleisi, kuin nyt näen tekeväsi. Mut salkkusi, mitä siinä on?

Nuorukainen. Tässäkö? Siin' on monta kallista helmeä.

Suometar. Mistäs ne olet saanut?

Nuorukainen. Täältä metsästä olen niitä keräellyt, varsinkin tämän lähteen kukkareunoilta, ja...

Suometar. Kuka niitä on tänne saattanut, empähän minä ole yhtään nähnyt?

Nuorukainen. Omilta poskiltasi on jok'ainoa helmi heinikon kätköön kadonnut, ja siitä kätköstä olen ne etsinyt. Tahdotko nähdä, miltä ne näyttävät? (Aukaisee salkkunsa.)

Suometar. Voi kuinka kaunis vyö, paljaista helmistä ja simpukoista kudottu! Mutta mitä sanoit — nämä minun poskiltani...? Mahdotontahan se on; minun poskiltani kyllä on toisinaan ... kyynel maahan herahtanut, vaan helmiä, niistä en tiedä mitään!

Nuorukainen. Ja ennenkuin tiesitkään, ne kyyneleet muuttuivat näiksi kirkkaina loistaviksi pisaroiksi.

Suometar. Sitä en ymmärrä, mutta kaunis, sangen kaunis on tämä vyö; kuka sen on tehnyt?

Nuorukainen. Sen teentä ei isoa aikaa ottanut; helmien yhteen kutominen on minun tekemäni.

Suometar. Kirkas on kulta, joilla sen olet kirjaellut, ja helmet välähtelevät niin kummalla säihkyllä. Katsos näitä sinisiä, jotka olet asetellut ikäänkuin pohjaksi, kuinka niiden loisto on armas! Ja noita valkeoita, jotka niiden keskestä niin kuulakasti tuikkaen paistavat, ja noita kellertäviä, jotka reunoilta säihkyvät! Tiedätkös, minä kutsuisin noita sinisiä taivaaksi, näitä valkeita tähdiksi, ja noita reunoilla olevia, keltaan vivahtavia, revontuliksi; eikös se kävisi laatuun?

Nuorukainen. Hyvin kyllä; vaan vielä paremmin sopii se, kuin se vyö on itselläsi. Sinä hämmästyit. Vaan vähemmin kummastunut, jos muistat, että niiden helmien, joista se tehty on, sanoin sinun omiasi olevan. Sitä epäilet, mutta katsahda minuun, voisinko leikkiä niin vakavassa asiassa puhua. Ota siis, kirkassilmäinen impi, tämä omaksesi, muuta palkintoa en sinulta ansaitse, kuin sen, että omin käsin saan sen vyötäisesi kiinnittää. (Äänetöintä aikaa, jolla hän solmitsee vyön hämmästyneen ja silmänsä maahan luoneen neiden ympärille, ja sitä tehdessään, melkeen tietämättänsä, tyttöä hellästi haluaa.)

Suometar. (Katsahtaa häneen ujostellen, vaan kiittäväillä silmillä.) Mutta mitäs se mustaposkinen vaimo virkkaa, kuin näkee tämän vyölläni? Varmaan kiskaisee heti sen minulta pois?

Nuorukainen. Sitä et tarvitsee pelätä, siitä vyöstä on sinulle vaan suuri turva. Näetkö, se sinun emäntäsi ei ole yhtä sukua kuin me. Luoja kuin loi maailmaa, niin tuli paha mies (ymmärtänetkö, kuka se on?) hänen eteensä, kumarsi ja sanoi: soisitko, herra, minulle pienen, seipään mentävän kolon maata, niin saisin minäkin uuteen maailmaasi eräitä eläviä tehdä! Ja kuin sai vastineeksi: voit saada! niin pisti hän tuuralla reiän maahan, ja siitä alkoi tulla kaikenlaisia eläimiä, joiden työ täällä ei ole muu, kuin ilkeyden matkaan saatanta; vihdoin viimeiseksi mietti paha mies: annas minäkin koettelen ihmistä kuvata, enkö saisi yhtä hyvää, kuin ukko itsekin! ja katso, kolosta tuli mustanpuhuva, tulisilmäinen ihminen, ja sen sukua on sinunkin emäntäsi. Vaan estääkseen näiden pahan miehen luomien liian suurta ilkeyttä antoi Luoja ihmiselle eräitä välikappaleita, joita lähelle ne eivät uskalla tulla, ja senkaltaisista on tämä uusi vyösikin tehty.

Suometar. No eikö emäntä sitten saata enää koskaan niin lähelle minua tulla, että voisi...?

Nuorukainen. Ei milloinkaan, niin kauan kuin se kalu ympärilläsi on. Kun sinä tulet tupaan, niin pakenee hän perisoppeen, vaan kuin perään menet, niin lymyää hän oven suuhun.

Suometar. Suuri ja sanomatoim on velkani sinulle, enkä arvaa, millä konsanaan voisin sinua kostaa, sinä suihkusilmäinen nuorukainen, vaan...

Nuorukainen. Niistä elä huoli huolimaan. Vielä täällä' on laukussani enemmänkin helmiä, jotka tänäpäni poimin. Niistä teen sinulle toisia kaluja, ja ne valmiiksi saatuani, tapaamme taas toinen toisemme tässä lähteellä, näiden kukkien hienohajuissa. Jää hyvästi siksi!

Suometar. Hyvästi, hyvästi!

(Kirkas lähde ja uskolliset kuuset, älkää, älkää ilmaisko sitä kaunista tulta, jonka näiden silmistä, toisestansa erotessaan, näitte säihkyvän!)

Tässä taukosi tarinoijani. Haastaessaan oli hän aina vähän väliä äänettä ollut, jolla ajalla minä panin paperille hänen kertomansa tapaukset, mutta paljoa lyhemmästi kuin hän kertoi, sillä aivan mahdollisesti oli joka sanaa muistaa, ja vielä mahdottomampi olisi ollut niitä yhtenä yönä kirjaan saada, niin lavealta, niin tarkoin kertoi hän jok'ainoan pienimmänkin asian. Mutta minä päätin, itsensä sadun luonnon lyhemmästäkin kirjoituslaadusta ei hälvenevän, ehkä sen kyllä luonani tunsin, että kielelle olisi iso voitto ollut, jos sen hänen sanoillansa olisin sinullenkin voinut kertoa.

Täänkaltaisen hengähdysajan luulin ukon nytkin itsellensä ottaneen, panin, viimeiset sanat

kirjoitettuani, kynän pöydälle ja odotin, odotin. Mikä kumma ukolle on tullut, kuin ei virka mitään! arvelin itselläni, ja viimein jo rohkesin kysyäkin: näinkö poikkinainen tämä onkin satusi, vastahan minä luulin sen alulla olevan? Ukko ei vastannut, ennenkuin vähän ajan perästä: "jo se loppui; voisi kyllä häneen lisätäkin, vaan taatto vainaaja ei sanonut enemmältä, enkä min' ole häntä muiltakaan kuullut tät' etemmä."

No, vaan eihän tässä vielä ole muista kuin Suomettaresta puhuttu, eikä sitäkään kunnolla loppuun, ja toisista sisarista emme tiedä mitään. Kumminkin sanoit alusta tätä viiden tytön tarinaksi? Sopivampi olisi ollut: poikkinainen satu Suomettaresta.

"Ka pane nimi, miksi katsot, siitä vähä huolta, vaan enempätä min' en osaa sitä; ehkä muilta sattuisit lisän saamaan," vastasi ukko ja panihen tilalleen. Kuin kernaasti vielä olisinkin kirjoittanut satua, niin ei se kumminkaan käynyt laatuun, kuin kirjoituksen aine loppui. Minun täytyi siis häntä seurata.

Päre oli jo, pala toisensa perästä, pitkinä hiilen kokareina lattialle pudota risahdellut, ja viimein lyheni niin, että tuli tuli rautaan asti, leimahti siinä vielä eräitä kertoja ja — sammui.

Vaan minun ajatukseni eivät sammuneet. Se poikkinainen satu, jonka nyt olin kuullut, oli johduttanut minut ennen tuntemattomiin tienoihin. Mieleeni astui sadun alussa mainittu tyttöjen koto, jonka ukko paljon paremmin kuvaeli kuin tässä on voituna sanoa, ne viisi sisarta ja niiden äiti. Siitä ajattelin sitä kummallista nuorukaista, jota tytöt läksivät etsimään. Kunne olisi tämä heidän rakkaansa saanut, kunne joutunut, kuin eivät sanaakaan enää olleet hänestä kuulleet? Olisiko hän mihin vaivaloisiin eli onnettomiin kohtauksiin joutunut, niihin iäti hukunut? En tiedä, mikä siihen lienee syynä ollut, vaan tät' en voinut uskoa. Tarinoija sanoi häntä jaloksi nuorukaiseksi, uljaaksi sankariksi, sentähden luulin hänen vaaroistakin voineen selvittäyä. Vaan jos nyt elossa olisi, oliko tyttölöille mahdollista häntä koskaan tavata, ja milloin olisi se tapahtuva? Jos mieleni silmät sitten Suomettareen yksinänsä loin, niin ei siitäkään tullut suurta lohdutusta. Hän oli nähnyt suurta kurjuutta ensimmäisen holhoajattarensa aikana, ja nyt oli jäänyt toisen käsiin, vielä pahemman, paljoa kovemman, tuskin ihmiseksi verrattavan noita-akan. Kuinka olisi tästä pääsevä, kuka hänet siitä orjuudesta pelastava?

Täänkaltaisia kysymyksiä kokoutui mieleeni toinen toisensa päälle, ja ne valvottivat minua, niin että levotoinna heittelihen tilallani. Viimeinkin levähytti tervetullut Unonen kuitenkin siipensä minunkin päälleni, silmäni vaipuivat kiinni ja minä nukuin.

Vaan ilmisolon ja unen välillä ei sanota sen suurempaa eroitusta olevan kuin se, että edellisessä mainitaan ruumiin olevan valtavamman, jälkimäisessä mielen. Niin kaiketi se minusta näyttää, kuin jälestä päin arvelen, mitä minulle sinä yönä tapahtui. Nukunta ei estänyt ajatuksiani samaa juonta juoksemasta, jota valvoessani olivat rakastuneet kulkemaan. Minä olin Suomettaren nykyisessä kodissa olevinani. Sen mustamuotoisen akan, jonka satu sanoi Suomettarelta kodan vallanneen, muistan vielä ja ainakin hyvin selvästi, minkälainen se oli. Pitkänsolakka ja keski-ikäisen näköinen oli hän, hänellä oli musta, leveillä punaisilla rannuilla juoviteltu hame päällä, ja tulipunainen korkea säpsä päässä. Vaan kaikkein kummin oli se, että milloin tyttöön taikka minuun katsahti, niin silloin löyhähti aina suusta ja sieramista savu, jonka tulikivelle haiseva katku oli niin katkera, että äkkinäinen oli pakahtua. Ja tuon joukossa on Suometar rukan täytynyt niin iso aika ikäänsä viettää! ajattelin minä itselleni ja luulen, että kynneltä herähti silmääni.

Ikään olin jäähyväiset ottaa, sillä jos tytön tila kyllä liikutti mieltäni, niin näin itsekseni akkaa vastaan ei olevan yrittämistäkään, ikään olin siis pois lähtemässä kumppalia avuksi etsiskelemään, kuin porstuasta kuului iso hälinä ja jalan polku, ja tytön koko ruumis kävi vapisemaan. Tulijat ei olleet siis hänelle toivottuja, kuin niin pelkäsi heitä, jonka tähden minäkin päätin katsoa, mitä ne olisivat.

Kuka voi hämmästykseni selittää, kuin näin, kunkalaisia tulijat olivat! Pieniä, kuin kirkonväen sanotaan olevan, mustia, kuin kattilan kylki, aseilla ja pienellä pussilla varustettuja miesikö-, poikakonalikoita tuli tuvallinen. "No, saittenko jo sen uppiniskaisen voitetuksi?" kysyi emäntä, joka hyvin iloisilla silmillä tulevia apulaisiansa katsoi. Kysymystä vastaamaan tunkeutui eräs vähän pitempi, joka päämieheltä näytti, heidän joukostansa, ja sanoi: "näittä suoloittasi, joita joka miehellä on kaulassa pussi, en tiedä kuinka olisi käynyt. Me aloimme jo väsyä, naisen väki alkoi olla voiton päällä, silloin ärjäsin: 'pussista, pojat, solkkovoita tuuleen!' Tuuli oli meidän puolella ja vei kaiken tämän kirkkaan tuhkan toisten silmille, josta eivät tietäneet, mitä tekivät, alkoivat vaan hurjentuneina toisiansa leikata. Siitä ei ollut meidän vaikea mennä heidän sivuitsensa tyttöä kohden, ja nyt odottaa se tuolla ulkona sinun tuomiotasi, korkea ruhtinatar." "Hyvä! vaan ennenkuin levolle pääsette, voitte tätäkin vähän korjaella, sanoi hän ja katsoi Suomettareen, se on kaiken teidän poisolo-ajan niin tottelematon ollut." Minä vapisin, millä tavalla olisi tämä korjaus tapahtuva? — Kuin jouselta ammuttu nuoli töytäsi nyt koko näiden menninkäisten joukko, päämiehen viitattua, tytön päälle, eräs kapusi jo hänen olkapäilleen, eräät...

Mut silloin kuului ulkoa hirvittävä pamahdus, ja sen päälle jalo hohisenta, niinkuin suuri tuuli olisi

noussut, tupa oli savua täynnä, eikä hiiskaustakaan kuulunut, vaikka noita-akan apulaiset ikään olivat semmoista rähinää pitäneet. Minä kiirehdin ulos.

Nyt muuttui koko oloni yht'äkkiä, Minä olin olevinani suurella summattomalla aavalla lakealla, jonka kahden puolen oli isot synkät tammimetsät. Koko lakea, niin kauas kuin silmä kantoi, oli rahvasta täynnä, niin että minusta tuntui kaiken maailman kansa tähän kokoutuneen. Kaikki olivat juhlapukuihinsa vaatetetut, miehet sinisillä kauhtanoilla, vaimot valkeilla esiliinoilla. Ja vaikka puolipäivän säteet kuumasti paahtoivat, niin ei heitä kumminkaan näyttänyt väsyttävän, näkyivät ikäänkuin jotakin ereskummallista ja juhlallista odottavan.

Mutta rahvasjoukon keskessä oli yksi kohta tyhjä. Sille paikalle oli istuin valkeasta kivistä rakennettu, ja kaikin puolin kullalla ja hopealla huoliteltu. Vaan itse istuin oli kallisarvoisella samettipeitteellä katettu, ja sen sametin reunat välkävillä helmillä päärmetyt. Istuin oli tyhjä, vaan siihen sanottiin kohta istujia tulevan, ja rahvaan niitä odottavan. Sen juurella istui neljä valkeaveristä, taivaankaunista impeä, kaksi kummallakin puolen. Ne olivat lumivalkeissa vaatteissa, kalleilla sinisillä vöillä vyötetyt. Heitä näkyi sama odottava, sama toivova mieli ilahduttavan kuin rahvastakin.

Yht'äkkiä nousi rahvaassa suuri humina, ja kaikki huusivat, itäpuolista metsää osottaen: tuolla! tuolla! Minäkin kääntäydyin sinne päin, ja sanomatoin on se mieliala, johon jouduin, kuin havaitsin että sama noita, jonka vasta olin nähnyt Suometarta kiusaavan, metsän reunasta liikkui apulaisineen rahvasta kohdin. Minä ajattelin: sitäkö vasten tämä rahvas on kokoutunut, sitäkö vasten tässä nyt juhlaa pidetään? Vaan kohta kuulin jyrähdyksen, ehkä taivas oli aivan selkeä, ja ukonnuoli kiisi akkaa kohden, räsähti, noita katosi — mutta siltä paikalta alkoi pieni savu pöllytä, rahvas siunasi: Jumalalle kiitos! ja nyt arvasin, kuinka noidan oli käynyt.

Nyt loi rahvas silmänsä toiselle puolelle. Hiljainen soitto alkoi kuulua; kaikki paljastivat päänsä, ja soittelon ääni vaikutti niin jalosti, että tässä summattomassa joukossa olisi kyyneleenkin tipahduksen kuullut, niin hiljaa olivat kaikki. Kuitenkin uskalsin eräältä vieressäni seisovalta mieheltä kysyä: ketä tähän odotetaan? Hän katsahti minuun kummeksien, kuin sitä kysyin, jonka kaikki mailma tiesi. Kuitenkin suhahti korvaani: "tähän odotetaan Suometarta; nuo neljä ovat sen sisaret, mutta se tulee sen nuorukaisen, heidän lapsuutensa ystävän kanssa, jonka hän on löytänyt, jota kaikki toivoivat." Nyt selvisi kaikki minulle.

Kohta lehahtikin kirkas, säteiltä ympäröity vaunu, vedetty neljältä valkeasiipiseltä hevoiselta, istuimen eteen, ja siitä astui nuorukainen, jonka kasvot paistoi kuin aurinko. Se auttoi neitisen vaunuistaan, jonka ilolla tunsin Suomettareksi. Hän oli vaatetettu aivan samalla tavalla kuin odottavat sisarensa, sillä eroituksella vaan, että hänellä oli helmistä loistava vyö vyöllään ja kirkas sepele otsalla.

Molemmat riensivät niitä neljää kohdin, vaan soittelemuutti vähän luontoansa, se helisi niin, joten kielten ääntä ei ole kukaan tainnut kuulla.

Sisarekset ja nuorukainen halasivat kaikki toisiansa ikäänkuin yhdellä sylellä, ja syvä, rajatoin ilo leimahteli heidän silmistänsä.

Mutta rahvas itki ilosta, minäkin tunsin kyynelten lämpimän kasteen kasvoillani ja — havaitsin.

Viiteselitykset:

[1] Terve, ukko Suomalainen.

[2] Syö hapankaalia.

[3] En voi omistaa sitä kunniata (että nim. ottaisin teidät vieraina vastaan).

[4] Tämän laulun tekijä oli mainio runoilija *Khigas*, joka laululla että työllä nerollisesti otti osaa Kreikkalaisten vapautusyrityksissä menneen vuosisadan lopulla, vaan Itävallan hallituksen kavaluudesta viimein joutui Turkkiläisten käsiin ja elävältä sahattiin neljään kappaleeseen. Palikariksi kutsuttiin niitä Kreikanmaan asujia, jotka syystä eli toisesta pakosalla oleskellen sen vuoristoissa elättivät henkeänsä Turkkiläisiä ryöstämällä ja olivat näiden katkerimmat vihoilliset.

[5] 1:nen värsy on laulannon kanssa saatu ja kuuluu unohtuneeseen kansanlauluun. Katso Valituita Suomalaisia Kansanlauluja, 3:s vihko.

[6] 1:nen värsy kansanlaulua.

[7] Luettu ensi kerran juhlassa, joka Helsingin Yliopiston juhlasalissa vietettiin 19:nä p. Marrask. v. 1859, jolloin Schillerin syntymisestä 100 vuotta oli kulunut.

[8] Se, mitä tässä kerrotaan Borckhusenista, tapahtui Lundin tappelussa 5 p. Jouluk. v. 1676. Fryxell kertoo Kertomuksissansa Ruotsin historiasta, 15 osan 126 sivulla, tämän tapauksen seuraavin sanoin: "Epäjärjestys ja hämmekki pääsi pian vallan päälle koko tässä puoliossa (Ruotsalaisten vasemmassa). Eräs joukko oli kuitenkin, joka pysyi uljaana kuolemaan asti. Se oli eräs suomalainen rakuunarykmentti, joka oli saanut sijansa vasemman puolion uloimmassa päässä. Evestin nimi oli Borckhusen. Hän oli itse laittanut tämän joukon ja valinnut siihen miehet, ja muut sen päälliköt olivat enimmäkseen hänen poikiansa, sukulaisiansa ja naapurejansa. Turhaan koettivat Tanskalaiset saada tätä urosjoukkoa liikutetuksi taikka pakenemaan. Tanskan hevois-henkivartiorykmentti ja monta muuta ratsujoukkoa ryntäsi sen päälle, mutta turhaan. Tanskalainen jalka-henkivartiorykmentti urhoollisen evesti Bibaun käskyissä koetteli myöskin aseitaan Borckhusenin päälle, vaan aina yhtä turhaan. Nyt alkoi vihoillinen heittää kranaatteja sankarijoukkoon. Tämän rivit eivät kuitenkaan murtuneet siitäkään; vaan rupesivat kuitenkin vähitellen ohenemaan niin, että Tanskalaiset pian voivat tunkeutua sisään. Borckhusen, hänen sukulaisensa ja rakuunansa kaatuivat nyt kaikki ja heidän mustat lippunsa joutuivat vihoillisille voittosaaliiksi. Jäännökset Ruotsalaisten vasenta puoliota, vetäytyivät epäjärjestyksessä takaperin ja pyrkivät suojaan jalkaväen taakse."

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SÄKENIÄ, KOKOUS RUNOELMIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are

removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.